

Møte torsdag den 9. februar kl. 10

President: **T h o r b j ø r n J a g l a n d**

D a g s o r d e n (nr. 42):

1. Innstilling fra valgkomiteen om valg av nytt varamedlem til Norges Banks representantskap (Innst. S. nr. 79 (2005-2006))
2. Debatt om utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 8. februar 2006)
3. Innstilling frå utanrikskomiteen om Noregs deltaking i Europarådet i 2003 og 2004 (Innst. S. nr. 66 (2005-2006), jf. St.meld. nr. 38 (2004-2005))
4. Innstilling fra utenrikskomiteen om samtykke til godkjenning av endringer av 20. mai 2004 i Den internasjonale konvensjon om sikkerhet for menneskeliv til sjøs av 1. november 1974 og Den internasjonale konvensjon om ettersøkning og redning til sjøs av 27. april 1979 (Innst. S. nr. 77 (2005-2006), jf. St.prp. nr. 27 (2005-2006))
5. Innstilling fra utenrikskomiteen om samtykke til ratifikasjon av FNs konvensjon av 2. desember 2004 om immunitet for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet (Innst. S. nr. 78 (2005-2006), jf. St.prp. nr. 33 (2005-2006))
6. Referat

Presidenten: Representanten Laila Dævøy vil framsette et privat forslag.

Laila Dævøy (KrF) [10:02:27]: På vegne av Åse Gunhild Woie Duesund, Ola T. Lånke og meg selv vil jeg framsette et forslag om å opprette etiske komiteer på sykehjem.

Presidenten: Representanten Peter Skovholt Gitmark vil framsette et privat forslag.

Peter Skovholt Gitmark (H) [10:02:49]: Jeg har den store glede på vegne av representantene Erna Solberg, Trond Helleland, Torbjørn Hansen og meg selv å framsette et privat forslag om å redusere kjøpsavgiftene på bil og legge om kjøpsavgiftene på bil til å være basert på CO₂-utslipp, slik at det legges til rette for en sikrere og mer miljøvennlig bilpark.

Presidenten: Representanten May-Helen Molvær Grimstad vil framsette et privat forslag.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [10:03:25]: På vegner av Hans Olav Syversen, Bjørg Tørresdal og meg selv vil eg fremme eit Dokument nr. 8-forslag om maksimal opphaldstid kvar veke for barn i barnehage.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

S a k n r . 1

Innstilling fra valgkomiteen om valg av nytt varamedlem til Norges Banks representantskap (Innst. S. nr. 79 (2005-2006))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 1301)

S a k n r . 2

Debatt om utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 8. februar 2006)

Presidenten: Etter ønske fra utenrikskomiteen vil presidenten foreslå at lengste taletid for innlegg av hovedtalerne fra hver partigruppe og medlemmer av Regjeringen settes til 10 minutter og for øvrige talere til 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg av hovedtalerne fra hver partigruppe og fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

– Det anses vedtatt.

Olav Akselsen (A) [10:04:44] (leiar for komiteen): «Norge er et lite land i verden,» sa tidlegare statsminister Korvald. Kan så eit lite land som Noreg, og bør Noreg, spela ei internasjonal rolle? Mitt svar på begge spørsmåla er ja. Det er sjølvsagt slik at den utanrikspolitisk viktigaste oppgåva er å vareta nasjonale interesser og eigen tryggleik. Men Noreg hadde vore eit fattig land om våre ambisjonar slutta der.

Noreg er ikkje berre eit av dei rikaste land i verda. Det er òg det beste landet i bu i, ifølgje FN. Etter mitt syn har me moralsk plikt til å sjå utover våre eigne grenser og våre eigne snevre eigeninteresser. Vår ambisjon må vera at me skal vera med og gjera verda til ein betre plass. Som eit lite land i verda både kan og må me opptre på ein annan måte enn andre for å gjera oss høyrde.

I ein av Æsop sine fablar kappast sola og vinden om kven som er sterkast. For å avgjera kappestriden blei dei einige om å måla kreftene sine på ein vandringsmann. Den som først fekk av han frakken, var sterkast, blei dei einige om. Først ut var vinden. Han bles av alle krefter, men det einaste resultatet han fekk, var at mannen heldt frakken tettare kring seg. Så var det solas tur. Ho kikka fram bak ei sky og sendte sine varmande strålar mot vandringsmannen. Etter kort tid måtte han letta på antrekket, og tok frakken av seg. Dei varmande solstrålane vann over den kalde vinden.

Eg trur me har noko å læra av denne historia. Eg trur at ei open og utstrekt hand kan vera eit minst like effektivt våpen som ein knytt neve. Ei dør som står på gløtt, kan

vera tryggare enn ei som er låst og bolta. Dialog og samhandling må vera vårt middel for å nå fram. Derfor har ikkje eg den store trua på boikott, truslar om boikott eller andre reaksjonar som stengjer for dialogen. Dette betyr sjølvstakt ikkje at ein skal vera ettergjevande, eller at ein ikkje skal stå ved sine egne prinsipp. Men gjennom dialog, nettverksbygging, kjennskap, investeringar, handel og utveksling kan ein byggja relasjonar. Gjennom desse relasjonane kan ein få fram våre verdier om demokrati og menneskerettar. Gjennom desse relasjonane kan ein stilla krav, men òg vera med og formidla kunnskap.

Det at Noreg er eit lite land, gjer oss stor i slike samanhengar. Noreg har i fleire år og i ulike konflikter spelt ei avgjerande rolle for å få til samtalar og forsoning. Eit større land kunne kanskje ikkje spelt denne rolla. Eit av hovudspora i Regjeringa sin utanrikspolitikk er å utnytta denne rolla som Noreg har fått, til å fremma fred, forsoning og utvikling.

Dei siste dagane har me vore vitne til hendingar som me knapt ville trudd var moglege. Heilt uakseptable hendingar har vore retta mot Noreg og norske interesser. Sjølv om det var teikningane av Muhammed som utløyste desse reaksjonane som me har sett frå fleire land, er dei fleste forskarar klare på at det ligg meir djuptgripande årsaker bak omfanget av og alvorlet i dei reaksjonane me har sett. Situasjonen i Midtausten og i andre land er svært alvorleg. Mangel på demokrati og ytringsfridom kombinert med generelt vanskelege livsvilkår har gjort det lettare for ekstreme grupper å utnytta situasjonen. Mykje tyder på at det raseriet me har vore vitne til, til dels har vore like mykje politisk som religiøst motivert. Regime utan legitimitet i folket har utnytta følelsane for å styrkja si eiga stilling.

Raseriet retta mot Noreg og nordmenn byggjer på ei generalisering av kva me i dette landet står for. På same måten som det er heilt feil, vil det vera heilt feil å stilla alle muslimar til ansvar for dei handlingane som nokre få har utført. Når me tenkjer på alvorlet i dei aksjonane som har vore retta mot Noreg, synest eg den norske debatten har vore nøktern og sakleg, og eg meiner at ikkje minst dei norske muslimane har ein stor del av æra for det.

Valet i dei palestinske sjølvstyreområda gav eit anna utfall enn mange håpte på. Den knusande sigeren til Hamas var ei stor overrasking for dei fleste, inkludert Hamas sjølv. Valet var fritt og uavhengig. Internasjonale observatørar rosa gjennomføringa, og taparane aksepterte nederlaget og gjekk av. Med andre ord: Me har her hatt eit demokratisk gjennomført val, noko som er sjeldan i denne delen av verda.

Utviklinga vidare er ei stor utfordring for Hamas, men òg for det internasjonale samfunnet. Etter valet har enkelte teke til orde for å trekkja tilbake den internasjonale støtta til dei palestinske områda og til sjølvstyremaktene. Det vil etter mitt syn vera eit heilt gale signal. Vesten har oppfordra til demokratiske prosessar og val. Dersom me no snur ryggen til fordi me ikkje liker resultatene av desse prosessane, viser me for all verda at våre oppfordringar ikkje var alvorleg meinte, og at me eigentleg ikkje var så interesserte i det palestinske folket sitt syn. Ved å snu ryggen

til palestinarane no vil me nok ein gong visa dobbeltmoral i forhold til prosessar i Midtausten. I staden bør me stilla oss spørsmålet om korfor Hamas vann. Ein svært depressiv situasjon i dei palestinske områda, den israelske okkupasjonen, påstandar om korrupsjon og manglande framtidssutsikter, og ikkje minst det at ein ikkje opplevde at situasjonen betra seg, er mykje av forklaringa. Det gamle styret hadde ikkje skapt framgang for innbyggjarane, og i Palestina, som i svært mange andre land, valde altså veljarane å prøva noko nytt.

Me må ikkje stilla krav til palestinarane som me ikkje stiller til andre, men me skal sjølvstakt stilla dei same krava til ny palestinsk regjering om at dei må godkjenna sine naboar og ta opp igjen forhandlingane med Israel. I Israel skal det òg vera val. Me får håpa at det er dei moderate kreftene som vinn fram. Uansett må me stilla dei same krava til ei ny israelsk regjering. Berre gjennom gjensidig respekt og forhandlingar kan ein få ei varig løysing på problema i området.

Nordområdet er eit satsingsområde for den nye regjeringa. Dei norske havområda er sju gongar så store som Fastlands-Noreg. Dette er svært rike havområde, og me har ei klar interesse av å vareta desse. I nord er det særleg fire hovudutfordringar som eg ser. Det er grenseforhandlingane, og det er fiskeri, energi og miljø. Desse utfordringane heng saman. Dei kan vera motstridande, men handtert på rett måte kan me òg oppnå ei positiv utvikling i området.

Me må få til ei betre forvaltning av fiskeriresursane. Det må bli slutt på den miljøkriminaliteten og den økonomiske kriminaliteten som er knytte til ulovleg fiske. Det kan me berre greia i samarbeid med andre; Russland og EU har eit særleg ansvar.

Miljøutfordringane i nord er store, særleg store kan dei bli om me får global oppvarming. Dette er òg ei utfordring der Noreg må finna ei løysing i lag med andre land. Me bør stilla oss som ein pådrivar for å få til internasjonale forhandlingar om pliktige reduksjonar i utslepp av klimagassar.

Det er no stor optimisme knytt til utvikling i Nord-Noreg, særleg gjeld dette ringverknader av petroleumsaktiviteten. Eg er sjølv frå den delen av landet som kanskje til no har drege størst direkte nytte av olje- og gassressursane. I min eigen kommune har innbyggjartalet dobla seg, me har fått eit blomstrande næringsliv, me har fått gode offentlege tilbod, og eg håpar no at Nord-Noreg skal få ta del i same utviklinga. Oljeaktiviteten i nord må sjølvstakt skje innanfor strenge miljømessige rammer, men etter mitt syn er det òg gode miljøargument for ein viss aktivitet i vår del av Barentshavet. På russisk side vil det uansett vera aktivitet. Ved at me har verdas strengaste standardar på vår side, kan me òg vera med og påverka det som skjer på russisk side. Eg trur òg at eit samarbeid på tvers av grensa vil auka grunnlaget for næringsutveksling, og at det vil medverka til å auka både levestandard og livskvalitet på begge sidene av grensa.

Verda er meir enn det som blir dekt i media, og det er eit paradoks at nokre kriser og katastrofar får full medie-dekning, mens andre kriser blir heilt gløymde. Særleg Af-

rika har vore offer for det siste. Mens f.eks. tsunamien i Det indiske hav og jordskjelvet i Pakistan fekk stor merksemd over heile verda, har krigen i Kongo, der verknadene er mykje større, nesten ikkje nådd fram til overskriftene, sjølv om talet på døde er mange gonger så store. Dette påverkar òg moglegheita til å samla inn pengar til desse områda. Derfor er det ekstra viktig at FN har ei moglegheit til å handtera slike kriser når dei oppstår. Eg er glad for at Noreg støttar opp om FN og gjev ein økonomisk bistand som gjer dette mogleg.

Eg begynte med å seia at me burde ha eit perspektiv utover det som er vår eiga snever eigeninteresse. Men etter dei siste dagane så trur eg faktisk at det er vanskeleg å definera kva snever eigeninteresse er. Mange av dei hendingane me har sett, er eit resultat av nød og lidingar i andre land. Eg trur at det at Noreg er med og bidreg til å gjera verda til ein betre stad, det at me strekkjer ut ei hand til eit folk i nød, faktisk òg er med og sikrar vår eigen fridom og vår eigen tryggleik her i landet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Morten Høglund (FrP) [10:15:15]: Utenrikskomiteens leder snakket om palestinerne og mulige krav, eller ikke-krav, og fornuften i å stille krav. Vi opplevde et valg som i hvert fall i ettertid viste seg ikke å være særlig overraskende. Men handlet det ikke også om at vi ikke evnet, ville, ønsket, turte å stille de nødvendige krav til det palestinske lederskapet, og at korrupsjonen, ukulturen, nøden på palestinsk side fikk lov å bre seg på en måte som ytterliggående krefter, som Hamas, evnet å utnytte, slik at de gjennom et demokratisk valg vant? Gjør vi ikke det palestinske folk en bjørnetjeneste ved å unnlate å stille nettopp strenge krav?

Olav Akselsen (A) [10:16:18]: Sjølsagt skal det stillast strenge krav. Særleg skal det stillast strenge krav når Noreg er inne med økonomiske midlar. Det som eg trur er viktig, er likevel at me ikkje har eit system der me gjennomfører dobbeltmoral, der me stiller spesielle krav til enkelte land, enkelte grupperingar og enkelte aktørar i ein konflikt, utan at me stiller tilsvarende krav til den andre sida.

Eg meiner sjølsagt at dei som tapte valet i Palestina, har eit stort ansvar for det sjølve. Samtidig meiner eg at dei førre palestinske myndigheitene var i ein usedvanleg vanskeleg situasjon, der ikkje minst den israelske okkupasjonen gjorde det umogleg å få til ein skikkeleg framgang for det palestinske folket, og at det er ein av hovudgrunnane til at det gjekk som det gjekk.

Det som er mitt hovudpoeng no, er at me ikkje må bruka denne anledninga til å lukka døra, men heller prøva å påverka dei nye makthavarane i dette området til å komma sine naboar i møte.

Erna Solberg (H) [10:17:40]: Både redegjørelsen og utenrikskomiteens leders innlegg nå fokuserte sterkt på dagsaktuelle saker og på nordområdene. Det er viktige og store saker, men når man har fokus på det som er veldig

dagsaktuelt her, er det fort gjort at man mister noe annet. Jeg er opptatt av at nordområdene ikke må skygge for nærområdene våre.

Vi står overfor en stor og viktig utvikling i våre nær-områder. Både Hviterussland og Ukraina skal ha valg i løpet av neste måned, men Regjeringens redegjørelse nevnte det ikke med et ord. Heller ikke utenrikskomiteens leder nevnte dette. Hviterussland er kanskje det som er nærmest et diktatur i vårt nærområde og i Europa i dag. Ukraina har et skjørt demokrati. Det dreier seg om 10 mill. mennesker i Hviterussland, det dreier seg om 57 mill. mennesker i Ukraina, og det dreier seg om situasjoner som er ganske avgjørende. Hva er Arbeiderpartiets politikk på disse områdene?

Olav Akselsen (A) [10:18:59]: Situasjonen i Kviterussland er ein skamplett for heile det europeiske samfunnet. Eg må vera ærleg og seia at Noreg si rolle her må vera å jobba i lag med andre europeiske land. Eg har sjølv vore med, gjennom Europarådet, som valobservatør i Kviterussland. Resultatet blei at me ikkje godkjende valet, og Kviterussland blei utelate som observatør, noko som me meiner var med på å auka presset på myndigheitene der.

Så er det sjølsagt slik at ein sikkert kunne hatt ein større aktivitet knytt til dette området. Eg er heilt einig i at me må ha ein utanrikspolitikk som baserer seg på dei problema som me ser oppstår, og ikkje i for stor grad la oss leia av det som er oppe i media til kvar tid. Vår rolle i desse spørsmåla må vera å jobba tett i lag med våre allierte, slik at me får auka presset på Kviterussland, og samtidig vera med og støtta dei demokratiske kreftene me ser i desse landa.

Jon Lilletun (KrF) [10:20:17]: Eg lytta med stor interesse til innlegget til utanrikskomiteens leiar. Det var det fyrste innlegget i ein rein utanrikspolitisk debatt her i salen, og det inneheldt etter mitt syn mange perspektivrike tankar. Det er, stort sett, ikkje noko eg er ueinig i i dei analysane som blei gjorde. Derimot var eg nokså overraska over at det fyrste avisinnlegget eg har sett av utanrikskomiteens leiar, gjekk stikk imot det han sa her innleiingsvis. Då snakka han om at sjølv eit lite land som Noreg hadde eit ansvar for å gjere sitt.

Noreg har ein tradisjon – gjennom frivillige organisasjonar, gjennom enkeltpersonar og gjennom våre myndigheiter – for å gjere ein innsats internasjonalt. Det fyrste utanrikskomiteens nye leiar gjer offentleg, er faktisk å gå sterkt imot det nye Oslosenteret for fred og menneskerettar. Synest utanrikskomiteens leiar at det var ein passande debut i den offentlege debatten, og er synet på det nye senteret som kom fram i avisinnlegget hans, Arbeiderpartiets syn?

Olav Akselsen (A) [10:21:46]: Eg vil først seia meg glad for at Kristeleg Folkeparti kan slutta seg til det innlegget eg nett heldt, og skal eg vera heilt ærleg, føler eg vel at Arbeidarpartiet og Kristeleg Folkeparti står kvarandre svært nær i veldig mange av desse spørsmåla, ikkje minst i forhold til det å ha utvikling som ein viktig del av

norsk utenrikspolitikk og på den måten vera med og fremma utvikling i andre delar av verda, og ikkje minst vera med og tryggja vår eigen kvardag.

Så er det dessverre slik at det ikkje er alt ein seier og gjer, som får like stor merksemd. Eg vil tilbakevisa at eg berre har hatt eit utspel. Eg har hatt fleire lesarinnlegg i fleire norske aviser om ulike tema etter at eg blei leiar av utanrikskomiteen.

Når eg på eit prinsipielt grunnlag ønskte å drøfta dette nye senteret som var oppretta, var det nettopp fordi eg ønskte å stilla nokre prinsipielle spørsmål. Dessverre er debattnivået i Noreg blitt slik at ingenting kan debatterast utan at det skal setjast inn i rammer og bli framstilt anten som personangrep eller som partikrangel. Men det som var mitt føremål, var å få ein diskusjon på prinsipielt grunnlag om noko nytt, og det står eg ved.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Morten Høglund (FrP) [10:23:16]: Først vil jeg få takke utenriksministeren for en svært grundig redegjørelse. Fremskrittspartiet kan selvsagt, med den brede utenrikspolitiske enigheten som generelt er i Norge, stille seg bak svært mye i denne redegjørelsen. Jeg skal ikke i mitt innlegg nå bruke mye tid på de områder vi er enige om.

Den siste tids hendelser viser oss at verden ikke er i harmoni; det er konflikter på mange plan. Vi vil ikke beskrive det som en religionskamp. Det er heller ikke en sivilisasjonskamp, men i aller høyeste grad er det en verdikamp. Det handler om grunnleggende verdier som ytringsfrihet, trosfrihet, frihet til å være annerledes og frihet til å stå opp mot det som er rådende og styrende. Disse verdier sikres etter vår mening ved demokratisk styre og sekulariserte samfunn. Totalitære stater som baserer sin makt på en fundamentalistisk tolkning av religion, er det dårligste grunnlag for gode verdier.

Forutsatt at vi er enige om at demokrati og fred er verdt å kjempe for både hjemme og ute, hvordan innretter vi da vår utenrikspolitikk? Hvordan fremmer vi de verdier vi står for, og som vi mener alle mennesker vil ha fordel av? Her vil jeg påstå at det har blitt gjort feil, og det gjøres feil.

Altfor ofte ser vi bort fra eller lukker øynene for en stats mangler, totalitære tilbøyeligheter og åpenbare brudd på grunnleggende menneskerettigheter. Vi forklarer det kanskje med at de har en annen kultur, de har ingen erfaring med demokrati, vi kan ikke påtvinge dem våre verdier – eller at demokratibyggning tar tid.

Det er alltid en forklaring på hvorfor ting er som de er, og kanskje forblir som de er. Jeg mener ikke at det finnes en resept på å skape frihet som bare kan vedtas – langt ifra – men jeg mener at vår politikk, sammen med andre demokratiske staters politikk, gjør en forskjell.

Dialog og respekt er to av de mest brukte ordene de seneste dager, og med god grunn. Det er ord som er positivt ladet og signaliserer vilje til fredelig samkvem mellom mennesker. Men kan *alle* avkreve respekt, og fortjener *alle* å få ta del i dialog? Er det en grense for hvem vi kan sette oss ned sammen med? Må visse forutsetninger være på plass?

La meg gi et lite historisk perspektiv for å belyse tydelig hva som menes. For rundt 30 år siden styrte en militærjunta Argentina med hard hånd. Politiske drap og tortur var en del av argentinernes liv. Mens dette pågikk, ville det da vært fornuftig med et utstrakt samarbeid mellom Norge og Argentina? Ville det vært riktig å lånefinansiere juntaens militærutgifter? Og ville det vært riktig å ha en menneskerettighetsdialog i det ene rommet, mens de mest grusomme handlinger ble utført i det andre?

Eksemplene er mange – svært mange – på tilsvarende regimer som til ulike tider har vært av en slik karakter at man i det minste i ettertid lett kan slå fast regimets grusomme karakter. I dagens moderne kommunikasjonssamfunn vet vi dessverre altfor mye om hva som skjer i disse regimene, nærmest mens det foregår.

I dag er det dessverre mange slike regimer, regimer som både i lov og handling krenker menneskerettigheter på det sterkeste, som definerer kvinner som annenrangs borgere, som ikke tolererer trosfrihet, og som forfølger etniske minoriteter, for å nevne noe.

Hvordan forholder vi oss i dag til slike stater? Skal vi *alltid* vise respekt? Skal vi *alltid* være villig til dialog, eller skal vi stille krav? Og hvis vi gjør det, vil det jo bli hevdet at vi oppnår ingen kontakt. Vi isolerer bare problemet, blir det hevdet. Jeg tror dessverre at vi ved å vise respekt og dialog for åpenbart despotiske regimer kun bidrar til å legitimere deres eksistens, og viser for både intern og ekstern opposisjon at dette landet har omverdens støtte.

Vi *skal* gi respekt, og vi *skal* ha dialog, men det skal være med stater som fortjener det, stater som har staket ut en kurs mot demokrati, eller som har et klima hvor dialog er fruktbart. Det finnes slike stater, også i den arabiske verden. Men også stater som gjennomfører valg, må tåle krav og kritisk søkelys.

En slik differensiert tilnærming vil være en bevisst forskjellsbehandling som sier noe om hvor viktig vi ser verdier, og hvor alvorlig vi tar brudd på menneskerettigheter. Verdenssamfunnet må stille opp for de land der reformiveren er stor. Vi må ikke bare oppmuntre til mer demokrati, vi må være med på å sikre det. Det handler om utstrakt handelssamarbeid, samarbeid kanskje innen forskning og utdanning og, som representanten Sponheim snakket om i går, et folk til folk-samarbeid, for å nevne noe som kan være en pilar for å fremme demokrati i en del av verden hvor det har vært relativt ukjent.

Rent konkret betyr det jeg nå har sagt, at vi mener – til momenter i redegjørelsen i går – at tiden ikke er inne for å delta i noen menneskerettighetsdialog med Iran. Og vi mener det er uklokt at statssekretær Johansen reiser til Iran. Når det gjelder MR-dialogen, vil jeg vise til et tidligere møte mellom utenrikskomiteen og fredsprisvinner Shirin Ebadi og hennes kritikk av den dialogen som har foregått mellom EU og Iran.

Mest skuffet var Fremskrittspartiet over redegjørelsens del om konflikten mellom israelere og palestinere. Vi er enig med Regjeringen i at vi må støtte forretningsministeriet til president Abbas i overgangsperioden. Men når utenriksministeren gjør et poeng av at vi ikke må stille for

strengt krav til den nye regjeringen, er vi ikke enig – tvert imot. Her opplever vi at f.eks. den omtalte Kwartetten har vært svært klare i sine krav til Hamas om anerkjennelse av staten Israel og avvikling av all terrorvirksomhet. Dette er grunnleggende krav.

Her vil jeg igjen utfordre Regjeringen på hvem vi vil assosiere oss med, hvilke verdier vi skal representere, og ikke minst hvilke verdier vi skal fremme. Manglende evne til å fordele velferd og bekjempe korrupsjon må ta stor del av skylden for den sittende regjeringens nederlag på Vestbredden og i Gaza. Korrupsjonen har vært svimlende og er grundig dokumentert. Internasjonal tålmodighet med denne ukultur har ikke bidratt til å fremme gode verdier. Tvert imot har dette lagt veien åpen for mer ytterliggående krefter.

Igjen har vår politikk en effekt. Og vi mener effekten av en god politikk er bedre på sikt enn effekten av en snillistisk og naiv politikk, hvor redselen for å støte noen er større enn viljen til å bekjempe ukultur og tyranni.

Fremskrittspartiet fremmer i dag et forslag som vi mener beskriver et minimum av de krav fremtidige regjeringer i de palestinske områder må tilfredsstille for å fortjene vårt samarbeid og vår deltakelse. Jeg tar opp det omtalte forslaget, om å stille krav om at fremtidige palestinske regjeringer anerkjenner staten Israel og tar avstand fra all vold og terror.

Nordområdene er viktige, og jeg er veldig glad for at utenriksministeren brukte så mye tid på nordområdene i går. Når jeg ikke skal bruke så mye tid på det, er det fordi vi her i hovedsak er svært enig med Regjeringen, og vi er enig i at dette nok er den viktigste oppgaven for norsk utenrikspolitikk de kommende år.

Vi er allikevel urolige for om vår kapasitet til å være til stede er tilstrekkelig – dette har vi tatt opp i denne sal tidligere – og da tenker vi særlig militært. Nå registrerer vi at man har dette til vurdering, og vil ha det til kontinuerlig vurdering, men synlighet er viktig. Slik vi opplever det nå, har vi et forsvar som verken er stort nok eller robust nok til å være tilstrekkelig synlig. Vi mener at det må foretas et arbeid for å sikre at vi har de nødvendige ressurser, ikke minst i forhold til drift. For eksempel vil vi ha penger og mannskap til å drifte de nye fregattene som snart er på vei, i et helårsperspektiv.

I dette perspektivet er vi også opptatt av at vi ikke tar på oss oppgaver og ansvar militært som gjør at vi mister evne til å være til stede i f.eks. Barentshavet. Vi er innforstått med NATOs nye strategi og viktigheten av å bidra utenlands, men dette må gjøres med varsomhet. Og når det gjelder å ta på seg nye, tunge oppgaver i Afrika, er vi skeptiske, for ikke å si rent ut negative til det. Vi mener dette vil strekke våre ressurser på en måte som ikke er fornuftig. Allerede nå sliter vi med å rekruttere mannskap til utenlandsoperasjoner. Dette problemet vil bare ytterligere forsterke seg hvis vi nå skal ta på oss nye oppgaver, i hvert fall med den dimensjoneringen vi har på dagens forsvar. Hvis det er vilje fra flertallet til å satse mer på Forsvaret, skal vi selvsagt komme tilbake til det.

Avslutningsvis vil jeg bare nevne Norges rolle i forhold til fredsmevling. Vi har vært kritiske til det en perio-

de, ikke fordi vi er negative til at Norge deltar, men vi mener det dreier fokuset litt i norsk utenrikspolitikk. Allikevel er det mange viktige oppdrag vi tar på oss. Jeg vil nevne Sri Lanka spesielt, for der er vi inne i en kritisk fase. Vi ser det slik at der må nå alle krefter satses for å få til noe. Dette er ikke tiden for å gjøre noe halvhjertet – ikke det at jeg har noen tanke om at Regjeringen vil gjøre noe halvhjertet, men jeg tror man må satse på bred front og gi dette et tidsperspektiv, for en prosess som drar ut i mange år til, tror jeg ingen av partene er tjent med.

Presidenten: Representanten Morten Høglund har tatt opp det forslag han viste til.

Det blir replikkordskifte.

Olav Akselsen (A) [10:33:37]: Eg føler at me kan omskriva dette innlegget ved å henta eit av Fantometts slagord: tøff mot dei tøffe. Det kan vera greitt, men dersom det fører til at ein lukkar dørene, og ikkje minst at ein aukar legitimiteten til enkelte styre i deira eiga befolkning ved at dei får ein ytre fiende, meiner eg det er feil strategi.

Framstegspartiet er det partiet som skil seg mest ut i norsk utanrikspolitikk, særleg gjer dette seg gjeldande når det gjeld bistandspolitikken. Eg meiner at dei siste dagane har vist at det å hjelpa folk ut av ein vanskeleg situasjon faktisk òg er med på å tryggja vår eigen situasjon her i landet. No har me sett angrep på norske offentlege institusjonar i utlandet, men me har òg sett ein stor fare for norske kommersielle investeringar. Ser ikkje Framstegspartiet at deira framlegg om å redusera bistanden med 9 milliardar kr faktisk vil vera med på å gjera situasjonen i Noreg meir utrygg for oss som bur her?

Morten Høglund (FrP) [10:34:54]: Tøff mot de tøffe – jeg lever godt med den beskrivelsen i forholdet til bistand og utvikling, viktige spørsmål. Vi føler at vi har en god og helhetlig utviklingspolitikk. Og for å ta det ene perspektivet, nødhjelp, føler vi absolutt at vi er fullt på høyde. Vi føler at vi har en offensiv handelspolitikk, som vil imøtekomme interessene til utviklingslandene på en svært god måte. Gjeldslettepolitikken, hvor vi med all respekt mener å være i fremste rekke, er noe av det viktigste for å skape grunnleggende forutsetninger for utvikling. Og ikke minst vil det jeg prøvde å skissere når det gjelder et aktivt forhold til demokratibyggning og frihetsbygging, som nok er noe av det mest fraværende i utviklingsland, være et godt virkemiddel og et mye bedre virkemiddel enn å fortsette med bistand, som i veldig varierende grad har hatt en effekt.

Finn Martin Vallernesnes (H) [10:36:07]: Den 30. januar uttalte Siv Jensen ifølge NTB:

«Den eneste måten vi kan tvinge FN til å starte oppryddingen er å true med å stoppe pengestrømmen. Norge har i altfor lang tid ukritisk pøst penger inn i den skandaleomsuste kolossen. Det er grunn til å stille spørsmål ved om den nødvendige kritikken har uteblitt fordi mange i det norske statsapparatet har ønsket seg en posisjon i FN.»

Og hun sier:

«FN skal ikke være en plass der nordmenn skal sole seg i posisjoner.»

Bortsett fra at dette er et pussig utsagn om en del nordmenn som har gjort en god innsats i FN, fra Trygve Lie til Gro Harlem Brundtland, Jan Egeland og Terje Rød-Larsen, er det mange av oss som er opptatt av at verden vel sjelden har hatt mer behov for en multilateral organisasjon som ivaretar internasjonal rettsorden, enn nå. Det forhindrer ikke at vi er opptatt av å reformere. Det kan man gjøre aktivt innenfor systemet, eller sitte på utsiden og vente på at resultatet kommer. Bekymrer det ikke Morten Høglund at Fremskrittspartiets politikk ville isolert Norge i verden?

Morten Høglund (FrP) [10:37:18]: Nå kunne man nesten få inntrykk av at representanten Vallersnes mente at Fremskrittspartiet ville at vi skulle melde oss ut av FN. Det har vi selvsagt aldri tatt til orde for. Vi mener at på viktige områder innen miljø, internasjonal sikkerhet, fredsbygging osv. har FN en avgjørende rolle, og ingen andre kan erstatte FN i den oppgaven. Vi er opptatt av at FN skal fungere. Det er nettopp derfor vi tar opp disse tingene. Norge er den syvende største bidragsyteren til FN, og i forhold til innbyggertall er vi den desidert største. Vi er en viktig aktør i FN-systemet. Vi mener at det pressmiddelet vi har, er finansielt. Behovet for reformer i FN er tydelig dokumentert langt utenfor denne sal og langt utenfor Fremskrittspartiets rekke. Det er et press vi mener med fordel i hvert fall kunne utprøves. Det handler ikke om å melde seg ut av FN, men om å være enda mer aktiv i reformarbeidet.

Ågot Valle (SV) [10:38:30]: I Norge har det vært aktiv dialog mellom den muslimske befolkninga og myndighetene. I Danmark er det full konfrontasjon. Årsakene til det kan være mange. Danmark har aktivt støttet USA i krigføringa i Irak. Fogh Rasmussen og Dansk Folkeparti har aktivt fremmet kulturkamp, der ingrediensene er en knallhard innvandringspolitikk og dyrking av det rene danske, noe som fremmer avstanden mellom «dem» og «oss». Fremskrittspartiet har hentet mye inspirasjon fra Danmark. Fremskrittspartiet er vel det partiet som har hentet mest inspirasjon fra Danmark, både når det gjelder utenrikspolitikken, og når det gjelder innvandringspolitikken – og kulturpolitikken, faktisk.

Med det som har skjedd nå, har Fremskrittspartiet begynt å reflektere noe over at denne veien ikke er farbar, og at den fører til eksplosjoner både utenriks og innenriks?

Morten Høglund (FrP) [10:39:43]: Jeg kjenner meg ikke igjen i hele den beskrivelsen av Danmark som representanten Valle trekker opp. Det hun unnlot å nevne, og som jeg mener er viktig, er at forskjellen på hvordan f.eks. islamske ledere har opptrådt i Norge og i Danmark, er ganske åpenbar. Mens man i Norge i all hovedsak, i hvert fall som jeg kjenner til, har opptrådt svært ansvarlig og vært en bidragsyter for å dempe konfliktnivået – det skal vi ta vare på, og det skal vi utvikle – har

mange i Danmark nærmest oppildnet til konflikt og bidratt til å spre et bilde av Danmark i omverdenen som ikke har vært riktig, som har vært ukorrekt, og skadet danske interesser. Det er også en del av det bildet. Jeg opplever det ikke slik at man i Danmark har unnlatt å ville ha en dialog med muslimer, men man vil ha en dialog med moderate muslimske ledere. Det er en vesentlig forskjell. Så det er en del av bildet. Jeg tror vi skal få med oss hele konklusjonen før vi trekker en slutning om hva som er resultatet av dansk politikk.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Erna Solberg (H) [10:41:05]: Denne regjeringens utenrikspolitikk var lenge preget av en serie markeringer, markeringer som var egnet til å så tvil om hva som var norsk utenrikspolitikk, om hvem som var våre venner ute i verden. Norges forhold til NATO, til Verdensbanken, til EU, til Israel og til USA ble satt på prøve av den nye regjeringen ved Soria Moria-grunnlaget. Det er derfor spesielt gledelig at et av utenriksministerens hovedspor i utenrikspolitikken er å ta vare på og videreutvikle forholdet til venner og allierte, og å være våre venners venn. Da håper jeg at det også er enighet i Regjeringen om hvem våre venner faktisk er.

I en globalisert verden blir det som skjer andre steder i verden, viktigere for oss. Avstandene blir mindre. Konsekvensene for enkeltmennesker og for arbeidsplasser av det som skjer andre steder, blir større. Derfor er jeg enig i at internasjonale regler er viktig. Internasjonale organisasjoner som fungerer, er viktig, og noe som ikke minst et lite land er nødt til å jobbe for å stimulere til. Men det er også viktig å innse at et lite land som Norge er avhengig av sterke allierte for å sikre vitale interesser hjemme og ute. Carl Bildt sa på NHOs årskonferanse at på solfylte dager kan det kanskje være en fordel å stå alene, men når det stormer, er det godt å ha stødige venner, venner som ikke faller deg i ryggen.

Det krever tid, gjensidig tillit og respekt å bygge opp vennskap. Å ødelegge vennskap er derimot ikke så vanskelig. Vi var altså lenge bekymret for at Regjeringens mange ulike utfall skulle gjøre oss venneløse. Utenriksministerens redegjørelse representerer derfor en etterlengtet normalisering av norsk utenrikspolitikk, og jeg håper det følges opp i fortsettelsen.

Det man kan slå fast etter redegjørelsen, er at hovedlinjene i norsk utenrikspolitikk ligger fast. Det er positivt. Det er spesielt gledelig at Regjeringen har valgt å videreføre den forrige regjeringens sterke engasjement for nordområdene. Fundamentet for en aktiv nordområdepolitikk er lagt. I juni 2005 var det en omfattende drøftelse av norsk nordområdepolitikk i Stortinget, der et klart flertall mente at Norge ville styrke sin posisjon i nordområdene ved å legge til rette for at norske selskaper tar del i petroleumsvirksomheten i Barentshavet. Det het:

«Norges posisjon som energistormakt må utnyttes også på høyeste politiske nivå. Et slikt fokus er nødvendig for å fremme våre egne natur- og miljøinteresser.»

Vi må ha det helt klart for oss at nordområdene kan bli en energiregion av global betydning. Og verden trenger mer energi. Høy vekst i land som Kina og India, sammen med politiske uroligheter i flere viktige oljeproduiserende land, gjør at olje i dag oppleves som et knappere gode enn for bare få år siden. Energi- og forsyningsikkerhet har nå blitt et dominerende politisk tema i mange land, og også internasjonalt. Europas energisårbarhet ble tydeligere etter uenigheten mellom Russland og Ukraina ved årsskiftet, om betingelser for gassleveranser og transport. Og USAs president understreket på sin side i State of the Union-talen 31. januar at USA måtte redusere sin avhengighet av olje fra Midtøsten med 75 pst. innen 2025. Under Russlands formannsperiode i G8 er energispørsmål en av hovedprioriteringene. Norge bør posisjonere seg slik i energi- og utenrikspolitikken at vi kan være med på å gi både EU og USA en del av de svarene de søker etter.

Tilgangen på tilstrekkelig energi vil være en avgjørende faktor for å kunne opprettholde vår levestandard i Vesten. Men samtidig er energitilgang enda mer nødvendig som forutsetning for økonomisk vekst, utvikling og stabilitet i den tredje verden. Millioner av mennesker kan løftes ut av fattigdom gjennom vekst og økonomisk utvikling, der energi er en helt avgjørende faktor. Det viktigste utenrikspolitiske bidraget Norge kan gi som energinasjon, er todelt. På den ene siden bør norske selskaper og myndigheter fortsette å utnytte sin erfaring og kompetanse til å hjelpe nye petroleumsproduiserende land til å utvinne sine ressurser på mest mulig miljøvennlig måte. På den andre siden gjør deltakelse av selskaper fra norske petroleumsmiljøer teknologien tilgjengelig, slik at de kan hente ut mest mulig olje og gass.

Det er viktig i utenrikspolitikken også å se på hvordan energi former utfordringer for det internasjonale samfunnet på en ny måte. Vi ser i dag at Kinas posisjonering i veldig mange land i den tredje verden er begrunnet i mangelen på energi. 40 pst. dekning har de med egen energi. Hvis vi går bare 10–15 år tilbake, hadde de 100 pst. dekning. Vi opplever utfordringen når vi stiller krav om «good governance» til land i den tredje verden. Når det stilles krav om menneskerettigheter fra en samlet FN-organisasjon og fra vestlige land, møter vi den situasjon at Kina i sitt behov for energi går inn og sørger for at de kravene ikke blir effektfulle, fordi de bidrar isteden. Dette gjør at rettsordenen og FN-systemet på menneskerettighetsområdet blir viktigere og viktigere, fordi egeninteressene særlig på energiområdet nå synes å undergrave en del av det vi ønsker å oppnå av menneskerettigheter og demokrati i mange land.

Jeg hører at den nye regjeringen skal føre en mer aktiv europapolitikk. Jeg er litt usikker på hva Regjeringen legger i en mer aktiv utenrikspolitikk. Men jeg er fornøyd med at den fremdeles skal være aktiv. I mangel av et fullverdig medlemskap i EU må vi benytte de kanalene vi har på en best mulig måte for å vinne frem med norske interesser. Jeg synes det er betryggende at utenriksministeren sier at Regjeringen vil slå ring rundt det avtaleverket som sikrer norske bedrifter og arbeidsplasser like vilkår. Det tolker jeg både som at EØS-avtalen fremdeles skal være

sentral i EU-politikken, og som at man skal sørge for at hele EØS-avtaleverket faktisk skal være likt det som er EUs eget avtaleverk. Det er nemlig litt overraskende at Regjeringens medlemmer gjentatte ganger velger å tenne gnisten som lett kan sette hele avtalen i brann, når ikke mindre enn fire av Regjeringens statsråder har raslet med reservasjonsretten i EØS-avtalen. Det er mulig at det er en aktiv politikk, men jeg mener det ikke er en konstruktiv politikk hvis vi skal slå ring rundt det avtaleverket som kan sikre norske bedrifter og arbeidsplasser like vilkår.

En aktiv europapolitikk er helt nødvendig hvis vi skal forholde oss til et Europa i kontinuerlig forandring. I en ellers omfattende redegjørelse fant ikke utenriksministeren plass til noe synspunkt på EUs utvikling eller forestående utvidelser. Det er viktig å understreke at gjennom EØS-avtalen vil vi i høyeste grad bli berørt av en utvidelse. Jeg savner Regjeringens og utenriksministerens refleksjoner rundt dette. Hvordan stiller Regjeringen seg til debatten om hvor EUs ytre grenser skal gå?

Det er også viktig at en aktiv europapolitikk favner bredere enn EU. Jeg har gitt uttrykk for at jeg er forundret over at det på 17 tetskrevne sider ikke med ett ord er nevnt verken Ukraina eller Hviterussland. De viktigste demokratiutfordringene i Europa i dag er disse to landene. Begge skal ha valg i neste måned. Det angår Norge direkte. Ukraina og Hviterussland befinner seg mellom EU og Russland. De grenser til EØS-området, som Norge er en del av. Deres fremtid vil påvirke vår og hele Europas fremtid.

Jeg har lyst til å utfordre Regjeringen til å utforme en strategi for hvordan vi kan bidra til at demokrati og menneskerettigheter i disse to landene henholdsvis blir innført og blir stødigere. Hvordan skal vi takle å trekke inn det brede nettverket av organisasjoner, frivillighet og parter og i og for seg politiske partier for å bidra til å styrke Ukrainas demokrati, og styrke de opposisjonelle i Hviterussland slik at presset innenfra for å oppleve en endring blir like sterkt? Det må ikke bli slik at det virker som om Norge har en unntakelse på grunn av våre prioriteringer om å holde et vennskapelig forhold til Russland, fordi Russland fortsatt oppfatter dette som en del av sin interesse-sfære. Hviterussland er Europas mest autoritære regime. Ytrings- og organisasjonsfriheten er sterkt begrenset, journalister og opposisjonelle blir forfulgt. Norge må bidra til å redde stumpene av demokratiet for 10 mill. hviterussere, som er på grensen til EØS-området, som vi er en del av. I Ukraina er det drøyt et år siden den oransje revolusjonen. Demokratiprosessen er langt fra fullført, og en kan fort oppleve tilbakeslag i forbindelse med valget.

I vår streben etter å forstå angrepene på Norge i Midtøsten skal vi ikke fristes til enkle svar. Aggresjonen henger sammen med undertrykkelse, udemokratiske regimer, strengt forbud mot frie politiske uttrykk, unntatt islam, omfattende korrupsjon, ukontrollert befolkningsvekst og økonomiske spenninger. Regimer som Syria og Iran kan også mistenkes for å røre i dette i forhold til sin egen politikk. Noe av dette preges av en innenrikspolitisk agenda.

Med 17 sider er det en stor redegjørelse, med mange temaer. Derfor blir det mange talere fra Høyre som tar opp

ulike temaer, for å vise våre synspunkter på det Regjeringen har sagt.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Marit Nybakk (A) [10:51:36]: La meg først gi representanten Solberg ros for at hun har tatt opp situasjonen i Hviterussland og også har nevnt Ukraina. Jeg tror det bør være bred enighet om at vi skal følge opp det.

Så synes jeg kanskje at representanten bør legge bort sin innledende retorikk, for det er kontinuitet, og det er bred enighet om norsk utenrikspolitikk. Slik skal det være. Vi skal være forutsigbare som nasjon, både overfor våre allierte og i vårt internasjonale arbeid for fred, utvikling og menneskerettigheter. Samtidig er det jo slik at vi har en regjering som har et nytt verdigrunnlag. Og hvis det er noe denne regjeringen satser mer på enn det har vært gjort tidligere, så er det det å bygge opp en internasjonal rettsorden og en økt satsing på FN. Det gjelder kanalisering av bistand, men det er også viktig for Arbeiderpartiet og for Regjeringen å styrke FNs autoritet i verdenssamfunnet. Det kunne være interessant å høre hva Høyres leder mener om komitekollega Siv Jensens utspill om å fryse pengene til FN så lenge vi ikke blir kvitt overflødig byråkrati, og så lenge reformene ikke er ferdige. Jeg hørte hennes partifelle her i sted, men det er litt interessant å høre hvordan Erna Solberg forholder seg til Fremskrittspartiet i denne saken.

Erna Solberg (H) [10:53:11]: Jeg leser ikke noe nytt verdigrunnlag ut av denne regjeringen når det gjelder demokrati, menneskerettigheter og troen på internasjonale organisasjoner, i forhold til den forrige regjeringen. Der tror jeg faktisk at vi har stått vel så sterkt.

Jeg vil vel heller stille noen små spørsmål, for det er ett tema – for å si det slik – i redegjørelsen om dette som jeg har vært litt forbauset over, og det er den ensidige fokuseringen på dialog, med Cuba som eksempel. Grunnen til det er at hvis man bruker akkurat den samme retorikken, skal vi altså gjeninnføre et samarbeid med Zimbabwe – som iallfall vi er sterkt imot. Det er viktig å si at av og til er det regimer dialogen ikke fungerer på.

Ja, vi er for et sterkt FN, ja, men vi er også for at utviklingshjelpen vår fungerer på de beste måtene. Vi synes Verdensbanken har gjort en god jobb. Det er mye retorikk rundt FN, men de 100 mill. kr som under budsjettbehandlingen i fjor høst ble flyttet, er vel ikke akkurat det store og dramatiske.

Vi mener at FN skal fungere godt. Det er viktig å arbeide imot korrupsjon, men jeg synes ikke at å true med å trekke pengestøtte er den riktige måten å få det til på.

Bjørn Jacobsen (SV) [10:54:33]: Høyres leiar brukte så lang tid på nordområda i innlegget sitt at ho nesten bør få ein replikk til det også.

Noreg har ei spesiell rolle i nordområda, ikkje minst som suverenitetshevdar, men også i forhold til dei nye utfordringane når det gjeld miljø. Vi veit at det som har verka i nordområda, sjølv sagt er sjølv pålagde avgrensingar.

Under den kalde krigen verka det som berre det overfor vår store nabo i aust.

Vi veit at når det gjeld miljøutfordringane oppe i nord, vil truleg også sjølv pålagde avgrensingar verke veldig godt. Det vil truleg gje oss endå betre status internasjonalt som suverenitetshevdar, også i forhold til den spesielle rolla som Svalbardtraktaten har gjeve oss.

Kva for sjølv pålagde avgrensingar ser Høgre for seg at vi kan lansere internasjonalt? Det vil sjølv sagt også vinne gjenklang politisk i Noreg, men på kva for måte, med utgangspunkt i nettopp å vinne aksept, kan vi ha sjølv pålagde avgrensingar?

Erna Solberg (H) [10:55:52]: Jeg tillater meg å si at jeg ikke er helt sikker på om det at vi ikke hadde militære operasjoner eller flyoperasjoner øst i Finnmark for å overbevise Russland, har noe som helst å gjøre med de utfordringene vi har i nordområdene i dag. Den type selvpålagte begrensninger dreide seg om ikke å provosere, eller om å overbevise våre naboer om at NATO ikke gikk for nær grensen. Det dreide seg på en måte om noe helt annet enn det nordområdeutfordringen innebærer.

Jeg er opptatt av at Norge i dag sannsynligvis besitter den beste miljømessige teknologien for energiutvinning i verden. Vi har lengst erfaring, vi har stor erfaring med kontroll og systemer, bygget over mange års offshorevirksomhet. Det gjør at det beste vi kan bidra med i verden – som jeg også sa i mitt innlegg – faktisk er at våre selskaper deltar, med de standardkravene som vi er vant til å stille, nettopp for å ta hensyn til arbeid, miljø og sikkerhet. Det betyr at den utvidingen som kommer, vil skje på den best mulige måten.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp) [10:57:17]: Representanten Solberg fokuserte bl.a. på ein aktiv europapolitikk og etterlyste utanriksministeren sitt syn på fleire debattar som no går i EU.

Eg vil utfordra Solberg når det gjeld Regjeringa si varsling om ein meir aktiv politikk i Noreg, i den forstand at Noreg kjem tidlegare inn med sine interesser i saker som er til debatt i EU. Eg vil visa til ein rapport som Riksrevisjonen la fram i fjor haust, og som viser at norske regjeringar si oppfølging i forhold til EU har vore dårleg. Ein har vore for seint ute, ein har mangla relevant kompetanse på viktige område, ein har i stor grad sendt juniorar til EU, og ein har late vera å trekkja inn eksterne aktørar sine interesser. Vil Solberg bidra i ein prosess der både regjering og storting kjem tidlegare inn?

Erna Solberg (H) [10:58:40]: Jeg har lyst til å si at alle disse forholdene som Riksrevisjonen har påpekt, har jeg vært oppmerksom på over lang tid. Representanten Meltveit Kleppa var ikke til stede på Europabevegelsens kvinneseminar våren 2004 – det var helt naturlige grunner til det – men der ville hun nok ha hørt at jeg berørte akkurat de samme temaene, at det var en utfordring for oss.

Men jeg har også lyst til å si at det er en utfordring for et lite land med 4,5 millioner mennesker å være til stede på alle områder hvor politikken utformes, i begynnelsen

(Erna Solberg)

– gjennom et byråkrati, gjennom deltakelsen på det området. Vi må bruke så mye mer tid på det, fordi vi ikke er med i sluttdelen av behandlingen av sakene. Derfor måtte vi i den forrige regjeringen gjøre en veldig klar prioritering av noen av de viktigste sakene. Derfor ble det satt mye krefter inn på å få et system som tillot differensiert arbeidsgiveravgift innenfor det nye regionalregelverket til EU og innenfor statsstøtteregelverket – og det har vi fått til. Det er jeg kjempefornøyd med, for det var viktig for norsk distriktspolitikk at vi gjorde en kraftinnsats på det området.

Den andre kraftinnsatsen, som vi ikke fikk resultater av, og som jeg ser fortsatt er et problem for den nåværende regjeringen, gjaldt laksesaken, hvor vi gjorde alt grunnarbeidet og satte masse krefter inn. Men der var det én ting som var utslagsgivende: Vi var ikke med i de endelige rommene, vi var utenfor. Og derfor var vi lette å ofre i mange andre interne prioriteringer som ble gjort.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Ågot Valle (SV) [11:00:36]: Utenriksministerens redegjørelse, som for øvrig var både meget god og veldig fyldig, viser klart at innenrikspolitikk og utenrikspolitikk er flettet inn i hverandre, fordi vedtak som blir fattet i internasjonale fora, som f.eks. i WTO, får direkte konsekvens for det innenrikspolitiske handlingsrommet, men også fordi vedtak som blir fattet nasjonalt, f.eks. om klimapolitikk, innvandrings- og integreringspolitikk, får utenrikspolitiske konsekvenser.

Den alvorlige situasjonen vi ser nå, kaller på dialog og ikke på konfrontasjon og marginalisering, verken her hjemme eller i de konfliktfylte områdene. I debatten i går fikk både Islamsk Råd og Oslokoalisjonen med rette anerkjennelse for å ha fremmet dialog. Vi vet at også mange regjeringsmedlemmer har vært i dialog. Dette er ikke situasjonen i Danmark. Tvert imot er det full konfrontasjon mellom regjeringa og den muslimske befolkninga. Jeg tror det er viktig å spørre seg om årsaken til denne forskjellen. For det første tror jeg at den danske regjeringas våpendrageri med Bush og kampen mot terror, og dermed direkte støtte til krigen i Irak, er én årsak. En annen viktig årsak er regjeringas og Dansk Folkepartis kulturkamp, kampen mot innvandring og en bitter strid om hva som er det rene danske. Hva det rene danske er, blir definert av regjeringa og Dansk Folkeparti, og konstruerer en avstand mellom dem og oss, skaper fiendebilder.

Kulturkampen går rett inn i kulturpolitikken. Da Stortinget behandlet kulturmeldinga, lovpriste alle partier, unntatt Fremskrittspartiet, det kulturelle mangfoldet som en viktig verdi. Mahatma Gandhi har sagt:

«Jeg ønsker ikke at huset mitt skal ha murer på alle kanter og at vinduene skal blendes.

Jeg vil at alle lands kulturer skal blåse friest mulig rundt huset mitt. Men jeg nekter å la meg blåse over ende.»

I de siste dagene er jeg blitt enda mer overbevist om verdien av kulturutveksling over landegrensene, og at det

må gjenspeile seg både i utenrikspolitikken og i utviklingspolitikken. Palestinske kunstnere, som nettopp har hatt et tett samarbeid med norske kunstnere, stod opp mot volden i kjølvannet av Muhammed-tegningene og mænte til toleranse og dialog. Verden trenger mer flyt av kunst- og kulturuttrykk over grensene.

Karikaturtegningene utløste den skremmende og uakseptable volden vi har vært vitne til. De underliggende årsakene er mange. Det har flere vært inne på her. Muslimene har kollektivt fått betale for 11. september: Krigene i Irak og Afghanistan, fattigdom, f.eks. levde tre fjerdedeler av palestinerne under fattigdomsgrensen i 2003, og høy arbeidsledighet. I deler av Palestina er 70 pst. av ungdommen arbeidsledig. Det er ingen løsning i sikte på opphør av Israels okkupasjon av Palestina. Men det er også hard undertrykkelse i mange land i Midtøsten, og Vesten har samarbeidet med dem når det har passet.

USA har akseptert brudd på menneskerettigheter i land som leverer dem olje. I går stilte representanten Høybråten det betimelige spørsmålet om det er slik at vi her i Norge lukker øynene for brudd på menneskerettighetene for å oppnå mer handel.

Under undertrykkende regimer blir moskeene og religionen medisinen. Det sivile samfunnet for øvrig er fraværende. Derfor er et av våre viktigste bidrag nå å støtte oppbygginga av de kreftene som vil ha demokrati, menneskerettigheter og fremmer kvinners rettigheter, som f.eks. kunstnerne i Ramallah.

Konfliktene i Midtøsten er etter hvert blitt komplekse og vevd inn i hverandre. Helt sentralt står likevel konflikten mellom Palestina og Israel. Israel er det landet i verden som har unnlatt å etterkomme flest FN-resolusjoner, og fortsetter med dette også nå. Fortsatt blir millioner av palestinske flyktninger nektet muligheten til å vende tilbake til sitt eget land av israelske myndigheter. Den folkerettsstridige muren som splitter de palestinske områdene, blir stadig lengre. Dette er noe av bakteppet for at Hamas vant valget.

Fattigdommen og arbeidsledigheten er stor. Hamas har bygd opp folkelig støtte ved å være aktiv både når det gjelder å bygge skoler og gi helsehjelp og annen hjelp. Under valgkampen var kampen mot korrupsjon det viktigste temaet. Skjønner SV Hamas? Nei, overhodet ikke. Hamas anerkjenner ikke Israels rett som egen stat. Hamas har stått bak mange sjølmordsbombere. Seieren deres er ingen god nyhet for dem som er opptatt av ytringsfrihet og kvinners stilling. Men de vant et demokratisk valg. Valget har gått riktig for seg. Å ikke anerkjenne *det* er dobbeltmoral. Å trekke norske bidrag eller stå på et knallhardt krav om ikke å snakke med dem før de betingelsesløst har anerkjent Israel, uten samtidig å stille like harde krav til Israel om å følge internasjonale resolusjoner, vil bare øke håpløsheten og føre til større konfrontasjoner. Regjeringa har valgt en riktig holdning og har muligheten til å være i dialog med Hamas, fordi Hamas ikke står på vår terrorliste.

Jeg vil si litt om situasjonen i Afghanistan. Sikkerhets-situasjonen er svært ustabil. Det viser angrepet mot de norske ISAF-styrkene. Årsaken er nok det generelle rase-

riet vi ser i hele Midtøsten, men sannsynligvis også misnøyen med amerikansk krigføring gjennom «Enduring Freedom». Denne krigføringen var en viktig grunn til at SV var imot deltagelse i «Enduring Freedom». Nå er Norge ute av «Enduring Freedom». Norge deltar i ISAF-styrkene for å beskytte sivilbefolkninga, og vi deltar i gjenoppbygginga av Afghanistan på flere måter.

SV støtter deltakelse i ISAF-styrkene fordi formålet er stabilisering og å beskytte sivilbefolkninga. SV er motstander av sammenslåing av ISAF og «Enduring Freedom». Det er det mange europeiske land som er. Derfor er planene skrinlagt inntil videre. Jeg er beroliget når statssekretær Barth Eide sier til Klassekampen at Norge vil gå imot sammenslåing dersom det betyr at ISAF skal overta USAs antiterrorkrig.

Atomvåpentrusselfen er igjen høyaktuell og på dagsordenen. Norge har lenge vært klar på at målet må være både ikke-spredning og nedrustning. Arbeidet overfor Iran er viktig, men forutsetningen for at det skal føre til resultater, er at det også følges opp med krav til Israel, som har atomvåpenkapasitet. Atomenergibyråets resolusjon viser til målet om Midtøsten som et område uten masseødeleggelsesvåpen. Dette er en indirekte referanse til at også Israels masseødeleggelsesvåpen burde vært fjernet.

SV støtter at Norge må ha en fornyet Afrika-politikk som ser utenrikspolitikken og utviklingspolitikken i en sammenheng. Kontinentet står overfor mange utfordringer, ikke minst med hensyn til å løse fattigdomskrisa. Det er verdt å merke seg at de afrikanske landene er de som aller lydigst har fulgt rådene eller kravene fra Verdensbanken og IMF om liberalisering og privatisering. Det er derfor i denne sammenheng viktig å understreke at norsk bistand ikke skal gå til program som stiller krav til liberalisering eller privatisering, slik Soria Moria-erklæringa slår fast.

Det er bra at afrikanske land gjennom Den afrikanske union og NEPAD har utviklet egne strategier for hvordan kontinentets utfordringer skal møtes. I vårt arbeid med fred og forsoning i Afrika må vi samarbeide med disse, med Utviklingsbanken og med Afrika-parlamentet. Vi møter afrikanske land i internasjonalt samarbeid, som i WTO. Flere av disse landene, og særlig flere parlamentarikere, har etter hvert opparbeidet seg god kunnskap og viktige synspunkter. I de utfordrende WTO-rundene som gjenstår, er det viktig å ha allianser også med disse landene, for at dette skal bli en utviklingsrunde. Det må også være en del av en Afrika-strategi.

Afrika er i ferd med å bli en viktig leverandør av råolje. Norge kan bidra med kunnskap om oljeforvaltning, slik at energi- og naturressursene kan være under nasjonal kontroll, og at oljeformuen kan komme hele befolkninga til gode. Det må også følges opp av antikorrupsjonsarbeid. Det vil være et utrolig viktig bidrag til utvikling.

I arbeidet med en fornyet Afrika-politikk må vi ikke glemme de konfliktene som ikke er høyt oppe på dagsordenen. Jeg vil her spesielt nevne Nord-Uganda. Internasjonal hjelp og internasjonalt medansvar må til, dersom denne forferdelige konflikten skal løses.

Så vil jeg igjen vise til arbeidet med Sikkerhetsrådsresolusjon 1325 om kvinner, fred og forsoning. Det er viktig å ha et kvinneperspektiv på freds- og forsoningsarbeidet. Det er spesielt viktig i Afrika. Her finnes det mange å spille på lag med, og jeg er glad for at Regjeringa nå utarbeider en handlingsplan for Sikkerhetsrådsresolusjon 1325.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Øyvind Vaksdal (FrP) [11:11:06]: Også denne uken har representanter fra Sosialistisk Venstreparti vært ute og sådd tvil om norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk. Til tross for at statsministeren i går fra denne talerstol slo fast at vår tilstedeværelse i Afghanistan skulle stå fast, leser vi i Aftenposten at representantene Reikvam og Langeland er uenig i dette. Vi skulle trukket oss helt ut, sier Reikvam, ifølge Aftenposten.

Det har vel sjelden vært viktigere med konsensus i utenrikspolitikken enn akkurat nå. Jeg vil derfor spørre: Er det ikke snart på tide at man i Sosialistisk Venstreparti tar innover seg at man faktisk sitter i regjering, og at man snakker med én tunge i slike saker?

Ågot Valle (SV) [11:12:04]: Jo, visst tar vi innover oss at vi sitter i regjering. Vi er veldig glad for at vi sitter i denne regjeringa, for vi tror at vi kan få til mer solidaritet, mer fredsarbeid og mer internasjonal utveksling når vi sitter i regjering.

Jeg mener at replikken til representanten Vaksdal etter det jeg sa, burde være helt unødvendig. Vi støtter at vi skal være til stede i Afghanistan gjennom ISAF-styrkene. Det gjør vi fordi ISAF-styrkene har som formål å fremme stabilisering og støtte sivilbefolkninga mot de angrepene som ikke minst kommer fra krigsherrer som f.eks. Dostum i nordområdene. Det vi ikke støtter, er at vi skal delta i en krigføring ledet av USA. Men det gjør heller ikke Regjeringa. Regjeringa har trukket styrkene ut fra «Enduring Freedom», og det er vi glad for.

Inge Lønning (H) [11:13:36]: Jeg merket meg med interesse at SVs representant la stor vekt på at man skal unngå fiendebilder, og deretter brukte hun lang tid på å tegne et fiendebilde av Danmark – av alle ting på kloden. Det syntes jeg var ganske pussig.

Men mitt spørsmål dreier seg om det å videreføre det man nettopp var inne i. For et par dager siden hadde vi et meget alvorlig angrep på norske soldater i Afghanistan, og en av grunnene til at det ikke gikk verre enn det gjorde, var at man kunne tilkalle flystøtte fra «Enduring Freedom», F-16-fly. Da synes jeg det blir litt eiendommelig å høre SV gjenta sine besvergelses om hvor viktig det er å ikke komme i berøring med «Enduring Freedom». Jeg går ut fra at Ågot Valle ikke beklager at de norske soldatene fikk den støtten de fikk, men er hun i stand til å trekke noen praktiske konsekvenser av det?

Ågot Valle (SV) [11:15:01]: SV støtter at vi skal ha ISAF-styrkene der. Afghanistan er i en urolig sikkerhets-situasjon, for å si det mildt, ikke minst fordi Afghanistan

har mange krigsherrer. Det er klart at når våre styrker er ute i farlige operasjoner – som det viser seg at dette er – kan det være nødvendig å ha flystøtte. Derfor har vi også støttet i regjering nedsendingen av F-16-flyene.

Men jeg tror bildet er mye bredere enn det representanten Lønning tror. Jeg tror at mye av frustrasjonen i Afghanistan skyldes den krigføringa som er gjennom operasjon «Enduring Freedom». Derfor støtter ikke SV operasjon «Enduring Freedom», og vi er glad for at vi har trukket oss ut av det.

Jon Lilletun (KrF) [11:16:19]: Representanten Valle hadde ein gjennomgåande analyse av situasjonen i Midtausten og av Hamas' valsigjer. Eg trur at grunnen til at Hamas vann, var bl.a. det dei har utretta sosialt.

Men eg går ut frå at representanten Valle er samd i at det ikkje er mogleg å akseptere at ei regjering ikkje anerkjenner staten Israel sin rett til å leve i det heile. Det kravet må stå fast.

Så til Afghanistan. Eg registrerer at representanten Valle seier at det var bra at flya var der. Det har SV støtta. Det er bra, det er ei ny linje. Men det er Taliban som er problemet. Det er dei både «Enduring Freedom» og i og for seg ISAF har som hovudfiende. Når det har vore angrep, vedkjenner Taliban seg at det er dei som står bak dei angrepa.

Difor er det òg ein del av dette biletet. Vert ikkje då analysen frå representanten Valle noko enkel?

Ågot Valle (SV) [11:17:53]: Jeg tror representanten Lilletun har rett i at Hamas fikk så stor oppslutning på grunn av det arbeidet de har utført sosialt. Kampen mot korrupsjon var også et viktig tema i valgkampen.

Jeg sa i innlegget mitt at det at Hamas ikke anerkjenner Israel, er meget kritikkverdigg. Det er sikkert også andre deler av politikken som er kritikkverdigg. Men jeg mener at det vil bli dobbeltmoral å sette knallharde krav til Hamas med en gang, uten å fremme de samme kravene overfor Israel, som gjentatte ganger har brutt internasjonale konvensjoner og resolusjoner på dette området.

Situasjonen i Afghanistan er meget kompleks, og det kan vi kanskje komme tilbake til seinere.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Jon Lilletun (KrF) [11:19:19]: Eg vil starte med å takke utanriksministeren for ei brei og god utgreiing. Det var ein nyttig gjennomgang av fleirtalsregjeringas utanrikspolitikk. Det var med glede ein kunne konstaterer at det var mykje ein kunne kjenne igjen i dei meldingane som kom der.

I forhold til det som vi har sett dei siste vekene med at konfrontasjon og vald har prega reaksjonane i store delar av den muslimske verda, har hovudbiletet vore eit anna i Noreg. Slik fleire talarar har vore inne på, trur eg òg at det i stor grad er det arbeidet som har vore nedlagt i å byggje opp ein truverde- og tillitskapital, som har medført at vi i Noreg har lykkast i å unngå konfrontasjonar så langt. Vi

får berre håpe at det òg varer, bl.a. i forhold til den demonstrasjonen som er varsla på laurdag.

Elles viser eg berre til det som vart sagt frå Kristeleg Folkeparti si side i runden etter statsministeren sin tale i går.

Utanriksministeren sa at Regjeringa sin utanrikspolitikk har tre hovudspor. Spor ein var

«å støtte vidareutviklingen av en internasjonal rettsorden, der maktbruk er regulert, uten at den sterkeste rett gjelder».

I 2005 hadde eg gleder av å jobbe ein del med det som skjedde i 1905 og korleis den fyrste utanriksministeren vi hadde, Løvland, uttrykte seg, og det var faktisk ganske likt det som utanriksministeren har sagt her. Det er faktisk ein hundreårig tradisjon, og difor er den nye regjeringa sin utanrikspolitikk godt i samsvar med det som har vore norsk utanrikspolitikk gjennom 100 år: at som eit lite land er vi avhengige av ein internasjonal rettsorden. Det sporet har full støtte frå Kristeleg Folkeparti.

Det andre sporet var å ta vare på og vidareutvikle tilhøvet til vener og allierte. Når utanriksministeren framhevar «et nært vennskap og samarbeid med USA», vidarefører han ei line som dagens opposisjonsparti ikkje er ukjende med. Men ein kan vel seie at her er det andre delar av Stortinget som har måtta gå inn i eit vennskap som tidlegare kanskje ikkje har vore så varmt. Det er interessant å sjå at det ser ut til å gå seg meir til etter kvart. Det vert spennande å følgje det framigjennom.

Eg registrerte at representanten Valle, som hadde eit breitt og interessant innlegg, ikkje var innoem det punktet som utanriksministeren hadde når det gjeld at vi skal vere våre vener sin ven. Det vert spennande om ho seinare i debatten kommenterer akkurat den biten.

Spor tre var å fremje fred, forsoning og utvikling. Da utanriksministeren kom til det tredje og siste hovudsporet, er eg sikker på at ein nyleg avgått statsminister på Oslo-senteret for fred og menneskerettar kikka i garderoben sin for å sjå om nokon hadde stole kledda hans. Det er eit uttrykk som han brukte ganske mykje i sine utanrikspolitiske talar. Det seier at det punktet sjølv sagt har Kristeleg Folkeparti si fulle tilslutning.

Utanriksministeren varsla at Noregs viktigaste strategiske satsingsområde i åra som kjem, er nordområda. Han spente forventningane høgt, og Kristeleg Folkeparti er heilt einig med omsyn til dei forventningane. Andre representantar frå Kristeleg Folkeparti kjem tilbake til substansen i det i seinare innlegg. Det vart ikkje mindre usemje da utanriksministeren føydde til at Regjeringa byggjer på Stortinget si behandling av den førre Regjeringa si melding om nordområda. Rett skal vere rett: Eg vil gjø ros både til utanriksministeren og andre i Regjeringa for måten dei har fronta denne saka på, både nasjonalt og internasjonalt, og implementert ho i norsk utanrikspolitikk. Det fortener som sagt ros, og den er hermed gjeven.

Utanriksministeren slår vidare fast at Regjeringa ikkje vil søkje medlemskap i EU, og at vi skal samarbeide med EU basert på det eksisterande avtaleverket gjennom EØS mv. Det er igjen grunn til å slå fast at her er det ikkje primærprogrammet til Arbeidarpartiet, Senterpartiet eller

SV som Regjeringa frontar. Det er Kristeleg Folkeparti sitt partiprogram som vert fronta frå Regjeringa. På det punktet vil det ikkje verte protestar frå vår side. Tvert imot vil vi bakke det opp på beste måte.

Så noterte eg meg at utanriksministeren skapte forventningar om ei sterkare Afrika-satsing. Det er bra. Han sa at Noreg treng ein fornya Afrika-politikk som kan sjå utviklingspolitikk og utanrikspolitikk i samanheng. Det har faktisk vore ei hjartesak for Kristeleg Folkeparti lenge. Vi har vel heller aldri hatt ein norsk utviklingsminister med større engasjement og kunnskap om Afrika enn Hilde Frafjord Johnson. Ho var, som det heiter, barnefødd i Afrika, snakka flytande swahili og førte ein Afrika-politikk etter tre hovudliner. For det fyrste: støtte til politisk utvikling, til eit godt styresett, transparens og nedkjemping av korrupsjon. For det andre: aktiv innsats for fred og forsoning. Det kan ein merke seg m.a. i forhold til fredsavtalen i Sudan og andre viktige politiske spørsmål i Afrika, der ho hadde ein finger med i spelet. Og for det tredje: ein kraftfull innsats for økonomisk og sosial utvikling.

Kristeleg Folkeparti synest at Blair-kommisjonen sine tilrådingar er gode, men vi treng meir enn ord, vi treng verkemiddel, og det betyr pengar. Kristeleg Folkeparti noterte difor med glede utfallet av G8-møtet, der dei store landa vart einige om å fordoble bistanden, frå 25 milliardar dollar til 50 milliardar dollar. Som ei oppfølging av det la Samarbeidsregjeringa i sitt budsjettforslag i haust fram forslag om å auke bistanden til Afrika, med klare måltal om kor mykje som skulle formidlast til Afrika og dei minst utvikla landa, og hadde ein opptrappingsplan for det. Her må ein med respekt å melde seie at det fyrste regjeringa Stoltenberg gjorde, var å kutte i dei løvingsforslaga regjeringa Bondevik hadde lagt fram med omsyn til Afrika. Rett nok seier ein at det same skal kome til Afrika via FN, men opptrappingsplanen til G8 var faktisk at nasjonane for eigne løyvingar skulle ha ein opptrappingsplan, og så kjem FN i tillegg. Her kjem vi til å følge Regjeringa nøye, og til å utfordre ho på at ho har ein aktiv Afrika-politikk, òg når det gjeld løyvingar til Afrika. For var det ein ny kurs ein la her i forhold til løyvingar, så var det feil kurs. Eg lét dei få lov til å vente til eit nytt heilskapleg budsjett kjem, og forventar at det da er ein auke igjen i forhold til det som låg inne i haust.

Regjeringa har varsla ein ny politikk i forhold til Cuba. I hovudsak er eg einig i dei endringane, men det krev at ein er svært aktiv i forhold til det sivile samfunnet på Cuba. Den kontakten ein no har fått med regimet igjen, må nyttast til klar tale og til å ha nær kontakt med dissidentane og opposisjonen. Opposisjonen er veldig sårbar fordi den ikkje har støtte frå USA, men står på eigne bein. Det er nødvendig at den har støtte frå land som Noreg.

Eg utfordrar Regjeringa til å kome i gang igjen med ein menneskerettsdialog. Eg er av dei som trur at menneskerettsdialogar er ein god arbeidsmåte. Representanten Høglund sa i sitt innlegg tidlegare i dag at m.a. Shirin Ebadi hadde kritisert EU sin menneskerettsdialog med Iran. Ja, men ho kritiserte ikkje at dei hadde ein menneskerettsdialog, ho syntest ikkje dei hadde hatt god nok substans i den dialogen. Det forventar eg av ein slik dialog.

Difor er det ikkje vegen å gå – som Framstegspartiet seier – å ikkje ha menneskerettsdialogar, men å leggje ein substans i dei dialogane som faktisk fungerer.

Så vil eg konkludere med det same som utanriksministeren gjorde i forhold til at Noreg faktisk kan gjere ein skilnad. Det er det viktig å tru på. Det har vore vist mange gonger. Utanriksministeren viste nokre eksempel. Regjeringa vil ha Kristeleg Folkeparti si fulle støtte til å arbeide sterkt for at den skilnaden som Noreg kan gjere, skal verte tydeleg, for å skape ei meir rettferdig verd.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Vidar Bjørnstad (A) [11:29:40]: Som vanlig er det vanskelig å finne uklarheter og grunnlag for noe kritisk tema knyttet til innlegg fra Kristelig Folkeparti og Lille-tun når det gjelder utenrikspolitikk. Det er for så vidt ikke forbausende hvis en ser på tradisjonen når det gjelder norsk utenrikspolitikk, og hvem det er som samler støtte om den.

Lilletun kvitterte ut at det var full oppslutning om utenriksministerens redegjørelse og også komitelederens første innlegg i dag. Men jeg har likevel lyst til å spørre om to forhold. Det ene er knyttet til FN-systemet, som vi mener er det viktigste multinasjonale organet vi har. Vi ønsker å øke støtten både politisk og økonomisk, men samtidig gå inn for reformer. Vi registrerer at i hvert fall ett parti her i salen mener at vi skal knytte økonomiske reaksjoner til eventuelt en mangel på framdrift, noe vi er uenig i. Jeg vil gjerne høre Lilletuns bemerkning til det.

Til slutt vil jeg også gjerne få høre Lilletuns vurderinger når det gjelder støtten til de nye styresmaktene i Midtøsten, om vi skal gi dem tid til å områ seg noe. Det er ingen tvil om hvilke målsettinger Arbeiderpartiet har når det gjelder videre forhandlinger knyttet til utviklingen i Midtøsten.

Jon Lilletun (KrF) [11:31:28]: Når det gjeld FN-systemet, og om vi der umiddelbart skal trekkje støtta, er svaret frå Kristeleg Folkeparti heilt krystallklart. Det er ikkje vegen å gå. Vi må slåss kraftig for reformer, og vi veit at i ein organisasjon med så mange medlemmer er det ingen rask jobb. Men vi må vere tydelege. Det er klart at vi har ei stemme å bruke der, fordi vi er ein så pass stor bidragsytar som vi er. Men vi er slett ikkje for å starte med å kutte. Det vil gå ut over dei fattigaste og dei programma som alle FN-organisasjonane har på gang pr. i dag.

Kristeleg Folkeparti meiner at dei som har vunne valet i dei palestinske områda, sjølv sagt må få tid til å kome seg etter sjokket over å ha vunne. Men vi støttar det president Abbas har sagt, og det president Mubarak har sagt, som er i samsvar med det utanriksministeren sa i utgreiinga si i går, og som er i samsvar med det forslaget som Framstegspartiet har lagt på bordet her i dag. Det må vere det som er målsetjinga med det som skal skje med palestinsk styre.

Morten Høglund (FrP) [11:32:57]: Det gjelder forholdet til menneskerettighetsdialoger, og hvorvidt Shirin

Ebadi sa det ene eller det andre. Det ligger litt tilbake i tid, og vi kan kanskje ha litt ulik oppfatning av det. Men i hvert fall: Konklusjonen, slik jeg helt klart oppfattet den, var helt klart at mens dialogen hadde pågått, og den hadde pågått over en viss tid, hadde menneskerettighetssituasjonen i Iran blitt forverret.

Da må man jo spørre: Hva er resultatet? Er dette en fruktbar måte å gå frem på? Eller er det andre veier som bør forsøkes? Og gir ikke dette også regimet et snev av legitimitet, at man pakker inn det problematiske i én setting, og så er man fri til å bedrive handel og all mulig annen virksomhet utenfor denne dialogen?

Jon Lilletun (KrF) [11:34:06]: Vi debatterte Iran etter ein interpellasjon frå representanten Høglund. Det var ein god debatt, og det var heilt klart at både Regjeringa og alle partia tok kraftig avstand frå den utviklinga som har skjedd i Iran.

Men samstundes var det einigheit i salen om at det var nødvendig å halde kontakten ved like. Kva skal så ein slik kontakt innehalde? Jo, det er mange ting den bør innehalde, men etter Kristeleg Folkeparti sitt syn er ein menneskerettsdialog ein viktig bit. Det krev sjølv sagt at vi da ikkje tenkjer meir på at ikkje vi må støyte regimet på grunn av norske investorar eller andre forhold, men at vi faktisk er tydelege. Iran er ikkje berre prestestyrt, men Iran har òg ein velutdanna opposisjon som faktisk prøver å etablere parti som har noko til felles med det partiet som har kome i Tyrkia, som er eit muslimsk parti som tenkjer sekulært når det gjeld utvikling. Da er det viktig at vi faktisk har kontakt med det miljøet og ikkje berre held oss heime.

Olav Gunnar Ballo (SV) [11:35:31]: Jon Lilletun sa i sin replikk til Ågot Valle at den vesentlige grunnen til at Hamas vant valget i Palestina, kan være at man har satsset på å bedre de sosiale vilkår for den palestinske befolkningen. Det har jo Jon Lilletun åpenbart rett i.

Men jeg registrerer at Kåre Willoch i en kronikk i Aftenposten den 30. januar påpeker et annet forhold. Willoch sier:

«Valgseieren for Hamas var en naturlig konsekvens av at palestinerne ikke har fått troverdige utsikter til frihet.»

Videre sier Kåre Willoch:

«Men FN har krevet at Israel skal trekke seg ut av hele det området som ble okkupert i 1967. Ingen fredsløsning som ikke oppfyller dette kravet kan bli varig, fordi ekstremister da vil få alle de argumenter de behøver for å rekruttere til ny terrorisme. Da vil man jo overlate til terrorister å kjempe for gjennomføring av FNs vedtak.»

Det er interessant at BBC News i går siterte Khalid Meshal, den palestinske lederen av Hamas. Han sa at en langvarig våpenhvile må basere seg på at Israel trekker seg ut av de okkuperte områdene.

Ser Jon Lilletun at her ligger det en nøkkel til å finne en løsning i Palestina?

Jon Lilletun (KrF) [11:36:54]: Det er heilt opplagt at den einaste vegen fram til ei løysing er at palestinarane får betra levekåra sine, oppleve å få eit regime som gjev dei det ein rettsstat gjev, og oppleve at deira verdigheit vert teken vare på. Samtidig er det ingen andre vegar fram til det målet enn Vegkartet for fred, som Kvartetten arbeider etter. Eg vil minne om at det er ein ulykksalig spiral av terroraksjonar og gjengjelding, og at det er ei grunngeving for forseinking i sjølv fredsprosessen. Om eg skulle seie det motsette av det som representanten Ballo sa, kunne eg seie: Dersom terrororganisasjonar, slik Hamas har vore, hadde slutta med terrorangrepa, hadde ein kanskje alle-reie vore i mål med ein fredsavtale i samsvar med vegkartet. Men eg vil ikkje leggje skulda berre på ein part her. Det er opplagt at det krevst at begge er villige til å strekkje seg.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Alf Ivar Samuelsen (Sp) [11:38:45]: Jeg vil innledningsvis takke utenriksministeren for en særdeles fyldig gjennomgang av norsk utenrikspolitikk. Jeg tror den er nødvendig, ut fra det faktum at dagens utenrikspolitiske bilde skifter raskt, og at vi alle er opptatt av den situasjonen vi ser rundt om i verden, knyttet til bl.a. de mange angrep på norske ambassader og norsk personell i internasjonale operasjoner. Situasjonen er alvorlig. Senterpartiet er glad for den måten Regjeringen, utenriksministeren og statsministeren har håndtert dette på, og jeg er sikker på at man også i den viktige tiden som kommer, vil ivareta dette på en god måte.

Den norske utenrikspolitikken omfattes av store og viktige områder, og et viktig punkt for Senterpartiet er at Regjeringen nå har kommet i gang med satsing på nordområdene. For at dette arbeidet skal lykkes, er det helt avgjørende at det hele tiden jobbes med å forankre det både lokalt og regionalt, og at Regjeringen får i stand en god dialog med de involverte parter. Senterpartiet er derfor glad for at det legges opp til å videreføre samarbeidsmønstre som bl.a. Barentssamarbeidet – et arbeid som har funget godt over lengre tid.

Som grunnlag for den nordområdepolitikken som skal utformes i tiden framover, er det viktig at vi har noen klare kjennetegn. Vi må bl.a. ha en fasthet og en tydelighet i forhold til håndhevelse av norsk jurisdiksjon. Uklare kommandolinjer mellom sivil og militær makt er uheldig og vil i saker som den vi hadde knyttet til «Elektron», kunne skape uklare situasjoner. I en tydelig og fast håndhevelse av jurisdiksjonen ligger grunnlaget for en helt nødvendig dialog med bl.a. Russland.

Dette er et sensitivt og ømtålig område, men vi må bygge videre på det gode naboforholdet vi har til Russland og til andre europeiske allierte. Ved å skape en internasjonal forståelse for norsk politikk i nord kan vi forhåpentligvis slippe flere situasjoner som de vi hadde med de spanske trålerne.

Det er også viktig at vi ikke firer på ambisjonsnivået i forhold til miljø og natur. Nordområdene er rike på naturressurser, både fornybare og ikke fornybare, og dette skal

vi ivareta på best mulig måte både for nåværende og kommende generasjoner. Senterpartiet er opptatt av at vi skal behandle jorden som om vi skulle leve evig, og det skal også være styrende for den sektorovergripende politikk som skal føres for nordområdene.

Det er en utfordring å synliggjøre den nære sammenhengen mellom våre økonomiske, miljømessige og sikkerhetspolitiske interesser i området. Senterpartiet er glad for at Regjeringen har lagt opp til en politikk som også skal ivareta verdiskaping, bosetting, levekår og arbeid for dem som bor og har sitt virke der. Vi må ikke se oss blind på problemene, men heller se de utfordringene og det potensialet som ligger i regionen.

På alle områder vil kunnskap være en av nøklene for å lykkes med de ambisiøse målsettingene som det har vært og er bred politisk enighet om. Kunnskap er grunnlaget for utvikling av næringsliv, for miljø, infrastruktur og ressursforvaltning. Men kunnskap er også nøkkelen til dialog med våre naboland, til å tørre å tenke nytt og til å skape nye virkemidler for en bærekraftig utvikling.

Selv om Senterpartiet er opptatt av en ny og styrket nordområdesatsing, betyr det ikke at vi ikke er opptatt av deler av verden som ligger lenger borte. Norge må være og har alltid vært en aktiv deltaker når det gjelder resten av verden. Vår selvstendige stemme gir oss mulighet til å påvirke og til å spille en viktig rolle på mange områder.

Det er helt avgjørende at Regjeringen i tiden framover styrker innsatsen i de formelle institusjoner, ikke minst i FN. Det er i norsk interesse at vi ikke har en situasjon der nasjoner kan ta seg til rette på egen hånd. Vi er, som resten av verden, avhengige av et globalt, godt samarbeid i FN.

Gjennom en aktiv deltakelse i FN har Norge en mulighet til å spille en aktiv rolle i fred, forsoning og nedrustning. Vi må ikke gi slipp på kampen for styrking av folkeretten, og nettopp i dette er et styrket FN avgjørende. Det er ingen tvil om at det er et potensial for å modernisere FN som organisasjon, men en kritikk mot et tungrodd system bør heller føre til økt innsats og deltakelse enn til redusert støtte. Norge må være en pådriver for reformer slik at FNs organisasjoner er godt rustet til å møte utfordringer fra verdenssamfunnet, om det gjelder helse, miljø, terror eller fattigdomsbekjempelse. FNs politiske organ, bistandsorganisasjoner og utviklingsprogram må bringes tettere sammen for å arbeide for funksjonsdyktige stater som bygger på demokrati, folkerett og ansvarlighet.

For Norge har Afrika lenge vært et kontinent hvor vi har hatt en aktiv deltakelse i mange land gjennom bl.a. bilateralt samarbeid. Nå er det tid for å tenke nytt, og Senterpartiet er glad for at Regjeringen arbeider aktivt for å formulere en utenrikspolitikk for Afrika, der målsettingen er et kontinent som gir gode forutsetninger for å bygge en framtid for befolkningen i de enkelte land.

Senterpartiet er opptatt av at Norge skal ivareta og videreutvikle vår aktive rolle i arbeidet for å styrke menneskerettigheter. Derfor er det viktig at Regjeringen også satses på dialog med enkeltland, og vi er opptatt av at en kritisk dialog med bl.a. Cuba kan ha innvirkning på hele det sivile samfunn. Uten kritisk dialog og engasjement vil vi kun ha begrenset innvirkning, og Senterpartiet støtter der-

for Regjeringens valg om aktivt å engasjere seg også på Cuba.

Vi lever i en utforsigbar verden. Hvilke konsekvenser Hamas' seier i det palestinske valget vil ha for politikken i Midtøsten er ennå vanskelig å si. Vi skal som nasjon anerkjenne den demokratiske valgprosessen som tross alt har funnet sted, men vi skal stille krav til den kommende regjering om å følge en kurs der internasjonalt anerkjente grenser ivaretas, og der løsningene på konfliktene skal søkes gjennom dialog og uten vold.

Utfordringene står i kø på det utenrikspolitiske området. Men på alle områder må vi jobbe aktivt med høye ambisjoner og med tro på at vi skal kunne skape endring. Respekten for menneskerettighetene må ligge til grunn for Norges internasjonale engasjement på alle plan. Vi må møte de stadige truslene mot internasjonal fred og sikkerhet på en offensiv måte, slik at menneskene ikke fortsetter å bli utarmet av fattigdom, sykdom og krig. Verden blir ikke tryggere og den globale trusselen mot miljøet blir ikke mindre om vi bygger høye murer. Vi må sette inn ressurser for å styrke globale samarbeidsfora som har legitimitet på tvers av kulturer, religioner og skiller mellom fattig og rik. I en verden preget av raske endringer trenger vi å utvikle global forståelse.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Finn Martin Vallersnes (H) [11:48:55]: I utenriksministerens redegjørelse står det:

«Regjeringen vil ikke søke medlemskap i EU. Vi skal samarbeide med EU basert på vårt eksisterende avtaleverk gjennom EØS, deltakelse i byråer og tilsyn.» Det står videre:

«Vi vil slå ring rundt det avtaleverket som sikrer norske bedrifter og arbeidsplasser like vilkår.»

Dette opplever jeg er i sterk kontrast til Senterpartiets insistering på reservasjonsretten, og vi finner lite igjen av det tidligere kravet om oppsigelse av EØS-avtalen. Men jeg går ut fra at utenriksministeren taler på vegne av hele Regjeringen.

Kan vi glede oss over en ny Europa-politikk fra Senterpartiet?

Alf Ivar Samuelsen (Sp) [11:49:55]: Det må være opp til representanten å vurdere hvorvidt han kan glede seg over det svaret som han nå får eller ikke.

Senterpartiet har gått inn i regjering, og vi har klare formuleringer i Soria Moria-erklæringen. Senterpartiet er opptatt av å føre en aktiv politikk overfor EU, der vi ønsker innflytelse uten at vi er medlemmer. Og det mener vi positivt at vi skal være i stand til å klare.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Anne Margrethe Larsen (V) [11:50:47]: Jeg vil takke for en bred redegjørelse fra utenriksministeren. Venstre slutter seg til utenriksministerens redegjørelse og de man-

ge perspektivene som her trekkes opp. Vi er i det vesentligste enig i utenriksministerens konklusjoner.

Det er en dramatisk situasjon som har oppstått i kjølvannet av karikaturene av profeten Muhammed. Vi har vært vitne til vold og andre uakseptable metoder både i Afghanistan og i Midtøsten. Situasjonen utnyttes av ytterliggående grupper. Reaksjonene er ikke representative for den store majoritet av muslimer. Stadig flere muslimer viser tydelig at de tar sterkt avstand fra volden, og det er derfor grunn til å rose norske og andre muslimske ledere, som har vist ro og sindighet og respekt for dialog og grunnleggende demokratiske verdier. Venstre støtter utenriksministerens og Regjeringens håndtering av en meget betent situasjon. Vi er tilfreds med at Regjeringen fortsatt anser ISAF-styrkene som et bidrag til stabilisering i Afghanistan. Disse er en støtte til landets folkevalgte president og landets folkevalgte nasjonalforsamling. Venstre støtter derfor også Regjeringens politikk om at Norge fremdeles skal stå fast ved sine langsiktige forpliktelser i Afghanistan. Vi er dessuten tilfreds med den fasthet som Regjeringen har utvist overfor syriske myndigheter i forbindelse med angrepet på den norske ambassaden i Damaskus. Venstre støtter også utenriksministerens vektlegging av FNs rolle som internasjonal hovedaktør i kampen for menneskerettigheter og konfliktløsning.

Det er en kjensgjerning at det er utilstrekkelig kontakt på det folkelige plan mellom vestlige samfunn og den muslimske verden. Det er for liten kontakt mellom folkelige organisasjoner. Tillit må bygges mellom Vesten og den muslimske verden. Fred baseres på tillit og respekt, og må i første rekke bygges gjennom mellommenneskelig samkvem og forståelse. Det er derfor et problem at et slikt samkvem i altfor liten grad eksisterer mellom Vesten og muslimske land.

Venstre vil derfor senere, som allerede varslet, følge opp med et forslag til hvordan Regjeringen kan bidra til at tillit kan bygges mellom Norge og den muslimske verden.

Norge har et spesielt ansvar for å bidra til å arbeide for fred i Midtøsten. Vi må anerkjenne palestineres rettmessige krav om en egen stat, og Israels rett til å eksistere innenfor trygge grenser. Norge må støtte en varig fredsløsning basert på de relevante FN-resolusjonene. Dette innebærer at Israel må trekke seg tilbake til grensene før 1967, og at ulovlige bosetninger på okkupert land må tilbake til palestinsk kontroll. Vi kan ikke akseptere at Israel bygger en folkerettsstridig mur på okkuperte områder. Vårt krav er at denne må rives.

Norge må øke sitt engasjement for å støtte demokratiske krefter i alle ikke-demokratiske land i Midtøsten. I denne sammenheng er det også naturlig å trekke fram det palestinske valget som nylig fant sted. Valget gav flertall til et politisk parti som det hersker usikkerhet om hva står for. Dette påpekte også utenriksministeren i sin redegjørelse. Jeg vil understreke at Regjeringen må forholde seg til et nytt demokratisk valgt flertall i Palestina, med de utfordringer og den usikkerhet som er knyttet til dette.

Venstre registrerer at utenriksministeren varsler endringer i norsk Afrika-politikk og er positiv til dette. Vi vil understreke det faktum at Afrika over lang tid har vært

preget av krig, sult og lidelser, men at fredsavtaler og demokratisk utvikling forhåpentligvis endrer kontinentet. Afrika er i dag preget av at store områder fremdeles er under okkupasjon, har borgerkrig eller styres av undertrykkere. Vi vil derfor peke på Den afrikanske union som en viktig bidragsyter til en fortsatt positiv utvikling i Afrika. Venstre vil videre understreke at Regjeringen i sin Afrika-politikk må samarbeide nært med de ulike institusjonene innenfor Den afrikanske union, og vi ser med spenning på hva Regjeringens arbeid med ny Afrika-politikk munner ut i.

Venstre merket seg også at en stor del av utenriksministerens redegjørelse var viet utfordringene i nordområdene. Vi deler Regjeringens ambisjon om Barentshavet som et samarbeidets hav, med klare grenser, klare rettsregler for økonomisk aktivitet, og ikke minst høye standarder for sikkerhet og miljø. Vi registrerer at Regjeringen forsikrer oss om at Barentshavet forblir et av verdens reneste hav og et av verdens rikeste hav på fiskeressurser. Venstre forutsetter at dette følges opp i den helhetlige forvaltningsplanen som legges fram for Stortinget.

Venstre vil understreke at dersom Regjeringen skal følge opp sin ambisjon om at forvaltningsplanen skal bli et «utenrikspolitisk dokument som kan få betydning også i andre regioner» – ja, så forutsetter Venstre at Regjeringen også har som ambisjon å sikre et bredt innenrikspolitisk flertall i Stortinget for denne forvaltningsplanen.

Avslutningsvis registrerer Venstre linjeskiftet i Regjeringens Cuba-politikk, der SVs Langeland og LO ser ut til å ha vunnet fram med å normalisere forholdet til en av verdens lengst sittende diktatorer.

Situasjonen knyttet til de demokratiske prosessene i Hviterussland og Ukraina er bekymringsfull. Begge land skal ha viktige valg i mars, og Venstre oppfordrer utenriksministeren til å følge utviklingen i Ukraina og Hviterussland nøye i tiden framover.

G u n n O l s e n hadde her tatt over presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Alf Ivar Samuelsen (Sp) [11:57:57]: Mitt spørsmål går på et tema som kanskje ikke er berørt så mye i denne debatten, nemlig Norges aktive holdning i WTO-forhandlingene.

Etter skiftet av regjering har utenriksministeren og landbruksministeren gått til forhandlinger på en særdeles offensiv og klar måte, og dermed presentert de norske posisjonene. Fra enkelte hold er det faktisk hevdet at det er en påfallende endring i profilering av norsk politikk.

Mitt spørsmål er: Er Venstre fornøyd med Regjeringens offensive arbeid på dette feltet?

Anne Margrethe Larsen (V) [11:59:02]: Det er ingen som kan si noe annet enn at WTO-forhandlingene er vanskelige forhandlinger. Vår tidligere landbruksminis-

ter, Lars Sponheim, gjorde en viktig jobb der, og jeg registrerer at denne regjeringen fortsetter i mange av de samme sporene.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Øyvind Vaksdal (FrP) [11:59:54]: Utenriksministeren rettet i sin redegjørelse oppmerksomheten mot nordområdene og hevdet at «kunnskap, nærvær og aktivitet» var stikkord for Regjeringens satsing på nordområdene. Jeg er selvfølgelig helt enig med utenriksministeren i dette. Jeg stiller meg imidlertid noe undrende til hva Regjeringen mener med aktivitet i området. Det nærmer seg nå 30 år siden man for første gang fant hydrokarboner i disse områder, men aktiviteten har vært svært liten. Det eneste synlige resultat så langt er Snøhvit-utbyggingen.

Regjeringen skrev i sin tiltredelseserklæring at Nordland 6 ikke skulle åpnes for petroleumsvirksomhet. De resterende områder i nord skulle inngå i en forvaltningsplan som Stortinget skulle få seg forelagt til behandling. Ingen signaler ble gitt om at noe skulle åpnes opp. Er det dette Regjeringen mener med nærvær og aktivitet?

Utenriksministeren hevdet at petroleumsvirksomheten i Barentshavet må følge verdens høyeste miljø- og sikkerhetsstandarder. Jeg kan forsikre utenriksministeren om at man på norsk sokkel gjennom mange år har utviklet verdens strengeste krav til helse, miljø og sikkerhet. Ingen andre steder har man slike krav som i Norge, og det er i hvert fall ikke dette som må ligge bak Regjeringens nøling med å sette i gang.

Det legges opp til betydelig petroleumsvirksomhet på russisk side i Barentshavet. Norsk teknologi, som på dette området er den fremste i verden, burde ha alle muligheter til å bli brukt også på russisk sokkel. Men skal vi ha troverdighet, må vi sørge for at vi også har petroleumsvirksomhet på norsk side. Først da kan vi bidra til at vår teknologi og våre miljø- og sikkerhetsstandarder også kan brukes utenfor norsk sokkel.

«Energidimensjonen endrer perspektivet i nordområdene», sa utenriksministeren, og hevdet videre at «Barentshavet kan bli den viktigste petroleumsregionen i Europa». Dette er selvfølgelig helt riktig. Men er det da ikke snart på tide at man kaster av seg handlingslammelsen, får slutt på nølingen og åpner opp?

Utenriksministeren påpekte at når gassproduksjonen avtar i sør i Norge, blir det ledig kapasitet i ledningsnett. Det kan forlenges nordover dersom ressursgrunnlaget er til stede, sa han. Dette er selvfølgelig også helt rett. Ressursgrunnlaget er i høyeste grad til stede. Problemet er bare den politiske handlingslammelse flertallet i dette hus har utvist gjennom mange, mange år.

Norge framstår i dag som en energistormakt og blir av våre kunder sett på som en pålitelig leverandør av energi. Nesten like viktig som selve energien er for mange, er sikkerheten for leveranser, det at man kan stole på leverandøren.

I store deler av verden vil bruk av energi øke betydelig i årene som kommer. Norge har muligheter til å få store markedsandeler i dette, dersom vi selv vil. Omdanning av

naturgass til LNG gjør at norsk gass kan skipes over hele verden, og dette gir oss enorme muligheter i framtiden.

Vi ser nå også at energiresurser i stadig større grad blir brukt som et politisk og økonomisk verktøy i et større geopolitisk spill. Vi har i friskt minne uenigheten mellom Russland og Ukraina om gasspris, en konflikt vi sannsynligvis ikke har sett slutten på ennå. For få uker siden inngikk presidentene i Venezuela, Brasil og Argentina en avtale om å bygge en gigantisk gassrørledning fra Venezuela og sørover store deler av det søramerikanske kontinent. Jeg føler meg ikke trygg på at den politiske og økonomiske makt dette gir Venezuela og Hugo Chávez, vil være særlig stabiliserende for det søramerikanske kontinent.

Hill-Marta Solberg (A) [12:04:35]: Jeg vil begynne med å takke utenriksministeren for en meget grundig og omfattende utenrikspolitisk redegjørelse. Vi lever i en urolig tid. De siste dagers begivenheter i en del muslimske land er meget alvorlige, og det er en dramatisk tid for hele verden. Angrep på våre ambassader og andre lands ambassader er helt uakseptable, og vi fordømmer disse handlingene.

I dag ser vi at de fattige og mest hjelpetrengende igjen betaler prisen for konflikten ved at hjelpearbeidere må trekke seg ut av flere områder. Den situasjonen vi har opplevd den siste tiden, kan bare løses gjennom dialog. Arbeidet for å bygge fred og forsoning må fortsatt være vårt viktigste bidrag til en bedre verden.

Regjeringen har satt nordområdene meget høyt på dagsordenen, og jeg vil bruke min taletid til å gå nærmere inn på dette. Regjeringen har et helhetlig og bredt perspektiv på nordområdene. Det skal satses i nord. Det skal bygges i nord. Disse nye tonene har skapt en ny optimisme i den nordlige landsdelen.

Perspektivet på nordområdene har endret seg, fra den kalde krigens tid med et ensidig sikkerhetspolitisk perspektiv til vi i dag ved siden av suverenitet og sikkerhet fokuserer på næringsutvikling og miljøutfordringer basert på forskning og utvikling, samt på levekår og kultursamarbeid.

Med nordområdene som Regjeringens viktigste strategiske satsingsområde skapes naturligvis spesielle forventninger i Nord-Norge. Men en positiv utvikling i nord har uten tvil i seg et stort potensial til beste for hele nasjonen. Dette er altså ikke en regional satsing, men en nasjonal satsing.

I nord finner vi og utvinner vi petroleum. I nord finner vi også de største fiskeressursene. Men på den annen side, det er i nord vi også finner alvorlige tegn på at klimaendringene er over oss. Og i nord har vi fortsatt uavklarte spørsmål med andre land om havområder og fiskeressurser.

Regjeringen har også besluttet å sette i gang en lang-siktig og tverrsektoriell satsing på forskning og utvikling i nordområdene, kalt Barents 2020. Barents 2020 skal fungere som et bindeledd mellom internasjonale kompetansemiljøer, akademiske institusjoner, næringsliv og organisasjoner i ulike land som er opptatt av nordområdene.

To felt vil være meget sentrale for Barents 2020: for det første utvikling av petroleumsteknologi for nordlige områder der vi kan trekke på våre erfaringer fra Nordsjøen, og for det andre tiltak for å gi bedre kunnskap om hvordan vi kan mestre utfordringene knyttet til miljø- og ressursforvaltningen i nord.

Folk til folk-samarbeidet er en viktig drivkraft i nord. Barentssamarbeidet har fra begynnelsen av 1990-tallet bidratt sterkt til å utvikle folk til folk-samarbeidet. Dette må det nå bygges videre på.

Nordområdene utvikler seg til å bli en av Europas nye store energiregioner. De beslutningene som Norge og Russland fatter om petroleumsvirksomhet i Barentshavet, følges med stor interesse verden over. Petroleumsvirksomheten er i startgropa i Barentshavet. Den norske forvaltningsplanen for Barentshavet kommer i løpet av våren. Men uavhengig av norske beslutninger vil russerne gå i gang med omfattende olje- og gassutvinning i Barentshavet. Og det er umåtelig viktig at vi bidrar til at russisk olje- og gassvirksomhet i Barentshavet foregår innenfor de aller beste miljøstandarder og med den aller ypperste petroleumsteknologi.

Jeg er veldig glad for at utenriksministeren så klart sier at vår petroleumssaktivitet i nord skal følge verdens høyeste miljø- og sikkerhetsstandarder. Verdifulle fiskebestander i et sårbart havmiljø skal sikres. Som kyststat og fiskerinasjon har Norge et stort ansvar i så måte.

Forholdet til vår store nabo i øst er og blir viktig. Norge og Russland må jobbe sammen i og om Barentshavet. Vi er igjen i gang med forhandlingen med Russland om delelinjen i Barentshavet. En klar delelinje i havet vil utløse nye muligheter for Norge og nye muligheter for samarbeid med Russland. Det bilaterale samarbeidet med Russland er også avgjørende for å komme miljøkriminalitet og tjuvfiske til livs.

Klimaendringene vi ser komme, vil i løpet av få tiår innebære betydelige utfordringer for miljøet på kloden, og aller sterkest vil trolig virkningene bli i de arktiske strøk. Forskningen viser at temperaturøkningen i Arktis sannsynligvis vil være opp til åtte-ti ganger sterkere enn den gjennomsnittlige globale temperaturøkningen.

Dette vil føre til endringer av miljøet i nord. Havtemperaturen vil øke, med de konsekvensene det vil få for det biologiske mangfoldet. Det vil direkte påvirke menneskenes levekår. Spesielt vil urbefolkningen i arktiske strøk være utsatt.

Vi trenger derfor en sektorovergripende politikk for å møte dette. Den må basere seg på kunnskap og dialog, og Norge må være i forkant. Vi må være fremst i verden på forskning og kunnskap om den utviklingen vi ser i vår del av verden. Slik må vi møte de store utfordringene og de spennende mulighetene som vi ser i nord.

Finn Martin Vallersnes (H) [12:10:21]: Iran bidrar til at Midtøsten-konflikten blir mer kompleks og geografisk omfattende. Presidenten har beordret full gjenopptakelse av uranriking, angivelig for sivile formål. Etter 18 års hemmelighold av anlegget Natanz og 2 1/2 års forhandlinger uten resultater, svekkes imidlertid denne argumentasjonen.

Det var riktig av Norge å stemme for resolusjonen i IAEA som bringer Iran inn for FNs sikkerhetsråd. Mange iranere er engstelige for det som skjer, og håper på en diplomatisk løsning. Det gjør også vi.

Vi skal heller ikke se bort fra at konflikten er en del av den historiske maktkampen der Iran ønsker å profilere seg som regionens stormakt ved å vise muskler mot Vesten. Støtten til militante grupper i andre Midtøsten-land bidrar dessuten til å komplisere konflikten.

Så kan man spørre: Hvorfor vant Hamas valget?

En faktor er at palestinerne oppfattet administrasjonen som økende korrumpert, som ikke leverte det flertallet ønsket. Arafat hadde en status som hevet ham over kritikk. Abbas har ikke det.

For det andre: Den islamiseringsbølgen som ruller over den muslimske verden, treffer også palestinerne, som under Arafat var blant de mest sekulariserte i den arabiske verden. Med Hamas kan de være på gli.

Når Fatah kunne godkjenne staten Israel, var det fordi innvendingene deres var politiske, og det derfor var mulig å påvirke og forhandle om dem. For sunnimuslimske Hamas er dette også et religiøst-moralsk begrunnet spørsmål. Det gjør det vanskeligere å forhandle.

Etter 13 års meget omfattende norsk innsats og meget betydelige bistandsbudsjetter i Midtøsten, er det helt uklart hvilken rolle Norge har i Midtøsten akkurat nå. Jeg håper utenriksministeren vil si mer i dag enn han sa i går om hvor Norge står i fredsbestrebelsene, når det gjelder både giverlandssamarbeidet, vårt omdømme på palestinsk side og i forhold til Kwartettens arbeid.

Så kan man spørre hva Hamas' veivalg blir videre fremover. Bevegelsen har til nå latt seg finansiere av bl.a. Iran, og det bringer opp spørsmål som: Vil kritisk presse bli stengt av en Hamas-regjering? Vil kvinner få den samme elendige rettsstatus som de har i bl.a. Saudi-Arabia og Iran? Vil Hamas tillate en fri opposisjon? Vil religionsfriheten bli enda mer begrenset? Og vil skolene bli brukt i religiøs propagandasammenheng?

Vi vet ikke hva svarene blir, og når de vil foreligge. I mellomtiden vil det uansett være et løpende og stort behov for humanitær assistanse til palestinerne, som vil kreve norsk oppmerksomhet og norske bidrag. Derfor mener jeg at dersom Norge kan, bør vi fortsette med å være konstruktive i Midtøsten, også etter at Hamas får makten på palestinsk side. Da må utenriksministeren selvsagt stille klare krav, og han må være åpen om dem.

Forbundskansler Angela Merkel var i regionen for kort tid siden. Hun fokuserte på følgende:

1. Anerkjennelse av Israels rett til å eksistere.
2. Avstandtaken fra bruk av vold.
3. Godtakelse av det som er oppnådd til nå i fredsprosessen.

Hamas kan ha to veivalg videre i forhold til Israel: For det første kan de avvise Merkels tre punkter. Det gir i første omgang stor popularitet i befolkningen, men dermed økende problemer med donorer og det internasjonale samfunn – og på sikt dårligere levevilkår i området. Da blir det enten økende kaos og vold, eller de må legge om kursen.

For det andre kan Hamas innse realiteten allerede i utgangspunktet og innrømme delvis Merkels forutsetninger, men de vil da helt åpenbart samtidig kreve at FN-resolusjonene også må innfris av Israel. Det betyr at okkupasjonen må avvikles for at de kan akseptere forutsetningene for videre forhandlinger.

Forhandlingene vil ellers, som før, måtte løse sikkerhetssituasjonen, territoriale spørsmål, flyktningssituasjonen og Jerusalems status. Temaene er velkjente, men det er viktig at alt er på bordet, slik at det blir nok til at begge parter kan rettferdiggjøre at de både gir og får. Jeg vil derfor advare mot å ta noen forhandlingsresultater som gitt på forhånd. Vi har små og store eksempler på at det lett kan skje. Jeg tenker f.eks. på utenriksministerens formulering om sikkerhetsmuren for kort tid siden, som han riktignok nå har endret, og Arbeiderpartiets forslag for et par år siden om oppbygging av et kompensasjonsfond for ikke returnerbare palestinske flyktninger.

Et klart flertall i begge befolkningene ønsker en fredelig løsning til fordel for begge parter. Det gir en sterk motivasjon for at vi fortsatt yter vårt beste til en fredelig, fremforhandlet løsning.

Til slutt en kommentar til det fremlagte forslaget fra Fremskrittspartiet, og en stemmeforklaring. Fordi den overordnede agendaen er fredsforhandlinger og løsning, må krav være balanserte, f.eks. relatert til FN-resolusjonene. Vi ser ikke dette forslaget slik, dersom det i det hele tatt skulle være aktuelt å gi en instruksjon til Regjeringen, og av den grunn vil vi for vår del ikke anbefale å stemme for det.

Vidar Bjørnstad (A) [12:15:44]: Soria Moria-erklæringen og utenriksministerens redegjørelse i går fastslår at vi skal ha en mer aktiv europapolitikk. Norge må være en forpliktende bidragsyter for å skape et solidarisk og trygt Europa. Kjørereglene for EU er avgjørende for Distrikts-Norge, for arbeidslivet og næringspolitikken. Vi må ivareta norske interesser i denne utviklingen. For å si det enkelt: Det er viktig for Norge at det går bra for EU.

Arbeiderpartiet og Regjeringen legger til grunn for sin politikk i denne perioden at Norge ikke er medlem av EU. Dette kan gi anledning til en mer åpen europadebatt om sakene og mulighetene, framfor det tradisjonelle ja/nejperspektivet.

Norge er medlem av det indre marked og de fire friheter gjennom EØS-avtalen. Det fastslås ofte at EØS-avtalen fungerer godt. Samtidig krever det stadig mer fra land utenfor et utvidet EU for å påvirke og fremme nasjonale synspunkter. Vi må kompensere med innsats for det demokratiske underskuddet vi har i forholdet til EU.

Norge må videre utnytte mulighetene som ligger i samarbeidet med EU på andre områder for egne og felles interesser, som Schengen-avtalen og på det utenriks- og sikkerhetspolitiske feltet. Vi må sikre sterkere dialog med EU om den nordlige dimensjon.

Jeg er fornøyd med at Regjeringen vil gjennomgå den samlede norske innsatsen i EØS og andre samarbeidsrelasjoner til EU som kan øke mulighetene for innflytelse. Det trengs sterkere mekanismer for helhetlig koordine-

ring, slik at norske interesser kan hevdes effektivt og tidlig nok i beslutningsprosessen. Det er ikke nok å slå seg til ro med at Norge er representert i hundrevis av komiteer. Jeg er enig med utenriksministeren i at denne muligheten skal vi utnytte bedre ved klare og tydelige prioriteringer, konsentrasjon og samordning av innsats og god oppfølging av våre forpliktelser. I påvirkningen av EU-beslutninger ønsker vi en dialog og samarbeid med regionale og lokale myndigheter, arbeidslivets parter og andre organisasjoner og bevegelser.

Jeg er fornøyd med at Regjeringen vil sørge for en åpen debatt om EØS- og EU-saker og involvere Stortinget i større grad. Jeg mener Stortinget selv også bør evaluere og vurdere sin framtidige håndtering av disse sakene.

Vi snakker oftest om EU og EØS i forhold til Europa. Men Europa består av enkeltasjoner med sine interesser og synspunkter, og Norge må selvsagt ha et godt samarbeid med og forhold til disse. Bilateral politisk kontakt må kompensere for manglende politisk deltakelse i EU-systemet.

Vi har et spesielt forhold til våre nordiske venner i EU gjennom Nordisk Råd, og en nær dialog med våre nordiske naboer om europeiske samarbeidsspørsmål er ønskelig og naturlig.

Ved utvikling av felles regler dukker det av og til opp vanskelige spørsmål, som f.eks. den aktuelle diskusjonen om tjenstedirektivet. Økt handel med tjenester gir nye muligheter også for Norge, men samtidig må vi forhindre sosial dumping. Direktivet er ikke vedtatt i EU. Det pågår en intens diskusjon i medlemslandene og i Europaparlamentet. Vi må påvirke til det siste sammen med meningsfeller i EU-landene. Så får vi vurdere sluttresultatet når vedtak foreligger.

Norge har støttet utvidelsen av EU, selv om jeg vil være litt mindre sikker på hvor EUs grenser går. Vi har bidratt med betydelige beløp til de nye EU-landene. Bidragene skal fremme økonomisk og sosial utjevning, heve miljøkvaliteten og styrke det sivile samfunn.

Arbeiderpartiet er opptatt av at norske myndigheter må legge til rette for norske aktørers medvirkning i dette arbeidet. Arbeidslivets parter, frivillige organisasjoner, kompetansemiljøer og næringsliv må stimuleres til å nyttiggjøre seg kontaktmulighetene finansieringsordningene gir, for å utvikle bilateralt samarbeid på ulike områder. Jeg mener i denne sammenheng det er positivt at Regjeringen har opprettet en ny tilskuddsordning i årets budsjett som kan sikre arbeidslivsorganisasjonene mulighet til europapolitisk dialog. Fagbevegelsen er en viktig samarbeidspartner for å sikre en utvikling i Europa som ivaretar den sosiale dimensjon.

For å stimulere til en aktiv og bred debatt om Europa økte det rød-grønne flertallet også den økonomiske støtten til informasjon om europeisk samarbeid inneværende år.

Det er usikkert hva landene i EU vil enes om for det videre samarbeidet etter at tenkepausen de selv har innvilget seg, er over. Det finnes mange alternativer. Skal en bygge videre på foreliggende traktat eller revidere den? Eller skal en ta ut enkeltområder, som også kanskje vil

være viktige for Norge å følge med i, f.eks. sterkere innflytelse fra de nasjonale parlamenter? Av særlig interesse bør diskusjonen om framtidig samfunnsmodell innenfor EU-landene være, hvor Norge kan gi betydelige bidrag.

Det er store saker knyttet til utviklingen i Europa, i EU og vårt forhold gjennom EØS-avtalen, som Norge må ta aktivt del i for å ivareta nasjonale interesser, men også for en større visjon.

Arbeiderpartiet vil samarbeide, utnytte felles muligheter, ta vår del av et europeisk ansvar og ivareta verdier som fellesskap og solidaritet.

Bjørn Jacobsen (SV) [12:21:17]: Vanlegvis er reaksjonane på norske flagg på brystet eller på ermene til våre soldatar ute forbundne med smil og glede, med at det skaper tryggleik. Der vi har vore, har dette vore sett på som positivt.

Så kjem vi plutseleg opp i ein situasjon der våre jenter og gutar faktisk blir angripne, og det har sannsynlegvis i det heile ikkje noko med den jobben dei prøver å gjere utanfor Maymane, men med hendingar som har skjedd heilt andre stader, og antakeleg ein situasjon som kom heilt ut av sine proporsjonar. Det blei tilløp til at ein halvvegs sivilmilitær mobb stod og banka på døra til våre gutar og jenter, som antakeleg ikkje var budde på det. Dette kunne ha endt mykje verre enn det heldigvis gjorde. Det viser at dei antakeleg har gjort ein god jobb med å dempe konflikten.

Dette stiller eit viktig spørsmål ved legitimiteten til dei operasjonane vi deltek i. Vi veit at vi i sør må hegne om folkeretten og sørge for at folkeretten består og ikkje blir utvatna, medan vi i nordområda våre truleg må gå nokre steg vidare i forhold til det å utvikle folkeretten – og igjen med dei nødvendige sjølvpålagde avgrensingane, slik at vi kan vinne gehør for det vi meiner vil vere fornuftig.

Internasjonalt skal vi halde oss til FN-sporet. Vi skal ikkje gå inn i koalisjonar med eller utan vilje, eller kva det måtte vere. Vi skal, som sagt, halde oss til FN-sporet. Det vil vere den tryggaste vegen. Vi skal altså hegne om folkeretten og Tryggingsrådet, slik at folkeretten ikkje blir utvatna. Kravet til ikkje å bruke vald skal ein i alle fall hegne om. Og vi skal ikkje setje oss i ein slik situasjon at vi ute i verda blir kjende for at vi berre deltek i militæroperasjonar. Der vi er med i militæroperasjonar, skal vi sjølv sagt òg vere til stades med frivillige organisasjonar og andre former for statleg bistand. Dette må bli sett i ein samanheng. Signala frå våre soldatar ute er at alt vi gjer av tryggingsarbeid, blir meiningslaust dersom vi ikkje også følgjer opp med langsiktig bistand.

Alle som har teke del i debatten her i dag – og utanriksministeren i går – har peika på kor viktig det er med dialog. Det er jo innhaldet i dialogen som vi i mange tilfelle leitar etter. Ser vi på nordområda, veit vi at Russland har gått frå å vere ein stor trussel til i dag å vere ein koloss som er litt usikker og litt vaklande, men vi må gje våre gode naboar der i aust tid til å utvikle eit forvaltningssystem for både miljøvern, demokrati og frivillige organisasjonar. Vi bør vere klare over at russarane òg veit at deira fisk, sjølv om det rett nok blir tjuvfiska mykje på den,

også gyter i Lofoten og på kysten utanfor Troms. Russarane er heilt klart interesserte i at desse områda blir tekne vare på på ein best mogleg måte.

Vi skal lytte til Russland. Vi skal ha ein dialog med dei. Vi veit at dei tidlegare blei sett på som ein fiende, medan dei i dag er – og i framtida vil vere – våre allierte ut frå at vi begge er energistormakter. Vi må vere budde på at vi i dei andre dialogane som vi har med EU og USA, som sjølv sagt også er våre allierte, vil kunne ha ei diametralt motsett interesse av t.d. kor høgt energiprisen bør liggje, og kor høgt utvinningstempoet bør vere. Det vi bør vere klare over, er at våre allierte kan komme til å irritere seg over at vi av ulike grunnar vil kunne finne på å seie at utviklingstempoet bør dempast. Eg seier på ingen måte at det skal stoppast, men det skal kunne dempast.

Så ein liten kommentar til Framstegspartiet sitt forslag. Sett åleine ser ikkje desse to punkta i forslaget så dumme ut, men eg trur ikkje det er det rette forslaget å komme med no. Det vi i alle fall ikkje må gjere no, er å smekke palestinarane på fingrane og seie at dei valde feil. Etter eit av dei mest demokratiske vala som er blitt gjennomførte i Midtausten, må vi ikkje gjere det.

I forhold til dette med å forvalte bistandspengar er det ingen som har gjort det så godt som Hamas. Det verste vi kan gjere, er derfor å trekkje tilbake eventuelle bistandspengar frå dei. Korfor? Jo, dei har forvalta pengane dei har fått frå sine muslimske brør, slik at pengane faktisk har komme fram til dei fattige i form av ris.

Anette Trettebergstuen (A) [12:26:41]: For å nærme oss et globalt velferdssamfunn kreves det utjevning mellom nord og sør. Det krever at den rike delen av verden tar det største ansvaret. Derfor er det helt naturlig at Norge, som et av verdens rikeste land, både i ord og i handling er en aktiv pådriver. Slik som vi her hjemme har drevet en nasjonal utjevningsspolitikk, må vi også bidra til å skape en global utvikling. Det som velferdsstaten har vært innenfor nasjonalstaten, må FN bli på den globale arena.

I årets budsjett har den nye regjeringen forskjøvet bistand fra Verdensbanken over til de mer direkte styrte FN-organisasjonene. På denne måten får vi en mer aktiv norsk innsats på områder som er av veldig stor betydning for mange utviklingsland. Vi styrker Norges innsats for fattigdomsbekjempelse og en mer demokratisk verdensorden ved å styrke FN, og vi trapper opp bistandsandelen.

Tusenårsårene er et utrolig viktig skritt mot en mer rettferdig verden med bedre levekår. Og det er mulig å nå målene. Men det forutsetter bl.a. at den rikeste delen av verden øker sitt bistandsbidrag.

Norge ble i 2005 igjen kåret til det landet som har høyest grad av menneskelig utvikling. Vi er verdens beste land å bo i, og vi har alle forutsetninger for å bidra til å heve levestandarden i fattigere land i andre deler av verden. Det er vår moralske plikt, det er vårt ønske å bidra, og nettopp derfor er vi også en av de største giverne til FNs organisasjoner.

Sett fra et norsk ståsted er vårt bidrag kanskje relativt sett småpenger, men det er penger som gir gode og store

resultater, og det er av avgjørende betydning at disse bidragene blir opprettholdt og forsterket dersom vi mener alvor med at tusenårsmålene skal nås.

Vi er et av verdens rikeste land, og vi er en av verdens største bidragsytere, men vi beholder 99 pst. av midlene våre selv. Likevel foreslår Fremskrittspartiet ved behandlingen av hvert eneste budsjett, at vi skal beholde enda litt mer selv og gi enda litt mindre til dem som trenger det mest. Det er sterkt beklagelig at Fremskrittspartiet nå vil true med å kutte ned på, kanskje kutte ut, Norges bistandsbidrag gjennom FN-systemet.

Argumenter om at FN trenger avbyråkratisering, reform og større handlekraft er ingen uenig i. Men det blir et blindspor å skulle fryse norske bidrag til verdens fattigste i kampen for et mer demokratisk og effektivt FN-system. Dessuten er Norge en av de mest kritiske røstene i FN som faktisk blir hørt. Før jul fikk vi gjennomslag for å opprette en uavhengig revisjonskomite og et nytt etikkkontor. Disse tiltakene styrker FNs internkontroll og sikrer en bedre bruk av ressursene. Påstanden fra Fremskrittspartiet om at Norge i lang tid ukritisk har pøst penger inn i FN-systemet er helt feil.

Selvsagt har FN som organisasjon feil og mangler, men det blir ikke bedre om vi slutter å bidra. FN er den viktigste plattformen vi har for multinasjonalt samarbeid og utviklingsarbeid.

FN har et stort finansieringsproblem. Norge er en av de største bidragsyterne, men FN sliter med manglende betalingsvilje fra andre medlemsland. Jeg mener at dette er en mer framtidsrettet og mer spennende debatt enn Fremskrittspartiets debatt om hvorvidt vi skal fryse norske bidrag eller ikke, hvordan vi kan bidra til å sikre FN en form for uavhengig finansiering gjennom f.eks. bruk av internasjonale avgifter.

Skattlegging har alltid vært et av de redskapene som en har brukt aktivt innenfor stater for å få inn midler til fellesskapet, regulere uønsket adferd og fordele ressurser. I en global økonomi er det derfor på høy tid at vi legger til rette for global skattlegging for å bygge opp globale fellesgoder. Klarer vi å gi FN stabile og forutsigbare inntekter til å drive utjevningsspolitikk, setter vi organisasjonen i enda litt bedre stand til å møte framtidens utfordringer. Dersom FN skal styrke sin stilling, må FN gis handlingsrom, muligheter og autoritet til å gjennomføre arbeidet sitt. Ved å true med økonomisk boikott fra Norges side oppnår vi ingen av delene.

For den nye regjeringen er reformarbeidet i FN høyt prioritert, og Norge skal ha en konstruktiv og klar røst i den videre prosessen. Samtidig skal vi fortsette med å styrke det norske bistandsbidraget til verdens fattigste gjennom FNs organisasjoner. Slik styrker vi FN som globalt redskap.

For å si det litt enkelt: En verden uten et sterkt FN er en litt mer usikker verden. En verden uten et sterkt FN er en fattigere verden, og et Norge uten et sterkt bistandsengasjement gjennom FN er et litt mindre solidarisk Norge.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:31:58]: Jeg vil først få slutte meg til innlegget til representanten Trette-

bergstuen, som tok opp de store spørsmålene som også hører med i en utenrikspolitisk debatt om det internasjonale samfunns framtid. Jeg vil så takke for grundige innlegg fra partienes representanter. Jeg registrerer at det er oppslutning om hovedlinjene i norsk utenrikspolitikk. Det er en verdi i seg selv, og noe som Regjeringen og jeg som utenriksminister legger vekt på. Det at vi har samlende løsninger, er en styrke for vårt land, særlig i dager som disse, og også i møte med små og store saker i det løpende arbeidet.

Jeg er særlig tilfreds med representanten Lilletuns innlegg. For å si det litt – skal vi si – ironisk til meg selv: Han holdt på 10 minutter et innlegg som jeg brukte 50 minutter på. Hovedsakene ble oppsummert på en god måte, og jeg slutter meg til hans gjengivelse. Han var opptatt av Afrika og var urolig over at man tonet ned innsatsen der. Jeg kan forsikre representanten Lilletun om at det ikke er tilfellet. Jeg har varslet en gjennomgang av Afrika-satsingen, som vi skal ha sammen med utviklingsministeren. De ressursene som har vært flyttet på, kommer Afrika til gode. Satsingen på vaksiner til alle verdens barn fokuserer ikke minst på å gi Afrikas barn en ordentlig framtid.

Så noen kommentarer til innleggene. Jeg kan si til representantene Solberg og Larsen at Ukraina og Hviterussland opptar oss. Det er helt riktig å påpeke betydningen av dette kritiske området i Europa – mellom Russland og EU – som kommer på dagsordenen, ikke bare ut fra et menneskerettighetsperspektiv og et styresettsperspektiv, men også ut fra et sikkerhetspolitisk perspektiv, der vi med NATO-øyne fokuserer bl.a. på Ukraina og andre land. Det kommer til å kreve avveininger fra oss i tiden som kommer. Ukraina skal ha valg. Det er bevegelser i stemningene politisk, og vi må følge dette meget nøye. Vi engasjerer oss politisk bilateralt gjennom organisasjoner som Europarådet. Vi har nær kontakt med EU, og vi støtter også sivile samfunn og prosjekter i de to landene.

Representanten Solberg snakket for øvrig om at hun etter min redegjørelse konstaterte en normalisering av norsk utenrikspolitikk. Det er jeg glad for. Jeg vil for egen del i all beskjedenhet si at det nå vitner om en normalisering av Høyres reaksjon på norsk utenrikspolitikk. Jeg har oppsummert det som det har vært flertall for i Regjeringen siden den 17. oktober. Det har vært en politikk som har fått Høyre til tidligere å uttale at vi har satt vennskap i fare, og at vi har truet norske interesser i nordområdene fordi vi har trukket åtte stabsoffiserer ut fra Irak. Nå registrerer jeg at hun mener at hovedlinjene er på plass, og at utenrikspolitikken er normalisert. Vi bør ikke drive flisespikkeri, men at ting er normale, er vel alle glad for.

Representanten Høglund kom inn på dialog. Hva det er og ikke er, kan vi egentlig gå rett inn. For meg virker det som om representanten Høglund bruker ordet «dialog» som et tegn på at man er svak, at man ikke har et klart syn, at man er litt på retrett, og at man viser styrke ved ikke å ha dialog. For meg er det faktisk motsatt. Jeg kan se for meg tilfeller der man ikke ønsker å ha dialog med en annen part. Men for meg er dialog en metode for å ha tydelig adgang til makthavere, si hva vi mener og stille krav. Samtidig er dialog en adgang til nettverk i forskjellige

land. Norge hadde en dialog med Sovjetunionen gjennom krevende år. Det gav oss innpass på toppnivå, slik at vi kunne klargjøre våre synspunkter på menneskerettigheter og på politisk frihet og ta avstand fra et autoritært styresett. Samtidig gav det oss operasjonsmuligheter til å nå menneskerettighetsgrupper i det som fantes av sivile samfunn i sovjettiden. Jeg mener det gav oss nyttig lærdom som vi skal jobbe videre med.

Da vi diskuterte Iran i denne salen etter representanten Høglunds gode initiativ før jul, var vi enige om at avveiningene var vanskelige, men at det i sum var viktig å ha dialog. Jeg mener at vi i disse dager ser nytten av det, ikke bare fordi det er mulig å ta kontakt med iranske myndigheter og ha en gjenkjennelse når vi tar opp akutte situasjoner, men også som nobelprisvinner Shirin Ebadi har påpekt: Det er mangfoldige sivile samfunn i Iran. Det er altså ikke et monolittisk toppsystem i dette landet. Det utspiller seg nå maktkamper mellom ulike fraksjoner, og det er et mangfoldig sivil samfunn som vi bør være i inngrep med. Det jeg frykter i forbindelse med representanten Høglunds tilnærming til utenrikspolitikken på dette området, er en ytterligere forsterking av «vi»- og «de»-tankegangen. Som den amerikanske presidenten sa: Enten er du for oss, eller så er du mot oss. Jeg er skeptisk til den tilnærmingen, for det finnes faktisk muligheter på begge sider som kan engasjere til dialog. Noe av det som i dag skjer i konfrontasjonen og opptrappingen, er jo at man gir ekstremitetene på begge sider rett til å komme med fortenede bilder av hva vi i Norden skal stå for. Vi får da en selvforsterkende prosess som gjør verden farligere å leve i.

Når det gjelder forslaget til representanten Høglund om å stille krav til framtidige palestinske regjeringer, mener jeg at de to punktene som står der, er dekket av mitt innlegg i går, hvor jeg på slutten snakker om det som er norsk hovedsyn:

«En løsning på konflikten mellom israelere og palestiner må skje gjennom forhandlinger, ikke gjennom vold. Partene må akseptere tidligere inngåtte avtaler og forpliktelser, inkludert FNs resolusjoner og Veikartet for fred.»

Det som er kjennetegnet ved representanten Høglunds forslag, er at det er ubalansert. Han tar fram to krav til én part. Men situasjonen er at den andre part ikke har oppfylt FN-resolusjoner. De har brutt folkeretten og gjør det fortsatt som okkupasjonsmakt. Jeg er derfor kritisk til å stille meg bak et forslag som har denne ubalansen i seg. Jeg mener at dette er godt ivarettatt i redegjørelsen.

Representanten Vallersnes var opptatt av vår giverlandsrolle i Midtøsten. Jeg kan da utdype det som jeg var inne på i min redegjørelse i går, at Norge tar dette oppdraget på alvor. Vi legger i disse dager betydelig aktivitet for dagen i samtaler med Kvartetten, i samtale med Kvartetens utsending Wolfensohn som nå er kommet til regionen for å koordinere giverlandssamarbeid i forhold til de sittende palestinske myndigheter. Vi ser på hvordan den rollen vi har, ikke bare som en tilrettelegger av møter, men også på politikksiden, nå kan brukes i de vanskelige ukene og månedene som kommer, for å berede grunnen for hva

det internasjonale samfunn skal mene om sin giverpolitikk i forhold til palestinske myndigheter i framtiden. Man registrerer en betydelig usikkerhet i det internasjonale samfunnet når det gjelder hvordan man skal forholde seg, hvem man skal snakke med, og hvordan man skal snakke med dem man møter. Kan man snakke via noen for å nå forskjellige? Her tror jeg Norge har rom for å aktivere seg, og det akter vi å gjøre.

Til sist. Representanten Jacobsen var inne på at norske flagg på brystet tidligere gav gjenkjennelse og stort sett gode smil. Nå opplever vi noe annet. Jeg tror det vi har opplevd de siste dagene, er en påminnelse om at det å engasjere seg for fred og utvikling, ikke er noen parademarsj; det er farlig. Og det er viktig å understreke i denne sal at det er feiloppfatning dersom vi tror at det å ville det gode, ikke også innebærer at man er ute i farlige oppdrag. Samtidig skal vi fokusere på at det faktisk er slik – tilbakemeldingene viser det – at der vi engasjerer oss, gjør vi nyttig arbeid til gode for sivilbefolkningen. Jeg er helt sikker på at det ikke er sivilbefolkningen i Maymaneh som står bak de angrepene som vi så. To-tre dager før angrepene på TIPH-kontingenten i Hebron var flere deler av det lokalsamfunnet på gaten med støtte til hva den lille styrken – det er jo ikke en styrke engang, men en kontingent – representerer når det gjelder å skille mellom befolkningsgrupper. Og jeg håper de snart kan vende tilbake.

Når det gjelder de humanitære organisasjonene, registrerer jeg at vi i dag får beskjed om at Norges Røde Kors og Flyktninghjelpen er på vei tilbake til Pakistan for å hjelpe ofrene etter jordskjelvene. Jeg vet, etter å ha virket i disse organisasjonene selv, at hvis det er én ting som smerter, så er det å måtte trekke seg ut. Men også de må ta hensyn til sin sikkerhet. Instinkt er likevel at så fort det er mulig å komme tilbake, skal man tilbake. Det bør også være en del av det som er norsk utenrikspolitikk: Den er konsekvent, gjenkjennelig og langsiktig. Vi tar hensyn til sikkerhet, men vi står ved våre forpliktelser som i Afghanistan og i andre områder hvor Norge faktisk kan spille en rolle.

Representanten Lilletun var inne på det. Kan Norge spille en rolle? Det kan vel være en fare noen ganger at vi tror at vår rolle er større enn den nøkternt sett er. Men det som er verre enn det, er å tro at den ikke teller i det hele tatt. Jeg har som utenriksminister tenkt å avstå fra å kalle Norge et lite land, fordi jeg mener det er uklart hva som menes med det. I mange sammenhenger er vi nemlig ikke små, men betydelige. Og det er det å kunne bruke de mulighetene langs de tre hovedsporene jeg skisserte i går, som oppsummerer Regjeringens ambisjon for en aktiv utenrikspolitikk.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Morten Høglund (FrP) [12:42:08]: Nei, man er ikke svak om man starter en dialog, og jeg understreket også at dialog kan ha mye for seg.

Om norsk utenrikspolitikk alltid har vært konsekvent og gjenkjennelig? Dialogen med Sovjetunionen ble

nevnt. Jeg tar et annet eksempel: Sør-Afrika før 1994. Jeg har nevnt det før. Vi hadde ingen dialog med regjeringen i Sør-Afrika før 1994, men vi hadde en aktiv dialog med andre deler av samfunnet i Sør-Afrika. Så det ene ekskluderer ikke det andre. Om vi ikke har en dialog på myndighetsnivå i Iran, kan vi gjerne ha en dialog knyttet til andre sektorer i det iranske samfunn. Så jeg er enig i at vi må komme i inngripen med positive krefter, men om det å gå i en aktiv dialog med representanter for en president som vil radere ut et av FN's medlemsland fra kartet, og som uttaler seg om en historisk tragedie som Holocaust på den måten han gjør, er konstruktivt sett fra norsk side, er jeg usikker på. Mener utenriksministeren at dialog for enhver pris bør etterstrebes?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:43:25]: Svaret på representanten Høglunds spørsmål er enkelt: nei. Dialog bør ikke for enhver pris etterstrebes. Det er veldig lite i livet som for enhver pris skal nås. Man må gjøre avveininger.

Så vil jeg gjenta at det er et veldig positivt bidrag at Fremskrittspartiet nå så systematisk slutter opp om den FN-ledede boikotten av Sør-Afrika fram til 1994. Det er en oppklaring av det som har vært Fremskrittspartiets syn på den konflikten, som jeg tror bidrar til å bringe dem inn på et normalt spor når det gjelder norsk utenrikspolitikk.

Når det gjelder å ha dialog med Iran, mener jeg det var en fordel at jeg ved to anledninger denne uken kunne engasjere min iranske kollega i et kvarter lange samtaler om sikkerhet ved ambassaden i Teheran. Vi har ved alle anledninger vært meget tydelige på å fordømme de uttalelsene presidenten har kommet med. Men som sagt, det å ha dialog, det handler om å komme i inngrep med. Derfor vil jeg, dersom sikkerheten tillater det, tilrå at min statssekretær reiser og gjennomfører de samtalene vi må ha for ikke å gi ekstremistene rett i at vi nå ikke snakker sammen på tvers av ideologiske skillelinjer.

Erna Solberg (H) [12:44:58]: Jeg har ikke tenkt å starte opp polemikken igjen, jeg har bare lyst til å understreke at jeg står fast ved at jeg mener at på Soria Moria var uttrekkingen fra Irak og Operation Enduring Freedom begrunnet i at SV skulle få gjennomslag for sin anti-amerikanske linje, og det signalet ble lest i mange land. Jeg tror de reaksjonene som bl.a. representanten Ågot Valle møtte under besøket i Pentagon, på det tidspunktet Regjeringen tiltrådte, tydelig viste at det som skjedde, ikke gikk upåaktet hen blant våre venner.

I tillegg er det fortsatt slik at vi innenfor Soria Moria-erklæringen har annonsert at man ikke skal slutte seg til, eller motarbeide, et rakettforsvarsopplegg innenfor NATO i samarbeid med Russland. Det vil bli interessant å se om dette kommer til å tvinge Norge inn i en fotnoteland-situasjon, eller om man klarer å ha en positiv utvikling mot NATOs toppmøte.

Men jeg har ett spørsmål, og det gjelder noe som står i erklæringen som har bekymret meg, nemlig omtalen av koordineringsarbeidet knyttet til de palestinske selvmyndighetsområdene, hvor det altså synes som om det utvik-

les litt tvil om hvorvidt det vil være en samordnet internasjonal støtte fremover. Jeg vil få lov å be utenriksministeren om rett og slett å redegjøre for hvordan han oppfatter det arbeidet for øyeblikket.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:46:12]: Det er et krevende spørsmål å svare på innenfor ett minutt, men jeg tror, som jeg sa i sted, at verdenssamfunnet nøler og famler rundt dette. Fra norsk side er vi tydelige på at vi kommer til å stå ved våre forpliktelser overfor president Abbas og hans interimregjering inntil det avtegner seg tydeligere hva slags regjering som kommer, og hva slags politikk en slik regjering vil føre. Vi tror også det her, som ellers, er viktig at det internasjonale samfunnet står mest mulig samlet, at Kwartetten og giverlandene – som jo innbefatter kvartettlandene, men også en rekke andre land – mest mulig samler seg om en felles linje. På giverlandsmøtet i London før jul, som Norge ledet, var vi i gang med omfattende planer for reformarbeid på palestinsk side, slik at pengene som kom fram, ikke skulle bli borte i korrupsjon eller annen uorden på veien. Det arbeidet må fortsette, og det er veldig negativt om vi nå gir slipp på det. Men vi går selvfølgelig inn i en usikkerhetsperiode, hvor noen er på vei ut og andre kan være på vei inn. Nettopp derfor tror vi det er viktig at det internasjonale samfunnet nå markerer seg og gjør det klart overfor sittende og kommende regjeringer hva som er giverlandenes syn.

Jon Lilletun (KrF) [12:47:34]: Utenriksministeren og eg sjølv deler synet på viktigheta av menneskerettsdialogar, at det er viktig å oppretthalde dei og å utvikle nye òg.

Eg har tidlegare, i mitt innlegg, gjeve støtte til den nye linja overfor Cuba, og utanriksministeren har svart på skriftleg spørsmål frå meg kva ein vil gjere i forhold til det sivile samfunnet, og det er tilfredsstillande slik det er svart. Derimot står det ope det med menneskerettsdialog. Det vil ein vurdere. Eg utfordrar no utanriksministeren, ut frå det han har sagt om det, til å bekrefte at ein òg vil prøve å kome i gang med det, for det er absolutt nødvendig å gjere det i forhold til det cubanske samfunnet.

Så vil eg òg be utanriksministeren bekrefte at innhaldet i utgreiinga hans er slik at dei to punkta som Framstegspartiet har fremma forslag om her, konkret er ein konsekvens av det han har sagt òg, men at ein her har ein heilskap som ein prøver å vareta. Dersom det er slik at han bekreftar det, vil eg anbefale forslagsstillaren å oversende forslaget til Regjeringa. Det er uheldig om vi får ei avstemming her i salen om noko som faktisk er Regjeringa sin politikk.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:49:29]: Jeg vil henvise til side 16 i min redegjørelse og be representanten Lilletun lese det. Jeg håper at han ved å lese det ser at Regjeringens politikk her er tydelig og klar. Jeg sier også i dette innlegget at verdenssamfunnet nå ikke skal uttale seg slik at man driver fram kompromissløse holdninger ved å stille detaljerte og absolutte krav. Likevel gjen- tar vi det som er det norske hovedsyn, og jeg tror repre-

sentanten Lilletun vil kjenne seg godt igjen i det som er norsk hovedsyn. På det grunnlag mener jeg at min redegjørelse klart sender det signal til alle parter, og ikke bare til én. Derfor er det et mer representativt uttrykk for hva som har vært Norges linje, og jeg håper vi også har flertall i denne sal for det i tiden som kommer.

Gunnar Kvasheim (V) [12:50:28]: Regjeringens ambisjon er at Barentshavet skal bli «samarbeidets hav». Denne visjonen, som Venstre støtter, bygger bl.a. på en forutsetning om at det skal settes høye standarder for miljø. Utenriksministeren understreket i sin redegjørelse betydningen av at vi som kyststat er en langsiktig forvalter. I FNs miljøprogram, UNEP, sin årbok advares det mot petroleumsvirksomhet i nord. FNs miljøorgan er bekymret over at flere land, deriblant Norge, er under press for å utnytte olje- og gassressursene i nord.

Er utenriksministeren enig i at det er viktig at forvaltningen av ressursene i «samarbeidets hav» bygger på bred nasjonal enighet om en forvaltningsplan hvor vern og aktivitet er balansert? Og: Er utenriksministeren enig i at forvaltning må skje på en måte som også overfor det internasjonale samfunn klart signaliserer at Norge bestreber seg på å finne dette balansepunktet mellom vern og aktivitet?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:51:41]: Det er lett å svare ja på spørsmålet til representanten Kvasheim, og det er jo også det opplegget som Regjeringen har skissert i sin tiltredelseserklæring, i Soria Moria og i min redegjørelse.

I min redegjørelse la jeg stor vekt på betydningen av aktivitet, og at Norge er førende på de ulike aktivitetsområdene. Jeg mener Norge må ha som ambisjon å føre an på energiområdet. Det skal skje innenfor denne balansen mellom miljø og ressursutnyttelse, enten det gjelder fisk, det gjelder petroleum eller det gjelder transport. Den helhetlige forvaltningsplanen, som jeg i går omtalte som et viktig utenrikspolitisk dokument, vil komme til Stortinget og legge et grunnlag for dette.

Jeg vil også i min samtale med min russiske kollega i neste uke forfølge tanken om et nærmere samarbeid med Russland om hvordan vi kan se for oss en visjon om at slike prinsipper skal gjelde for hele havet. Da kan det selvfølgelig ikke være slik at vi dikterer det, men at Norge og Russland, som har ansvaret for disse områdene, jobber for det. Det er svaret på det siste spørsmålet til representanten Kvasheim: Det signaliserer til det internasjonale samfunn og dem som mest er berørt, at vi har ambisjoner for denne balansen.

Morten Høglund (FrP) [12:52:56]: Bare en kort kommentar til vårt forslag. Det må også ses i lys av Hamas' historie og den erfaring verdenssamfunnet har med Hamas. Det er ikke krav til Hamas som vi har funnet opp. Dette er jo krav som er stilt av flere.

Men jeg vil over på nordområdene og forholdet til Russland, hvor vi skal inn i en aktiv dialog og samarbeid på mange områder. Det er absolutt noe som ikke vi stritter

imot. Men da vi behandlet nordområdemeldingen i Stortinget i fjor, valgte utenrikskomiteen å legge inn menneskerettighetsdimensjonen. Den lå ikke inne i utgangspunktet. Kan utenriksministeren bekrefte at i den handlingsplanen for vårt forhold til Russland som skal legges frem neste måned, er menneskerettighetsdimensjonen ivaretatt og vil være en del av den dialogen og det samarbeidet vi skal ha med Russland?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:54:20]: Representanten Høglund snakket om erfaringen og tradisjonen med Hamas, og jeg er enig i at det er grunn til å følge nøye med her. Men når jeg understreker betydningen av å ha en balansert tilnærming, går det også på erfaringen og tradisjonen med Israel og deres etterlevelse av resolusjoner som er vedtatt for mange, mange år siden. Derfor er det behov for å være balansert i tilnærmingen.

Når det gjelder nordområdene og Russland, kan jeg svare bekreftende: MR-dimensjonen står helt sentralt. Den kommer til å være et eget kapittel i denne handlingsplanen. MR-spørsmål står også sentralt når jeg besøker Moskva i neste uke. Jeg vil bl.a. under mitt opphold der ha møte med en lang rekke frivillige organisasjoner, NGO-er, for vi er opptatt av deres arbeidsmuligheter. Det er også en del av kontakten med det sivile samfunn i Russland, en struktur som skal finne sin plass etter at man har hatt 70 år med regimer uten sivil samfunn. Så dette er viktig for oss i den dialogen. Det understreker for meg igjen betydningen av dialog, nemlig at vi kan ha kontakter med ulike deler av samfunnet på samme tid.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

Sonja Irene Sjøli (H) [12:55:32]: «Det er ingen utviklingsinnsats som er mer effektiv enn styrking av kvinners stilling.» Med disse ordene åpnet FNs generalsekretær, Kofi Annan, FNs kvinnekommisjon 28. februar 2005, og det er en uttalelse jeg slutter meg helt og fullt til.

I store deler av verden lider og dør barn og kvinner fordi de ikke har tilgang til et grunnleggende minimum av utdanning og helsetjenester. 600 000 kvinner dør hvert år som direkte følge av komplikasjoner under svangerskap og fødsel. 20 mill. lider under alvorlig og langvarig sykdom og uførhet. Og hvert år dør 4 mill. nyfødte barn og ytterligere millioner er skadet på grunn av dårlig oppfølging og behandling under svangerskap og fødsel. De aller fleste av disse bor i u-land. Når vi vet at det er kvinnene som bærer de tyngste byrdene i forhold til barn, familie, arbeid, den eldre generasjon og nærmiljøene, kan vi vel knapt forestille oss hvilken tragedie det er for et samfunn.

Om lag 40 mill. mennesker er rammet av hivsmitte eller er aidsyke. Globalt er hivinfeksjon den viktigste årsaken til død i aldersgruppen 15–59 år.

Hiv/aids har utviklet seg til en katastrofal epidemi bl.a. som følge av taushet, taushet fra privatpersoner til verdens toppledere. Mødre kan smitte sine barn gjennom amming. I mange land ser vi at hivpositive mødre som vet dette og har ressurser til å gi melkeerstatning på flaske, likevel ammer. Grunnen er enkel, og den er tragisk: Hvis hun gir

flaske, vil hun kunne mistenkes for å være hivsmittet. Frykten for å bli støtt ut er sterkere enn frykten for å smitte sitt eget barn med en uhelbredelig sykdom. Medisiner mot mor-barn-smitte er derfor svært viktig for å redusere stigmatiseringen og dermed forhindre ytterligere smittespredning.

Samarbeidsregjeringen sørget for et betydelig løft i den norske bistandsinnsatsen generelt. Norge har vært blant de tre største giverne til FNs arbeid mot aids. Norge har også bidratt til etablering av Det Globale Fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria, som er et partnerskap mellom myndigheter, frivillige organisasjoner, FN-organisasjoner og næringslivet, både globalt og på landnivå. Jeg er glad for at Norge også er en viktig bidragsyter til tiltak som styrker kvinners helse spesielt, eksempelvis i forhold til WHO's arbeid for bedre reproduktiv helse. Jeg vil utfordre utenriksministeren og Regjeringen til å følge opp Samarbeidsregjeringens arbeid på dette område og øke bevilgningene til prosjekter og tiltak for å bedre den reproduktive helsen spesielt og til å satse på å styrke kvinnes stilling.

Sikkerhetsrådets resolusjon 1325, om kvinner, fred og sikkerhet, krever at alle involverte parter respekterer og beskytter kvinners og jenters menneskerettigheter, forebygger seksuell og kjønnsbasert vold og fremmer likeverdig deltakelse for kvinner i fredsbygging og gjenoppbygging etter konflikt.

Det er nå fem år siden FN vedtok resolusjon 1325, og FNs generalsekretær Annan lanserte i oktober 2005 en handlingsplan for å gjennomføre resolusjonen. Dette er prisverdig, men vi må nå samtidig gi uttrykk for at vi er svært utålmodige i forhold til innfrielse av målsettingene i resolusjonen.

Tusenårsmålene kan ikke realiseres uten at det gjøres mer for å dekke behovet for bedre reproduktiv helse. Ved å investere i tiltak for bedre svangerskapsomsorg, bedre fødselsomsorg og sikker prevensjon vil man redusere lidelser og fattigdom for mange enkeltmennesker og deres familier.

Retten til helse er en menneskerettighet, nedfelt bl.a. i FNs konvensjon om sosiale, kulturelle og økonomiske menneskerettigheter. De globale utfordringer knyttet til kvinners helse er derfor et spørsmål om innfrielse av grunnleggende menneskerettigheter.

Jeg vil utfordre Regjeringen og utenriksministeren til konkret å si noe om hvordan de vil følge opp den klare utfordringen fra FNs generalsekretær, at det er ingen utviklingsinnsats som er mer effektiv enn å styrke kvinnes stilling i u-land.

Tove Karoline Knutsen (A) [13:00:53]: Utenriksministerens redegjørelse i Stortinget i går var god, perspektivrik og viktig. Vi fikk både en grundig gjennomgang av de dagsaktuelle og alvorlige problemstillingene som vi alle nå er opptatt av, og en bred omtale av de mer overordnede prinsippene og saksområdene i Regjeringens utenrikspolitikk.

Det er betryggende at utenriksministeren så ofte understreker at nordområdepolitikken må være bredt for-

ankret og omfatte alle samfunnsområdene. I de årene som har gått siden det nye Barentssamarbeidet startet tidlig på 1990-tallet, har det mellomfolkelige samarbeidet fått utvikle seg både gjennom personlige og institusjonelle kontakter. Det er et samarbeid som har betydd mye for den til-liten mellom folk i nord som kommer til å bli helt avgjørende i årene framover.

Men noen av de største utfordringene vi kommer til å stå overfor, er at grensen i nord ikke bare markerer et skille mellom nasjoner, men også mellom mennesker med totalt ulike levekår. Derfor er det viktig at vi nå viderefører og styrker samarbeidet på helse- og sosialsektoren, som så langt har vært en vellykket satsing, initiert av det første Barentshelseprogram, som startet opp i 1999. Region Helse Nord har ansvaret for dette programmet, og nå øker man innsatsen ytterligere, bl.a. ved å opprette en strategigruppe som skal ha som oppgave å komme med helsefaglige innspill til det nordområdeutvalget som ble nedsatt sist høst.

Det å bekjempe fattigdom, enten det er i Norge eller i Russland, må ikke minst rette seg mot barn og unge. Det samarbeidet som BUF Etat region nord, dvs. barnevernsmyndighetene i de nordlige fylkene, har hatt med det offentlige barnevernet i Karelen, har nå vart i fem år, og erfaringene fra dette samarbeidet er svært gode. Arbeidet har vært finansiert i en spleis mellom Helsedepartementet og Barne- og likestillingsdepartementet og har hatt som mål å utveksle faglig metodikk og erfaringer innen sosialt arbeid rettet mot barn og familier. Vi har de siste 10–15 årene sett en økning i vårt eget land når det gjelder barn under omsorg av barnevernet, men det kan likevel ikke sammenlignes med de enorme behovene som finnes på dette feltet både i Karelen og i Nordvest-Russland for øvrig. Samarbeidet mellom BUF Etat region nord og Karelen har først og fremst bestått i kompetansebygging i forhold til regionens egne fagfolk, der oppgaven har vært å bygge opp alternativer til institusjonsplasseringer for barn uten foreldreomsorg, som fosterhjem og andre tilpassede løsninger.

Det er svært viktig at det samarbeidet som er etablert i nord på helse- og sosialfeltet, følges opp, også økonomisk. Det har vital betydning at vi nå gjør det vi kan for å minske de enorme forskjellene i helse og levekår mellom oss og våre naboer i øst. Et livskraftig samarbeid i nord betinger at det i størst mulig grad skjer mellom likeverdige partnere.

I disse dager avsluttes festivalen «Barents Spektakel» i Kirkenes, eller rettere sagt i Kirkenes og i Murmansk, for denne flotte internasjonale kulturfestivalen har satt seg som mål å vandre over grensen i nord med sitt program, som kunstnere fra fem nasjoner står bak. Her har publikum fått oppleve konserter, utstillinger, litteraturarrangementer og andre kunstneriske ytringer. I tillegg har man arrangert en ishockeyturnering hvor profesjonelle russiske spillere har fått møte sine håpefulle kompiser på lag som Tromsø Hockey og Kirkenes Puckers, som antakelig nå går rundt og gleder seg til at ishockey om ikke så altfor lenge kan bli en idrett også i Nord-Norge, og at man dermed kan få til et enda tettere samarbeid med idrettskamerater i øst.

(Knutsen)

Jeg tror det er viktig at vi gang på gang understreker betydningen av det mellomfolkelige samarbeidet, f.eks. innen idrett og kultur. Jeg hadde selv gleden av å være vertskap for kunstnere fra mange forskjellige nasjoner i min tid som direktør ved festspillene i Nord-Norge. Noen av de fineste minnene jeg har, er knyttet til den store palestinske markeringen vi hadde i 2000, hvor kunstnere og kulturaktører fra Ramallah, Hebron og Jerusalem stod på scenen i en liten nordnorsk kystby sammen med kunstnere fra hele Nordkalotten. Det gjorde stort inntrykk å se hvordan kunsten på tvers av landegrenser og kulturgrenser kan finne et felles eksplisitt uttrykk som nesten blir som et eget språk som oppstår der og da, og som sterkt berører oss som får oppleve det. Palestinske kunstnere har tradisjon for internasjonal orientering og samarbeid, og kontakten med skandinaviske kunstnere og kunstnerorganisasjoner har vært god. Familie- og kulturkomiteen hadde også for ikke så lenge siden besøk av en palestinsk delegasjon kunstnere som ønsker å etablere et senter for samtidskunst i Ramallah. Det var et viktig og interessant møte, og det er gledelig og helt ventet at palestinske kunstnere i den spente internasjonale situasjonen vi nå er i, har latt sin stemme høre med sterkt forsvar for Norge og Danmark, sterke oppfordringer til fred og forsoning og klar avstandtagen til ambassadeangrep og flaggbrenning.

Dette er en viktig vei for oss – å bygge kontakt til enda flere land, ikke minst muslimske, gjennom et utstrakt og utvidet samarbeid innen kunst, kultur, idrett i forhold til arenaer der mennesker har mulighet til å møtes, se hverandre og oppleve hvor sterkt vi angår hverandre.

Magnhild Meltveit Kleppa (Sp) [13:06:28]: Det slo meg både då eg lytta til den utanrikspolitiske utgreiinga i går, og det slår meg når eg lyttar til debatten i dag: Det er bra både for Europa og for den internasjonale situasjonen at det finst europeiske land som har ei eiga røyst i utanrikspolitikken. Det gir eit eige rom, det gir egne moglegheiter.

Senterpartiet ser fram til ei utdjuving frå Regjeringa si side av korleis Noreg kan vera ein pådrivar for at FN skal bli ein meir handlekraftig organisasjon. Så er vi svært nøgde med at Regjeringa samstundes som ho klart avviser ein søknad om EU-medlemskap, har starta det viktige arbeidet med å gi EØS-arbeidet ein ny giv. Det er utvilsamt behov for ei betre handtering av EØS- og EU-relaterte saker i Noreg enn kva tilfellet har vore fram til regjeringsskiftet. Her er eit handlingsrom for å hevda norske interesser som Regjeringa no ser og vil utnytta.

Som nemnt i ein replikk frå mi side tidlegare i dag, presenterte Riksrevisjonen ein rapport i haust som viste at handteringa av EØS-saker i regjeringsapparatet har vore uforsvarleg dårleg. Tre departement var undersøkte. Konklusjonen var bl.a. at Noreg gjennomgåande har vore for seint ute til å påverka. Dessutan manglar departementa på viktige område relevant kompetanse, og vi sender «juniorar» til Brussel, heiter det. Vidare vart det òg peikt på at eksterne aktørar, f.eks. frivillige organisasjonar, i liten grad vart trekte inn og lytta til. Dette er ein rapport som det er

viktig å ta på alvor. Her er gode råd til ei regjering som har varsla ein meir aktiv europapolitikk, og som alt er godt i gang med tiltak.

At to statsrådar drog til ESA for å følgja opp ein ny runde om den differensierte arbeidsgivaravgifta, har gitt mange kommunar og verksemder nytt håp. Regjeringa sitt engasjement overfor Europaparlamentet for å påverka te-nestedirektivet er eitt av fleire eksempel på påverknad i ein tidleg fase.

Så er det sjølvstyk slik at det ikkje berre er Regjeringa som har eit forbettringspotensial. Også vi på Stortinget må gå gjennom korleis vi kan sikra opnare og breiare prosessar. Dersom Stortinget skal vera sikra å koma tidlegare inn i arbeidet rundt utvikling av nytt regelverk i EU, må også prosessane her i huset endrast. Eg vil be Presidentskapet drøfta med Regjeringa korleis det kan leggjast til rette slik at Stortinget til kvar tid kan vera oppdatert på kva saker EU arbeider med.

Lat meg kort nemna eit par stikkord på kva som kan gjerast annleis enn i dag.

For det fyrste må Stortinget «matcha» Regjeringa i å vera tidleg ute. Arbeidet i EØS-utvalet må leggjast opp slik at sakene kjem tidlegare. Dessutan er det eit spørsmål om sjølv behandlinga kan gjerast meir open. Kan f.eks. møtereferata som hovudregel gjerast offentlege etter langt kortare tid? I dag er grensa eit år, noko som gjer eit offentlig ordskifte om dei sakene som EØS-utvalet til kvar tid drøftar, vanskeleg. Korleis kan vi få til rutinar som gjer at aktuelle organisasjonar har høve til å påverka? Kan vi f.eks. i sterkare grad enn i dag spela på lag med dei norske nettverka som er etablerte i Brussel?

Fagkomiteane på Stortinget må òg sterkare inn i arbeidet med å utvikla norske posisjonar. Det er i denne fasen Noreg har størst høve til å påverka innhaldet i det regelverket som blir utarbeidd, samt gi synspunkt på korleis Noreg skal halda seg til dette. Dette kan gjerne kombinert med høyringar i saker av stor prinsipiell karakter og/eller der det gjeld mange partar, og der det eksisterer ulike synspunkt på korleis Noreg bør handtera situasjonen.

Punkt 2 er at Stortinget må opptre som ein «krevjande kunde». Vi må stilla krav til informasjonen og tilrettelegginga frå Regjeringa.

Mykje av nytt regelverk som EU vedtek, er «småplukk» som kan implementerast i Noreg gjennom forskriftsendring. Men rett som det er, dukkar det også opp saker som er betydeleg problematiske. Då er det viktig å sørgja for at den lovgivingsprosessen som skjer, er minst like open og brei som ved behandling av vanlege lovsaker i Noreg. Det betyr at vi må kunna stilla krav til Regjeringa om større presisjon, kort sagt at ho blir flinkare til tydeleg og ærleg å presentera fordelar og ulemper ved nytt regelverk som blir foreslått. Kanskje kan Regjeringa spela meir både på EU og på dei mange norske funksjonane som følgjer utviklinga i EU, for å få fram relevant informasjon. Det er altså avgjerande viktig at prosessen på Stortinget skjer på eit tidspunkt der det framleis er mogleg å påverka.

T h o r b j ø r n J a g l a n d hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Ivar Kristiansen (H) [13:11:58]: Jeg er glad for at utenriksministeren i sin redegjørelse brukte mye tid på å beskrive potensialet og utfordringene i våre såkalte nordområder. Jeg tror det skal atskillig øvelse til for å klare å oppnå den ambisjonen at disse geografiske arealene skal få vår største utenrikspolitiske oppmerksomhet i tiden fremover. Det er atskillig vanetenkning og blick som historisk sett har gått i retning av helt andre geografiske områder, men bildet som er åpnet, og som blir åpnet, anser jeg som positivt. Sett i sammenheng med de konflikter som vi opplever rundt oss i verden, vet vi at i svært mange av disse konfliktene er det energi – eller helst mangel på energi – som ligger i bunnen.

Utviklingen fremover i våre nordområder handler i veldig stor grad om energi, men også om begrep som miljø og andre forutsetninger. Når vi i dette perspektiv vet at verdens energibehov etter alle estimater kommer til å øke med mer enn 60 pst. de neste 25 år, ser vi hva slags utfordringer verden står foran.

På denne bakgrunn tror jeg også at vi undervurderer de interessekonfliktene som vi vil møte i disse områdene. Da er spørsmålet: Er vi i stand til å fastlegge kursen selv? Vi har jo ingen historisk erfaring når det gjelder å skape politikk, verken i våre nærområder eller i vår utenrikspolitiske tenkning. Det som ligger i bunnen av både nordområdemeldingen og den politiske debatt, er at vi skal satse, vi skal ta grep, og vi må være tydeligere i språket. Hva slags type forskningsprogram er det vi skal utvikle? Hva slags type politikk, hvor er det vi ønsker å være om 15 år, eksempelvis, i denne Barents 2020-satsingen som vi snakker veldig mye om?

Det er her jeg mener vi må ta tydeligere grep. Hvor er det vi ønsker å være om 20 år? Det er åpenbart at forvaltningsplanen – og her fikk vi en lekkasje – som på mange måter burde være mer enn bare en miljøplan, ikke i det hele tatt er tydelig på det som går på våre verdiskapingspotensialer. Det er gjennomfestet i all utenrikspolitisk debatt, også i dag, at Norge er et lite land i verden – og en henviser til Lars Korvald. Utenrikskomiteens leder brukte selv dette begrepet, at Norge er et lite land i verden, og jo mer dette gjentas, jo mer tror vi på det. Jeg er glad for at utenriksministeren selv ikke slukte dette helt og fullt, for det er nemlig ingenting som er mer feil enn det.

Norge er ikke noe lite land i verden. Vi er en geografisk stormakt. Norge har myndighetsutøvelse over 30 pst. av Vest-Europas land- og sjøareal. Norge utgjør 60 pst. av EØS-landenes landareal. Vi er en energipolitisk stormakt i verden. Det er med dette som bakteppe vi må ta grep når vi snakker om potensialet i våre nordområder. Hvis ikke, klarer vi ikke å nå målene våre. Vi klarer ikke engang å sette oss de målene vi ønsker i en verden hvor etterspørselen etter energi er det som er den største av alle utfordringer fremover. Og når det gjelder utviklingen innenfor dette gigantiske området, må vi i hvert fall ha ambisjoner om å kle på oss en ledertrøye. Hvis ikke, blir dette puslete, og det blir en politisk utvikling hvor vi risikerer å bli sittende på tribunen.

Vi ser at EU-kommisjonen foreslår en helhetlig energipolitisk plan for EU. Vi ser at Russland og Tyskland snak-

ker mer og mer sammen om utviklingen av langsiktige energiavtaler. Og vi vet at når det gjelder Russland, går business og politikk mer hånd i hånd enn det gjør i Norge. Derfor må vi være tydeligere i vår språkføring når det gjelder utviklingen i våre nordområder, hvis vi skal nå de mål vi har satt oss.

Det er en god start at vi har fått oss presentert nordområdemeldingen, og jeg synes at utenriksministerens redegjørelse og den omtale og den oppmerksomhet som nordområdepolitikken fikk i den, også er en svært god start.

Signe Øye (A) [13:17:21]: Jeg vil innledningsvis gi ros til Regjeringen for den måten den har håndtert de siste dagers begivenheter på. Angrep på norske ambassader og norsk personell i internasjonale operasjoner er skremmende og alvorlig og vanskelig å forstå for en nasjon som arbeider for fred og forsoning.

Mitt innlegg vil i hovedsak være ut fra et forsvarsperspektiv.

Jeg vil først benytte anledningen til å gi våre soldater i Afghanistan honnør for deres håndtering av den vanskelige situasjonen som oppstod da den NATO-ledede ISAF-basen til det regionale stabiliseringslaget i Meymaneh i Nord-Afghanistan ble utsatt for et omfattende organisert angrep. Gruppen som angrep, brukte automatvåpen, håndgranater, panservernraketter og brannbomber. Bare dyktighet og hell gjorde at ingen av ISAF-soldatenes liv gikk tapt. Dessverre ble seks soldater lettere skadet i den kritiske situasjonen, og det var nødvendig med forsterkninger og flystøtte fra bl.a. nederlandske F-16-fly og amerikanske A-10 bakkestøttefly. I tillegg til britiske forsterkningsstyrker ble det flydd inn forsterkninger med tyske helikoptre. Denne støtten bidro til at situasjonen etter hvert kom under kontroll. Dette viser viktigheten av NATO som allianse, og ikke minst viktigheten av å ha luftkontroll, med luftstøtte på plass etter få minutter.

I de neste tre månedene er det Norges tur til å bidra med fire F-16-fly til ISAF-opdraget i Afghanistan. ISAF-styrken spiller en viktig rolle i stabiliseringen av Afghanistan og er ønsket av de valgte myndigheter i landet. Norske militære er med på innsats for fred og sikkerhet i Afghanistan, et land som i tiår har blitt utsatt for krig, borgerkrig, vold og undertrykkelse. ISAF-styrken har et tydelig FN-mandat, og den er ledet av NATO. Arbeidet norske offiserer og soldater gjør, har fokus på både stabilisering av samfunnet og reform av sikkerhetssektoren. Slik bidrar de direkte til å fremme menneskerettighetene i landet. Jeg er derfor helt enig med utenriksministeren i at Norge må stå ved sine langsiktige forpliktelser i Afghanistan som en del av NATOs innsats bilateralt og gjennom ulike FN-kanaler. Det er derfor ikke aktuelt å trekke våre styrker ut av Afghanistan. Jeg regner med at det er bred politisk enighet i Stortinget også om denne linjen.

Regjeringens utenrikspolitikk er forankret i Soria Moria-erklæringen med et verdigrunnlag som markerer troen på fellesskap, rettferdighet og fordeling. Det er svært viktig at Norge gjør en innsats for fattigdomsbekjempelse, en mer rettferdig fordeling og en mer demokratisk verdensorden både globalt og regionalt.

Norge skal være en tydelig fredsnasjon og bidra til å forebygge, dempe og løse konflikter.

I sin redegjørelse la utenriksministeren stor vekt på nordområdene som Norges viktigste strategiske satsingsområde i årene som kommer, noe jeg fullt ut støtter. Gjennom media kan man få inntrykk av at mange har forventninger til at Regjeringens nordområdesatsing også betyr en kraftig militær oppbygging i nord. Det er derfor viktig å framheve at ufordringene i nordområdene ikke først og fremst dreier seg om oppbygging av militær makt, men at det er energiutvikling, transport, miljø og god forvaltning av viktige maritime ressurser som må stå i sentrum. Men jeg vil også understreke at Forsvaret må inneha en naturlig og viktig rolle i dette bildet.

Avslutningsvis vil jeg si at Norge skal være en nasjon som setter menneskerettigheter, fattigdomsbekjempelse, en mer rettferdig fordeling og en mer demokratisk verdensorden høyt. Det er Arbeiderpartiets politikk, og det er Regjeringens politikk.

Jan Sahl (KrF) [13:22:36]: Jeg vil takke for en grundig og god utenrikspolitisk redegjørelse – i lys av de dagsaktuelle og dramatiske hendelsene etter trykningen av Muhammed-tegningene.

Naturlig nok har dette også preget noe av debatten i dag, men fra Kristelig Folkepartis side vil vi si at det var klokt av utenriksministeren i sin redegjørelse også å sette søkelyset på andre viktige utenrikspolitiske saker. Det er viktig å fokusere bredt, selv om det i øyeblikket koker noe ekstra på enkelte områder.

Jeg vil derfor bruke tiden til å kommentere og komme med noen synspunkt på det som to regjeringer har definert som Norges viktigste strategiske satsingsområde i årene som kommer, nemlig nordområdene. Samarbeidsregjeringens gode melding om nordområdene – noe også utenriksministeren understreket i sitt foredrag – danner nå grunnlag for flertallsregjeringens offensive nordområdepolitikk.

Det er all grunn til å gi ros til utenriksministeren for offensiv tilnærming til utfordringene i nordområdene – noe også Lilletun påpekte fra Kristelig Folkepartis side – og jeg kan love at Kristelig Folkeparti vil være en aktiv bidragsyter til utformingen av en bærekraftig og helhetlig nordområdepolitikk. Man kan stille spørsmålet om man har skapt så høye forventninger at det er en viss fare for at buen kan bryte. Det er skapt enorme forventninger i Nord-Norge, samtidig som vi vet at det i Regjeringen er svært ulike syn på tempoet i f.eks. olje- og gassvirksomheten i Barentshavet. Uttalelser fra ulike statsråder spriker betydelig, og lekkasjen har bidratt til ytterligere debatt.

Vi husker alle fra norgeshistorien slaget ved Svolder, da Einar Tambar skjelves bue ble rammet av en fiendtlig pil og Olav Tryggvason stilte følgende spørsmål: Hva brast så høyt der? Einar Tambar skjelve svarte: Norge av di hand, konge.

Nå tror ikke jeg at Nord-Norge vil forsvinne ut av utenriksminister Gahr Støres hånd, men det er mange fallgruver og mange muligheter for buebrist i nordområdesatsingen. Det gjelder i aller høyeste grad å fokusere på en hel-

hetlig tilnærming og erkjenne at alt henger sammen med alt.

Jeg synes at det brede mandatet som Ekspertutvalget for nordområdene fikk, viser noe av kompleksiteten. Det er snakk om fisk, petroleum, helse, reiseliv, havrett, kultur, samfunn, utdanning og urfolk – og jeg vil tilføye landbruk og Forsvarets tilstedeværelse i Nord-Norge. Skal vi lykkes med å få til den forventede utviklingen i nordområdene, må vi ha dette brede perspektivet på politikkutviklingen. Vi må søke nærkontakt med de politiske miljøer i nord, som har store forventninger, med næringslivet og, kanskje viktigst, pleie vårt forhold til våre gode naboer i nord, til EU og til USA.

Kort om Forsvarets tilstedeværelse i Nord-Norge: Utenriksministeren er offensiv og sier at vi skal øke tilstedeværelsen. Det samme har forsvarsministeren vært. Men forsvarssjefen mangler penger, ca. 4 milliarder kr pr. år – det har han varslet ved flere anledninger. Han peker på to muligheter: enten mer penger eller omstrukturering. Da vil det også bli kraftig omstrukturering i nord. Vi ser allerede signalet, at utstyr og personell flyttes fra nord til sør. Jeg vil utfordre utenriksministeren på akkurat det, selv om han ikke er forsvarsminister: Skal det flyttes ressurser, eller skal det mer penger inn for at Forsvaret fortsatt skal ha den stillingen som de har i nord?

Det er uhyre viktig å ha et nært og godt samarbeid med næringslivet. NHO har deltatt svært så aktivt og påpekt en tredeling av de utfordringer vi står overfor – de har kalt det for en ressursstrategi, en kunnskaps- og innovasjonsstrategi og en nabostrategi. Fra Kristelig Folkepartis side ser vi at dette kan være en fornuftig inndeling for å ha orden på debatten framover.

Til slutt vil jeg bare si at Kristelig Folkeparti vil være en pådriver og en aktiv medspiller i utviklingen av nordområdene.

Britt Hildeng (A) [13:28:13]: Den store urettferdigheten, forskjellen mellom fattig og rik – det forhold at millioner av mennesker lever i sult og nød – skaper grobunn for fundamentalisme og ekstremisme. Som forsvarere av menneskerettighetene kan vi ikke akseptere denne urettferdigheten. Derfor har FN satt bekjempelse av fattigdom som et av sine viktigste tusenårsmål.

De som lider mest under fattigdomsåket, er kvinner og barn. Derfor retter flere av tusenårsmålene seg nettopp inn mot dem, mot mål om

- å redusere spedbarns- og barnedødelighet
- å redusere mødredødelighet
- å sikre universell tilgang til reproduktive helsetjenester, herunder familieplanlegging

Når det gjelder flere av tusenårsmålene, har en oppnådd gode resultater, men når det gjelder seksuelle og reproduktive helserettigheter, går det den gale veien. Problemet akselererer, samtidig som den økonomiske støtten til mange prosjekter og organisasjoner stopper opp og vi står overfor store problemer.

Den største generasjon unge mennesker noensinne er i ferd med å nå sin reproduktive alder. Hiv/aids-epidemien øker i styrke, og antallet mennesker som nå lever med hiv/

aids, er beregnet til mer enn 40 millioner. Dødeligheten blant kvinner under graviditet og fødsel er enorm. 99 pst. av de nesten 600 000 mødredødsfall skjer i utviklingslandene. Landene i Afrika, sør for Sahara, er mest rammet. Disse tallene er et uttrykk for dårlig tilgjengelighet på prevensjon, mangel på kvalifisert hjelp under graviditet og fødsel, at graviditet inntreffer før jentene er fysisk modne, og at fødslene og graviditetene ofte kommer altfor tett.

Således risikerer én av 16 afrikanske kvinner sør for Sahara å dø under graviditet og fødsel, mens tallene i den vestlige verden er én pr. 2 800. Prevensjonsmidler og kondomer, også som et forebyggende tiltak mot hiv/aids, er mangelvare.

200 millioner kvinner og par i utviklingslandene har et udekket behov for prevensjonsmidler. Uønskede graviditeter fører til høye aborttall, men mangel på kvalifisert og sikker hjelp utsetter kvinner for fare, og ca. 68 000 kvinner dør på denne måten hvert år.

USA med Bush-administrasjonen stopper nå penger til organisasjoner som gjennom mange år har arbeidet for familieplanlegging og for reproduktive og seksuelle rettigheter. Penger kanaliseres til de organisasjonene som foreskriver avholdenhet som veien til familieplanlegging. Denne utviklingen er ytterligere forsterket gjennom pavestatens plass i FN. Dette fungerer som en allianse som vanskeliggjør arbeidet med familieplanlegging.

Organisasjoner som IPPF – International Plan Parenthood Federation – en av de største internasjonale familieplanleggingsorganisasjonene, har fått bevilgningene fra USA stoppet. Det samme er tilfellet for flere andre NGO-er som arbeider med familieplanlegging.

Storbritannias regjering har nå etablert et spesielt fond for å kompensere for USAs bevilgningsboikott overfor de organisasjoner som snakker om sikker abort og prevensjon.

Norge har, som et av verdens rikeste land, et ansvar for å være pådriver i arbeidet med reproduktiv helse og seksuelle rettigheter. Jeg mener det nå er aktuelt ikke bare å trappe opp dette arbeidet, men også å øremerke deler av vår bistand til formål knyttet til reproduktiv helse, slik bl.a. Nederland har gjort. Jeg håper at utenriksministeren og bistandsministeren vil vurdere å iverksette slike tiltak som bl.a. Nederland og Storbritannia har gjort.

Peter Skovholt Gitmark (H) [13:33:51]: La meg først få uttrykke min tilfredshet med at utenriksministeren holdt en bred utenrikspolitisk redegjørelse. Selv i en vanskelig og opphetet tid har vi behov for å diskutere viktige utenrikspolitiske veivalg. Det er spesielt viktig å forsvare og fremme ytringsfriheten når den er under press. De siste ukenes uroligheter har tydelig vist at det ikke er for mye ytringsfrihet i verden, men for lite. Det er altfor mange mennesker som har den automatiske respons at ytringer en ikke liker, skal forbys eller straffes. Det må alltid være for Norge som det var for Voltaire: Jeg forakter det du sier, men jeg vil inntil min død forsvare din rett til å si det.

Mye positivt har skjedd i og for Afrika de siste årene. Det er færre væpnede konflikter. Det er mindre vold. Det er mer internasjonal handel med kontinentet. Det er

gjeldsletteprogrammer. Det er avholdt flere frie valg, og enkelte av landene har også gått i riktig retning når det gjelder både ytringsfrihet og pressefrihet.

Ghana er et godt eksempel. Ghana er ett av ytterst få afrikanske land som har fått gjenvalgt sin demokratisk valgte president. Ghana har gått fra å være et militærdiktatur, som så mange av sine afrikanske brødre, til å bli et stabilt demokrati. Veien frem til demokrati har vært lang og preget av vold, korrupsjon, få sivile rettigheter og konstant press mot ytringsfriheten. Nå rangerer FN landet med nest beste karakter når det gjelder både politiske og sivile rettigheter. Jeg vil utfordre utenriksministeren til å premiere Ghana enda sterkere for innsatsen for demokrati og godt styresett. Vi må aldri være redd for å belønne land som går i riktig retning, og vi må også kunne bruke dem som eksempler til etterfølgelse.

Jeg har selv engasjert meg sterkt i kampen for menneskerettigheter og demokrati i Afrika, og spesielt i Zimbabwe, de siste fire årene. Dessverre er det som skjer i Zimbabwe, det motsatte av det som skjer i Ghana. Undertrykkingen blir stadig sterkere. Pressefriheten er nesten ikke-eksisterende. Valg gjennomføres, men resultatet er langt på vei kjent på forhånd. Og en økende andel av befolkningen lever på et absolutt eksistensminimum.

Fra frigjøringen i 1980 og fram til 1996–97 var Zimbabwe et godt eksempel på et land med stabilt styre, og det var blant Afrikas rikeste. Dessverre ble det ikke lagt stor vekt på at landet var en de facto ettpartistat. Verdenssamfunnet så gjennom fingrene med at landet manglet et internt politisk korrektiv. Fra 1996–97 følte president Mugabe selv presset fra en gryende opposisjon, og skruen ble gradvis strammet. President Mugabe har lenge vist at han er en despot og tyrann uten omsorg for verken Zimbabwes befolkning eller landets økonomi. For få år siden ble det fremlagt en rapport som viste at presidenten hadde overgått selv Yasir Arafat i personlig rikdom. Jeg forstår godt at det vekker en viss oppsikt at en lærer har milliarder på konto.

Fra å være en av de store matvareeksportørene har landet nå blitt avhengig av matvarehjelp fra verdenssamfunnet. Nå lever om lag halvdelen av befolkningen med kronisk matvaremangel. Jeg har selv sett desperasjonen. Ved en anledning så jeg et titalls mennesker bli nektet å gå til stedet der Verdens matvareprogram delte ut mat, fordi de kom fra en landsby som støttet opposisjonen. Det er uholdbart, og det kan ikke aksepteres. Opposisjonspartiet i Zimbabwe, Movement for Democratic Change, eller MDC, har selv problemer. Partiet har helt fra opprettelsen av måttet tåle kraftige restriksjoner fra regimet. Nå, etter mange regimeplanlagte valgnederlag, er det svært trolig at opposisjonen splittes i to. I etterpåklokskapens lys er det ikke vanskelig å se at det internasjonale samfunnet burde begynt å stille krav – og de kom for sent. Den første kraftige reaksjonen burde ha kommet allerede få år etter at det hvite rasiststyret ble kastet, da massakren i Matabeleland ble gjennomført, der anslagsvis 20 000 ble drept. På slutten av 1990-tallet burde det fått konsekvenser for regimet i Harare at utviklingen innen menneskerettigheter og demokratiske spilleregler gikk i feil retning.

Det er selvsagt lett å være etterpåklok. Norge må alltid kunne stille seg på side med dem som kjemper for demokrati og for menneskerettigheter. Det må skje uavhengig av politisk farge så lenge disse prinsippene settes først. Norge er en stormakt innen bistand, og denne makten bør vi i sterkere grad bruke.

Jeg skulle ønske jeg kunne bruke et lite minutt på Kenya. Kenya er et av de landene der Norge inntok en naiv posisjon – man tok det for gitt at det nye regimet ville følge opp løfter fra valgkampen om å bekjempe korrupsjon og vanstyre. Det har åpenbart ikke skjedd. Norge må stille sterkere og klarere krav til bistand, uavhengig av positive toner fra nytt regime.

Det å engasjere seg for fred og utvikling er ingen parademarsj, som utenriksministeren selv uttrykte det. Vår stemme teller. Norges troverdighet som bistandsnasjon avhenger av at vi stiller klare betingelser til mottagerlandene.

G u n n O l s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Karl Eirik Schjøtt-Pedersen (A) [13:39:33]: Sett i et bredt internasjonalt perspektiv er det som kjennertegner Norge, at vi ligger langt mot nord, og at vi har en lang kystlinje. Norge er nord, og Norge er kyst.

Det kan ikke være et mål å gjøre oss mest mulig lik alle andre. Vi må utnytte våre fortrinn, og vi må ta det ansvar som følger med vår særegne plassering. Både i vår utenrikspolitikk og i vår innenrikspolitikk må vi derfor ha fokus på de særskilte mulighetene og de særegne utfordringene som knytter seg til våre interesser i nordområdene og i kyst- og havområdene. Det er derfor svært viktig at Stoltenberg-regjeringen entydig har slått fast at nordområdene vil være Norges viktigste strategiske satsingsområde i årene som kommer. Vi har mistet verdifull tid ved at den forrige regjeringen ventet for lenge med å se disse perspektivene. Desto viktigere er den handlekraft som den nye regjeringen viser.

Etter min vurdering må vi heise opp fem viktige tema i nordområdepolitikken.

For det første må det internasjonale samfunnet stå sammen om å rydde opp i miljøproblemene på Kola. Her ligger enorme lagre av atomavfall. Dette er en av verdens største miljøutfordringer, det er en trussel mot oss og mot verdenssamfunnet. Russland klarer ikke å løse denne miljøutfordringen alene. Det kreves et internasjonalt samarbeid, der både EU, USA og andre må fortsette å forsterke sitt engasjement.

For det andre må Norge og Russland sammen sikre en bærekraftig forvaltning av våre felles fiskebestander. Det forutsetter en best mulig langsiktig forvaltning, og det forutsetter også en bedre kontroll med ressursuttaket. Vi har sett alvorlige eksempler på at russiske fiskefartøyer driver ulovlig fiske. Norske myndigheter må invitere til et bredt internasjonalt engasjement mot uregistrert fiske og mot den miljømessige og økonomiske kriminalitet som dette representerer.

For det tredje må vi bygge tillit ved å styrke kontakten mellom menneskene i området. Da er kultursamarbeidet viktig, utdanningssamarbeidet er viktig, og kontakten mellom mennesker og organisasjoner er viktig. Norske myndigheter må målrettet støtte opp under dette arbeidet og unngå de tilfeldige budsjettkuttene som vi så under den forrige regjering. Barentssamarbeidet må styrkes både nasjonalt og regionalt. Barentssekretariatet og Barentsinstituttet i Kirkenes må utvikles.

For det fjerde må vi bidra til sosial utvikling og bedre levekår for menneskene som bor i området. Gjennom ny næringsaktivitet skapes arbeidsplasser og inntekter som vil bidra til samfunnsutvikling både på norsk og russisk side. Vi må skape et sterkere fundament for lokalsamfunnene langs Finnmarkskysten, og ikke minst må ny aktivitet i området bidra til å bedre levekårene for våre naboer i Nordvest-Russland. Norske myndigheter må bidra til økt internasjonal støtte til økonomisk utvikling i Nordvest-Russland. Vi må bidra til å løse de helsemessige utfordringene i området, og – det femte – ikke minst derfor må vi bruke olje- og gassressursene i området til å skape økt vekst og bedre velferd.

En fjerdedel av verdens uoppdagede olje- og gassressurser antas å ligge i det arktiske området – og en vesentlig del i Barentshavet. Norge må ta lederskap for utvikling av olje- og gassvirksomheten i nord. Vi må være aktivt med for å få nødvendig innflytelse, samtidig må Norge gjennom egen aktivitet markere egne interesser.

Vi skal stille strenge miljøkrav, og vi må utvikle teknologi som gjør det mulig å innfri kravene. Slik kan vi påvirke både selskaper og finansinstitusjoner til å stille strengere krav til aktiviteten også på russisk side.

Vi må utvikle petroleumsaktiviteten i et strategisk energipartnerskap med Russland i nord, slik også den russiske presidenten har invitert til. Vi må ha ambisjon om at norske selskaper gjennom sin kompetanse skal kunne bidra til utviklingen på russisk side. Men først og fremst må vi rette oppmerksomheten mot mulighetene på norsk side. Det er der den fremste norske interessen ligger. Slik må vi ivareta våre strategiske interesser, skape nye arbeidsplasser i Kyst-Finnmark, og slik kan vi også utvikle teknologiske løsninger som gir konkurransekraft for norske selskaper på russisk side.

I alle disse sammenhengene er kunnskap viktig. Derfor er det også viktig at Regjeringen systematisk legger til rette for å bygge opp kunnskap. Vi bør altså samle bred støtte bak Regjeringens ambisjon om å befeste Norges posisjon som den ledende kunnskapsnasjonen i nordområdet.

Det er en nær sammenheng mellom alle disse tiltakene. Bedre levekår vil bidra til stabilitet og avspenning. Økonomisk vekst vil øke mulighetene for bedre levekår, og økt kunnskap vil bidra til økonomisk vekst og bærekraftig forvaltning.

På samme måte må også norsk innenrikspolitikk og utenrikspolitikk ses i sammenheng. Økt næringsvirksomhet, nye arbeidsplasser og mer stabil bosetting i nord gir Norge større tyngde for å markere norske interesser i nord. Derfor er det viktig å se det som et selvstendig mål å sikre hovedtrekkene i vårt nasjonale bosettingsmønster.

Vi må ha en offensiv nærings- og distriktspolitikk for å utløse de enorme mulighetene som er i området, ikke minst er en aktiv nærings- og distriktspolitikk avgjørende for å sikre våre nasjonale interesser i en bredere internasjonal sammenheng. Derfor må nordområdesatsingen også inneholde en mer målrettet innsats for næringsutvikling.

Odd Einar Dørum (V) [13:45:09]: Denne utenriksdebatten har et bakteppe av sterke og dype spenninger. De spenningene er berørt både i forhold til det som skjer rundt vårt eget land, i vårt eget land når det gjelder debatten om karikaturer av profeten Muhammed, og når det gjelder det som skjer i den arabiske verden ved brenning av konsulatet i Beirut, angrep på ambassaden i Teheran, og det som også har skjedd i Damaskus. Rundt dette har den norske utenrikspolitikken formulert noe som vi alle står sammen om, nemlig at vi må tære å stå i dialog, men samtidig stå i spenning. Det er en ganske utfordrende øvelse. Og jeg vil starte på hjemmebane: Hvis man skal kunne stå i en spenning, må man stå i en spenning som er ærlig. En spenning skal ikke bety at man jatter med hverandre. For eksempel må det være helt klart at den grunnverdi som ligger i ytringsfriheten vår, er noe som alle religiøse livssyn og ytringer må tilpasse seg som et faktum og et fenomen i vårt samfunn. Men deretter kan enhver voksen borger gi uttrykk for at man har respekt for menneskers tro, man har respekt for at man i den troen kan føle seg krenket. På den måten bruker man ytringsfrihetens åpne landskap til å gi uttrykk for normer, for verdier, for den etikk som kan være gjensidig mellom mennesker, og den etikken er ikke mer oppsiktsvekkende enn at den er den som bærer alle store livssyn og religioner, nemlig: Det du vil andre skal gjøre mot deg, skal du gjøre mot dem. Det står i Matteusevangeliet og kalles den gyldne regel. Den er bærende, men sannelig, den er krevende.

Jeg er enig med de talere som har hatt ordet før i dag, i at gjennom mange års bygingsarbeid i dette landet – som mange har deltatt i – både fra norsk majoritetsbefolknings side, fra etniske minoriteters side, fra ulike trossamfunns side – er det i Norge skapt et grunnlag for noe som vi i hvert fall må se på som livgivende og positivt. Da er det veldig viktig å minne hverandre om at forutsetningene for en dialog, at man må være ærlig på spenninger i dialogen, aldri må vike for verdiene i dialogen, men man må likevel si at dette gjør vi opp. Og det var jo slik en gang for mange år siden, da vi fikk en fatwa mot Salman Rushdie, at noen med sterk tro kunne si: Vi forstår hvorfor noen føler seg krenket av det de oppfatter som blasfemi, men vi skyter ikke folk av den grunn. Og på samme måte må vi kunne konstatere med klar tydelighet den linjen som mange i denne sal – og jeg er en av dem – har stått for, nemlig at i forhold til norske etniske minoriteter skjærer vi ikke folk over én kam. Vi ser individ for individ, og vi gir oss ikke ut på å tegne dem på en slik måte at de skal føle seg utstøtt eller stemplet. Da er det sannelig befriende å få tilbake et signal. For min del gikk jeg på gata og ble stoppet av tre norskpakistanske ungdommer som sa: Du er jo tidligere justisminister, du har sagt du skal bruke harpun, og ikke snurpenett, du skal ikke skjære folk over én kam. – Da fø-

ler man at budskapet når fram. Og når man samtidig ser at representanter for muslimske trossamfunn i dialog med Den norske kirke kan sende den meldingen ut til en verden at nordmenn har forskjellige meninger, nordmenn er ikke samme sort, da er det noen verdier som har satt seg i dette landskapet som det krever mye arbeid å holde fast på, men som jeg bare har lyst til å gi uttrykk for på denne måten. For det hører ikke til politikken vanlige hverdagsøvelse å stå i den type spenninger som jeg snakker om her, men du verden hvor viktig det er å gjøre det. Alle som har drevet dialog og fredsarbeid ute i den store verden, det være seg på Sri Lanka, i Guatemala eller i Midtøsten har stått i den samme type spenninger, og de har krav på vår støtte. Jeg hadde behov for å formulere disse refleksjonene på denne måten, fordi det er den type sivilisasjonsverdier som står på spill.

Jeg skal komme med noen korte merknader om situasjonen i nord. Det er sagt mye viktig og riktig om det. Jeg har den refleksjon og observasjon at skal vi nå fram med de ambisjonene som Regjeringen har formulert, og som den skal ha og bør ha bred støtte for – den har det, slik som det er gitt uttrykk for av Venstres hovedtaler tidligere i dag – er det veldig viktig å søke mange venner. Det er med en viss bekymring jeg konstaterer at hvis man reiser litt rundt i det europeiske politiske landskap, er det ikke gitt at man skjønner hvordan verden ser ut nord for København. Så det er et ganske betydelig hverdagsarbeid, et ganske betydelig kontaktarbeid som skal gjøres. Jeg har den største tiltro til at vår utenriksledelse vil drive det arbeidet. At den gjør det, vet jeg, etter å ha hørt statsministeren i Nordisk Råd, og at vår utenriksminister gjør det, det vet jeg. Men jeg benytter anledningen til å si at alle partigrupper i denne salen i internasjonale sammenhenger – det være seg i NATO, OSSE, Vestunionen – bør benytte enhver mulighet til å sørge for at dette temaet blir plassert på en slik måte at Norges posisjon blir tegnet så sterkt som mulig. Her trengs det en alliansebygging. Vi har alle en jobb å gjøre i den alliansebyggingen, helt uavhengig av hvor vi hører til, for det er viktige nasjonale og globale fellesskapsverdier som står på spill, og vi har som nasjon en unik mulighet til å påvirke dem og forme dem.

Marit Nybakk (A) [13:50:28]: Denne debatten har først og fremst vist at det er bred enighet om norsk utenrikspolitikk, og at Regjeringen har bred støtte for politikken sin. Det har også vært en del viktige innspill, og det kom bl.a. nye innspill om Ukraina og Hviterussland som jeg vil slutte meg til. Jeg tror det er viktig at vi bruker organisasjoner som Europarådet og OSSE, men at vi også jobber gjennom EU for å gjøre noe ved situasjonen i Hviterussland, og også styrke demokratiet i Ukraina.

Det har vært mange innlegg med ulike innfallsvinkler knyttet til den viktige nordområdepolitikken, selv om jeg personlig kvakk lite grann da jeg hørte Morten Høglund snakke om å militarisere Barentshavet. Men jeg er ikke sikker på om det var det han mente.

Det er viktig at det er enighet om norsk utenrikspolitikk. Vi skal være forutsigbare, og vi skal være gjenkjennelige som nasjon både overfor allierte og i vår politikk

knyttet til internasjonale avtaler, menneskerettigheter, nedrustning og en internasjonal rettsorden. I går viste også Stortinget at vi står sammen i kritiske situasjoner i den støtten som samstemmig ble gitt til Regjeringens håndtering av de siste ukers og dagers vanskelige situasjon. Samtidig har den rød-grønne regjeringen et annet verdigrunnlag enn den forrige. Det får naturligvis også konsekvenser for innretningen på utenrikspolitikken, på innretningen på vår bistand, bl.a. Det betyr en utenrikspolitikk basert på mer internasjonal styring, en mer aktiv rolle i verdenssamfunnet og økt fokus på FN, som utenriksministeren sa i sin redegjørelse.

FN-toppmøtet i september la føringer for viktige områder. Vi skal lede an i oppfølgingen. Vi vil ha et FN med høy troverdighet utad, med evne til reformer og selvkritikk utad. Vi ønsker også å spille mer aktivt på FNs utøvende rolle når det gjelder utvikling og bistand. FNs underliggende organisasjoner er kanskje de mest effektive vi har på det operative planet ute. De er der hvor ikke andre når fram. De når de vanskeligst stilte, de mest utsatte flyktningene – det har jeg selv sett. En del av reformarbeidet har også ført til klarere koordinering av FN-organisasjonenes arbeid ute i felten og i det enkelte mottakerland, bl.a. ved opprettelsen av «UN Resident Coordinator».

Noe av det mest spennende i utenriksministerens redegjørelse var at han presenterte en ny afrikapolitikk, der man ser utviklingspolitikk og utenrikspolitikk i sammenheng. Det å søke utenrikspolitisk samarbeid med afrikanske land og afrikanske institusjoner – både om afrikanske spørsmål og om andre, internasjonale spørsmål – er nytt, men det er veldig viktig. Det betyr også en mye større grad av likeverdighet, der afrikapolitikk ikke bare baseres på bistand og fredsmekling, men også på handelspolitikk, på fiskerispørsmål, på organisering av oljeutvinningen og på næringsvirksomhet. Samtidig utvider vi vårt samarbeid med FN, Verdensbanken og andre om å sikre en koordinert og målrettet innsats for å løse Afrikas problemer – eliminere fattigdom, skape vekst og utvikling og skape levedyktige samfunn med godt styresett.

Vår sikkerhetspolitikk er tuftet på FN og NATO. Vi ønsker å føre en aktiv politikk i NATO for å sikre norske interesser og bidra til en god transatlantisk dialog. Vi skal delta aktivt i NATOs moderniseringspolitikk.

Med et NATO som nå omfatter nesten hele Europa, er alliansen et viktig alleuropeisk forum. Også EUs forsvars- og sikkerhetspolitikk skjer i et nært samarbeid med NATO, noe som naturligvis er viktig for oss.

Regjeringen legger vekt på nedrustning og rustningskontroll. På ett vesentlig punkt haster det med å komme videre i arbeidet, og det dreier seg om ikke-spredning og nedrustning av atomvåpen. Norge spiller en viktig rolle i flere fora – som medlem av IAEAs styre og som leder for en syvlandsgruppe som skal prøve å komme videre, etter at tilsynskonferansen for ikkespredningsavtalen falt sammen i mai, og etter at FN-toppmøtet ikke greide å komme fram til enighet om hvordan vi går videre. Akkurat nå er utviklingen av Irans atomprogram særdeles alvorlig.

Jeg vil helt til slutt få legge til at i nedrustningsspørsmål er avtaleveien helt avgjørende – og sannsynligvis det eneste vi har – for det nitide og systematiske arbeidet som gjøres i multilaterale organer.

Olemic Thommessen (H) [13:56:14]: Frem til første verdenskrig gikk forløperen til hurtigruta i fast rute mellom Hamburg og Arkhangelsk. I dag går hurtigruta som kjent mellom Bergen og Kirkenes. Det er en sak til ettertanke. Hovedveien langs kysten bandt en gang øst og vest sammen på en måte som gjorde at Norge var i midten – og ikke en utkant i nord. Vi vet at kulturell påvirkning fra kontinentet, fra Russland og fra lokalbefolkning som kvener, samer og nordmenn har dannet et fantastisk rikt utgangspunkt for en strålende kultur i Nord-Norge – en kultur som vi kanskje ikke har visst å verdsette nok i et nasjonalt perspektiv.

Perspektivet Museum i Tromsø viser en flott utstilling om en levedyktig, folkelig kultur i utkanten av fortidens storpolitikk – pomorhandelen, som gav liv til økonomisk og kulturelt mangfold, i språket, i eventyrene, i humoren, i musikken og i håndverket. Levende kultur er i vid forstand en forutsetning for at et samfunn skal ha evne til vekst og overlevelse over tid. Og kanskje var det slik at kommunismen og den stengte grensen i nord gjorde Barentsregionen om fra å være en livskraftig region til å bli delt i to fattige regioner, som hver for seg siden har hatt problemer med å overleve. Dette må vi få gjort noe med.

Den utenrikspolitiske diskusjonen handler selvsagt om de store aktørene. Det handler om delelinje, om de viktige økonomiske – synlige – ressursene. Men dypest sett er det vårt ønske å utvikle en region som er levedyktig i folkelig forstand, som er levedyktig nedenfra – som ikke bare er midlertidig levedyktig på grunn av noen ressurser som skal utnyttes. Da er det viktig at vi styrker den politikken som også handler om folk-til-folk-flaten, den politikken som faktisk gjør at vi greier å leve sammen og utnytte kulturelt mangfold til noe som blir mer, og ikke til noe som dessverre blir mindre når forutsetningene er gale. Øst-Finnmark har ikke akkurat vært Norges økonomiske solside. Rett over grensen ligger et kjempestort marked, med bortimot 1 million mennesker. Her er det muligheter å ta tak i.

Kultur skapes der kulturer møtes. De beste møtepunktene ligger der hvor kulturene er forskjellige nok til å virke – skal vi kalle dem – eksotiske, men allikevel like nok til at man trigger nysgjerrigheten og greier å komme i god dialog.

Barentsregionen har det beste utgangspunktet. Det er møtepunktet mellom to rike europeiske kulturkretser, mellom kristendommens to forskjellige hovedlinjer og mellom rike, folkelige kulturer, som iallfall periodevis har vist evne til å leve i kulturell sameksistens. Vi trenger aktører som Pikene på Broen i Kirkenes, som arbeider aktivt med kultursamarbeid over grensen. Vi trenger kanskje også en fornyet innsats med hensyn til å tenke folk-til-folk-samarbeid når det gjelder vår utenrikspolitikk, sett i kultursammenheng.

Dette gjelder ikke bare Barentsregionen. Jeg tror barentsspørsmålet kanskje blir så synlig og så tydelig for oss at det kan være et eksempel som også kan få betydning videre, for i en moderne tid og i et globalt samfunn endrer også behovene på det kulturpolitiske området seg. Konkret for Barentsområdet tror jeg det er viktig å se på alle de konglomerater av tiltak og søkeinstanser som kulturaktører i det området må forholde seg til – UDs midler, nordiske midler, ja i det hele tatt.

Vi ser også at Sverige og Finland nok ikke er like mye på banen som det vi er – naturlig nok, fordi de ikke har de samme ressursene som trigger dem til det. Kanskje er det også en oppgave i det utenrikspolitiske samarbeidet, i det nordiske samarbeidet, å bringe disse nærmere inn i et samarbeid. Vi vet at det arbeides med et kulturutviklings-selskap i Nordvest-Russland etter Europarådets modell. Det er også et viktig tiltak i denne sammenheng.

Her er det mange ting å ta tak i. Tiden begrenser meg i å gjøre det i sin fulle bredde. Men jeg tror det er viktig at vi kanskje tenker igjennom hvordan vi arbeider i utenrikspolitisk sammenheng på kulturområdet for å styrke denne tilnæringsmåten. Vi trenger igjen et klima – og Norge vil profitere stort på å få et slikt klima – der vi får en kulturell hurtigrute som igjen går i rute mellom Hamburg og Arkhangelsk, og det er nødvendig at den er så godt skodd at det er plass til mange piker på broen.

Sverre Myrli (A) [14:01:26]: Utenriksministeren la i redegjørelsen i går stor vekt på hvor viktig det er for Norge å ta vare på og videreutvikle forholdet til venner og allierte, hvor viktig det er «å være våre venners venn» – det var det begrepet han benyttet. Jeg er enig i at Regjeringa systematisk bør utvikle de politiske forbindelsene til venner og allierte land. Jeg er også helt enig i at det er særlig viktig å utvikle forbindelsene og bygge ut koalisjoner med de europeiske landene. Det gjelder ikke minst når vi skal sikre våre interesser i nordområdene, som har stått sentralt i debatten i dag.

Under den kalde krigen ble det lagt stor vekt på å bygge ut de atlantiske forbindelsene. USA spilte naturlig nok en særlig framtrekkende rolle for oss. Det var en del av norsk interessesikring, og det var helt riktig. Men dette medførte også at mange nordmenn fant det naturlig å være tilbakeholdne – for å si det forsiktig – med å kritisere USA i spørsmål der vi hadde et annet syn enn USA. Nå er den kalde krigen slutt. Vi må nå tenke nøye igjennom hvilke forbindelser vi best kan bruke for å fremme våre interesser og våre syn i dag. Vi skal på en måte stokke kortleiken og legge kortene på nytt. Om nødvendig bør vi justere vektleggingen fra den kalde krigen.

Utenriksministeren framhever i redegjørelsen spesielt at vi må utvikle en dialog med våre europeiske partnere om nordområdene. Det synet deler jeg fullt og helt. Jeg deler også det synet at vi må legge særlig vekt på å utvikle de politiske forbindelsene med de europeiske landene, og da ikke minst nettopp i nordområdespørsmål. Det henger sammen med at de europeiske landene kan være særlig gode samspillpartnere – for å kalle dem det. De deler langt på vei vårt syn når det gjelder miljø- og klimaspør-

mål, de har en interesse i å bevare de rike fiskestammene siden fisken gjerne havner på europeiske matbord, og de har også viktige erfaringer når det gjelder samarbeidet med Russland. Vi kan dra nytte av slike erfaringer.

Utenriksministeren var nylig i Berlin og hadde samtaler om nordområdene. Han holdt også et foredrag – har jeg brakt i erfaring – der han betonte hvor viktig samspillet med Tyskland er for Norge. Her ble det vist til at Tyskland er en viktig kjøper av vår energi, og at de deler våre holdninger i viktige miljøspørsmål. Jeg slutter meg fullt og helt til denne vektleggingen av Tyskland som en viktig partner for Norge. Jeg ser derfor med interesse fram til hvorledes vi klarer å utvikle disse forbindelsene. Det blir særlig interessant om vi klarer å utvikle samarbeidsprosjekter i nordområdene som omfatter både norske aktører, tyske aktører og russiske aktører, slik utenriksministeren antydte i Berlin.

Det tysk-norske forholdet er kjennetegnet av meget nære politiske og økonomiske forbindelser. Allerede før Tysklands gjenforening var landet en av Norges viktigste partnere i Europa. Både i Norge og i Tyskland vises nå en økende interesse for utbyggingen av de kulturelle og bilaterale forbindelser. Etter min oppfatning er det viktig og riktig at vi styrker våre forbindelser med Tyskland, både på grunn av Tysklands størrelse og sentrale beliggenhet og fordi vi har felles syn på en rekke områder. Norsk næringsliv bør være – og jeg er sikker på at det er – svært interessert i å utvikle forholdet mellom Norge og Tyskland. Tenk bare hva dette kan få av betydning for norsk olje og gass i framtida! Allerede i dag kommer omtrent en tredel av Tysklands gassimport fra Norge. Så kunne jeg nevne reiseliv, fiskeri og mange andre næringer. Jeg er glad for at både statsministeren og utenriksministeren så klart vektlegger forholdet mellom Norge og Tyskland i utmeislingen av framtidens utenrikspolitikk.

T h o r b j ø r n J a g l a n d hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Gunnar Gundersen (H) [14:06:27]: WTO-forhandlingene kommer til å fortsette å være en sentral del av norsk utenrikspolitikk også i tiden framover. For et lite, åpent og spesialisert land som Norge er det viktig at vi har klare retningslinjer for handel. Handel er en viktig drivkraft for økt velferd, også for u-land. Bruker vi vår velferd til å subsidiere vår eksport eller stenge u-landsprodukter ute, er det en effektiv måte å begrense u-lands muligheter til velferdsøkning på. Det er derfor bra at Regjeringen viser forhandlingsvilje i WTO-forhandlingene.

Det kan kanskje være på sin plass med en liten begrepsoppklaring etter utenriksministerens redegjørelse om landbrukets stilling. Skogbruk er – i motsetning til jordbruk – avhengig av en åpen verden og har tilpasset seg en verden med åpen handel. Skognæringen har et betydelig potensial for økt distriktsbasert verdiskaping om vi bare finner fram til hvordan det skal frigjøres. Når man snakker om landbruk, er det egentlig jordbruk man omtaler, og jordbruket har definitivt en betydelig utfordring i forhold til WTO. Men jordbruket er samtidig avhengig av

at vi har en verdiskaping i dette landet som muliggjør støtte til jordbruket. WTO kan kanskje isolert sett ikke bli en vinner i jordbruket, men det er viktig at prosessen ikke skaper større usikkerhet enn nødvendig. I den sammenheng vil jeg foreslå at utenriksministeren kanskje tar seg tid til et voksenopplæringskurs for landbruksministeren. Det er et uomtvistelig faktum at jordbruket i dag har en struktur og har funnet fram til en arbeidsdeling mellom landsdeler og mellom utøvere som er mer styrt av innenlandsk politikk enn av marked. Bonden har vært særdeles dyktig til å tilpasse seg de politiske signaler. Privatøkonomisk er bonden utvilsomt en god kapitalist. Et WTO-resultat vil medføre at enkeltbonden står overfor store forandringer og utfordringer. Det er her voksenopplæringen kommer inn. Vi ser nå en landbruksminister som snarere strammer inn enn slakker opp på reguleringene i jordbruket. Dette gir enkeltutøveren mindre handlingsrom med hensyn til å finne egne løsninger i framtiden. Jeg har tro på at deler av norsk jordbruk kan klare seg godt innenfor en ny WTO-løsning. Noen vil kanskje velge nisjeproduksjon, andre vil velge stordrift og samdriftsløsninger. For andre deler av jordbruket vil det kanskje være riktig å definere helt andre mål for virksomheten enn produksjon av matvarer. Det viktige er at en nå må slippe den enkeltes kreativitet mer til, uten at et offentlig byråkrati skal ha det siste ordet i diskusjonen. Utenriksministeren bør ta seg tid til denne voksenopplæringen.

Bildet er ikke entydig negativt for jordbruket, men det haster med å slippe de offensive kreftene løs, ellers kan utenriksministeren få større problemer enn nødvendig med å selge sitt budskap her hjemme, og landbruksministeren kan få skylden for å ha bundet alle i jordbruket til samme mast for deretter å senke båten med alle om bord.

Svein Roald Hansen (A) [14:09:55]: Det er heldigvis bred enighet om det utenriksministeren understreket i sin redegjørelse, at et land som Norge er tjent med at arbeidet med å videreutvikle den internasjonale rettsorden er viktig. Det er slik vi kan gi den sterkeste rett og ekstremisme et stadig snevrere spillerom i det internasjonale samfunn.

Det er i vår egen verdensdel man har nådd lengst med hensyn til å ta konsekvensene av den gjensidige avhengighet som eksisterer landene imellom når det gjelder trygghet, økonomi og velferd. Det er i Europa man har nådd lengst når det gjelder å la lov og rett være rammene for samarbeidet, med utgangspunkt i denne gjensidige avhengigheten landene imellom.

Selv om Norge står utenfor den politiske delen og enkelte andre deler av EU-samarbeidet, er vi likevel sterkt vedt inn i samarbeidet, fordi vi deler denne avhengigheten mellom naboland. De rammer og de muligheter dette legger for politikken på veldig mange områder, er i altfor liten grad en naturlig del av den politiske debatten, både her i Stortinget og utenfor. Den handlingsplanen for en aktiv, tydelig og åpen Europa-politikk som utenriksministeren varsler i sin redegjørelse, må bli et bidrag til å endre dette.

Jeg har denne uken deltatt på en konferanse i Wilton Park i England der temaet har vært EU-samarbeidet fram-

over. Et av de gjennomgående trekkene som det ble pekt på, er nettopp mangelen på evne og vilje til å koble politikken på nasjonalt og på europeisk nivå. Hvis det politiske nivå ikke evner å ta utgangspunkt i å formidle denne sammenheng, vil det også være nesten umulig for andre samfunnsaktører og innbyggere å få tak i denne viktige dimensjonen når politikken for framtiden skal diskuteres.

I dag favner denne felles avhengigheten så å si alle kroker og kroker av vår hverdag. Det handler om terror og narkotika, det handler om arbeidsplasser og miljø, det handler om oss som forbrukere i et internasjonalt marked, enten det er helsetjenester eller turisttjenester vi benytter oss av utenfor landegrensene.

Når syv eller åtte av ti bestemmelser Stortinget vedtar på miljøområdet, kommer fra EU og ikke fra Miljøverndepartementet, må også Stortinget bruke mer tid på det som skjer i Brussel. Derfor må vi her i Stortinget svare positivt på utenriksministerens varsling om en tidligere og grundigere behandling av EØS-saker, slik også representanten Meltveit Kleppa tok til orde for. Dette har da også parlamentarikerkomiteen i EØS gjennom flere år pekt på.

Vi bør se til den finske riksdagen, der det er fagkomiteene som først behandler forslag til ny lovgivning fra EU – og ikke, som hos oss, EØS-komiteen. Når fagkomiteene i Stortinget får sakene til behandling, blir det, slik vi alle vet, en noe summarisk behandling, for det er «take it or leave it». Hittil har vi altså «tatt det», og slik kommer det nok til å bli også i fortsettelsen. Derved mister vi fort av syne den sammenheng som eksisterer mellom det vi driver med her i huset, og det som skjer på det politiske nivå i Brussel, og som vi gjennom det indre marked er en del av.

La meg også legge igjen en annen tanke til overveielse og gjennomtenking. I Irland opprettet man for noen år siden et nasjonalt europaforum med deltakelse fra det politiske miljø og en rekke andre samfunnsaktører. Tanken var å få et forum for å skape et bredest mulig felles grunnlag for europapolitikken etter irenes nei til Nice-traktaten. Vi bør vurdere noe tilsvarende, fordi det kunne bidra til å rydde bort det traumet som hviler over all norsk europa-debatt, nemlig medlemskaps spørsmålet. Dette traumet stikker også fort hodet fram når vi skal forholde oss til ulike direktiver som vil gjelde i EØS-området. Spørsmålet om endelig å kunne prøve ut reservasjonsretten får fort et sterkere fokus enn mulighetene for å påvirke utfallet mens det ennå er en politisk prosess i EU-organene omkring forslagene. Et slikt forum kunne bidra til å vri fokus fra – jeg hadde nær sagt – en trussel til dialog og påvirkning. Det kunne kanskje også bli et forum som økte forståelsen for at også i EØS-sammenheng må utgangspunktet for en aktiv europapolitikk være å ivareta våre egne interesser på en effektiv måte i den felles avhengighet vi lever i.

Vi kan til en viss – men bare en viss – grad velge hvordan vi skal organisere vårt samarbeid med de landene vi er mest integrert med. Det vi ikke kan velge bort, er avhengigheten. Derfor er det behov for å styrke forståelsen for hvilke muligheter og hvilke rammer den felles avhengigheten legger for de valg vi selv skal ta på stadig flere av politikkenes områder.

Inge Lønning (H) [14:15:13]: Etter å ha lyttet til utenriksministerens meget brede og grundige redegjørelse og dagens like brede og grundige debatt sitter jeg tilbake med ett spørsmål, men det er til gjengjeld et meget plagsomt spørsmål.

Vi er med rette opptatt av at norske ambassader ødelegges, og at det norske flagget brennes. Vi er veldig opptatt av at dette har aldri hendt oss før. Det har ikke det. Men hvorfor er det ingen av oss som er opptatt av at det norske flagget daglig brennes side om side med vårt nabolands flagg, det danske, og at danske ambassader utsettes for nøyaktig den samme behandling som de norske? Det bekymrer tilsynelatende hverken Regjeringen eller det norske storting. Av dagens debatt kunne man nesten få det motsatte inntrykk, nemlig at noen er på grensen til å si at danskene får som fortjent, mens vi nordmenn derimot i vår prektighet har fortjent noe helt annet.

I utenriksministerens lange redegjørelse var det én eneste setning som streift det nordiske samarbeid, og den setningen var helt innholdstom. Den sa bare at Norge vil arbeide aktivt innenfor rammen av det nordiske samarbeid, hvor vi i år har formannskapet i ministerrådet – ikke ett ord om hva man vil arbeide med eller for, i en situasjon hvor to av de nordiske land er i nøyaktig samme båt, og hvor den båten bombarderes.

Det er meget interessant at utenriksministeren fører lange og gode samtaler med sine kolleger i andre land, både Iran og andre. Men hvorfor finner ikke utenriksministeren noen grunn til i det hele tatt å nevne sin danske kollega? Har han ikke i det hele tatt hatt noen telefonkontakt med den danske regjering i denne situasjonen?

Jeg registrerer i dag i norske medier at den ene norske næringslivstoppen etter den andre står frem og uttrykker stor tilfredshet med at Norge kanskje unngår en iransk boikott. Ja, Gud bedre. Men det var faktisk en norsk dikter som skrev for en del år tilbake at «du må ikke tåle så inderlig vel» den boikott som ikke rammer deg selv. Det gir grunn til ettertanke at vi også i en så unik krisesituasjon er så enormt selvopptatte i dette land. Det er typisk norsk å være god, var det en tidligere norsk statsminister som sa. Jeg er redd for at det hadde vært mer treffende om hun hadde sagt: Det er typisk norsk å være selvgod på andres bekostning – også i krisesituasjoner.

Den 25. januar i år hadde vi her i huset et nordisk seminar i Nordisk Råds regi om terrortrusselen i de nordiske samfunn, og om hva man kan gjøre for å utvikle en felles strategi mellom de nordiske land når det gjelder å finne den riktige balanse mellom virkemidler til å bekjempe terrortrusselen og å ivareta den enkelte borgers rettssikkerhet – et uhyre sentralt tema i dagens situasjon, og man skulle tro et kjernetema nettopp for det nordiske samarbeid, nettopp i denne situasjonen.

Nå er det tilfeldigvis den norske regjering som sitter med ansvaret for arbeidet i Nordisk Ministerråd dette året. Da ville det være interessant å høre om utenriksministeren har gjort seg noen tanker om dette kanskje er en relevant problemstilling – om det kanskje også innenfor det nordiske samarbeid ville være en relevant problemstilling for de nordiske landene som i øyeblikket ikke opplever å få

sine flagg brent, at det er to av de nordiske land som er i samme båt. Det ville vel ikke ha vært av veien om han hadde ofret en setning eller to på det.

Heidi Sørensen (SV) [14:20:23]: Utenriksministeren sa i sin redegjørelse at våre største utfordringer trolig handler om klimaet på jorda og kampen mot den globale fattigdommen.

De siste ni årene som er målt i verden siden slike målinger startet i 1861, har vært de varmeste. Svalbard opplevde i fjor det varmeste året noensinne, med en gjennomsnittstemperatur på 3,6 grader over normalen. Nå utspiller det seg et drama på Svalbard som ennå ikke har nådd norske aviser.

Det er ikke is i fjordene på Svalbard i år. Som vi vet, pleier iskanten å gå langt sør for Svalbard i et normalår. Det betyr at dyrelivet på Svalbard, som er avhengig av den isen, har det vanskelig. Ringselhunner går nå gravide og skal kaste, eller føde, unger på isen i løpet av våren. De er avhengige av is for å føde. Vi vet ikke hva som skjer, kanskje blir det ingen unger av ringsel på Svalbard i år. Vi vet at når isen er der, er ringsel maten til isbjørnen, som er avhengig av den samme isen for å jakte på ringselen. Isbjørnen har det vanskelig nå når isen ligger nord for Svalbard.

Oppvarmingen skjer raskest i Arktis, og det som skjer med grønlandsisen, er kanskje det mest dramatiske vi kan se for oss på sikt. Forsvinner grønlandsisen, vil verdens hav stige med over sju meter. Det vil ta tid. Men forskerne sier at vi kanskje i dette århundret vil oppleve at havet stiger med så mye som én meter. Det tilsvarer halvparten av Bangladesh.

Spørsmålet er ikke lenger om vi klarer å hindre at klimaendringer oppstår, men om vi klarer å tilpasse oss dem raskt nok. Fortsatt er det slik at vi kan få ned klimautslippene og unngå de farligste klimaendringene. På tross av at det som skjer i naturen nå er skremmende, vil jeg si at det mest skremmende er fraværet av et globalt politisk lederskap som er i stand til å hindre at klimaendringer oppstår. Som leder i Naturvernforbundet var jeg i 1997 i Kyoto og opplevde entusiasmen da vi fikk til en klimaavtale, selv om det var på hengende håret at det ble noe av. Etter 1997 har vi sett lite til det globale lederskapet. I Montreal klarte vi i høst så vidt å hindre at det brøt sammen igjen, og arbeidet med klimaendringene går videre.

Jeg har forslag til tre initiativ som jeg ønsker at vi skal jobbe videre med for å klare å komme på offensiven. Vi er helt nødt til å satse tungt på teknologi. I de internasjonale klimaforhandlingene er det stort sett land som ikke er opptatt av forpliktelser, som snakker om teknologi. Vi som er opptatt av forpliktelser, må snakke høyere om det. Og vi som har muligheten til å utvikle CO₂-deponering, har en mulighet til å komme i dialog med USA som få andre land har. Den må vi utnytte til fulle.

For at klimatrusselen skal bli tatt på alvor, må den bli mer synlig for folk flest gjennom nye studier. En studie som ble gjort, som heter ACIA, og som er om klimatrusselen i Arktis, er forbilledlig. Den var et vesentlig bidrag til at Russland ratifiserte, og til at sju amerikanske stater sa nei til Bush og innførte sitt eget klimaregime. Sheila

Watt-Cloutier, som fikk Sofie-prisen i fjor, var en av drivkreftene bak den rapporten. Hun skriver nå på boken sin «Retten til å være kald». Hun representerer inuittene i Nord-Canada, som mistet sine leveområder. Norge bør ta initiativ til å videreføre dette gjennom å få et eget tillegg i klimaavtalen om situasjonen i Arktis.

Et annet område som kanskje rammes like hardt akkurat nå, er Himalaya. Isbreene i Himalaya trekker seg tilbake raskt. Himalaya har ansvaret for vannforsyningene til Kina og India, halvparten av verdens folk lever nedstrøms fra Himalaya. Hvis vi kunne fått til en klimastudie etter mønster fra ACIA-rapporten om situasjonen i Himalaya, hadde det vært en mulighet til å komme i dialog med de to største landene, som vi er helt avhengige av å snakke med om vi skal få løst klimatrusselen på sikt, nemlig India og Kina. Det er ikke tilfeldig at dette årets utgave av Jordens tilstand fra Worldwatch Institute utelukkende handler om de to landene som spiller en nøkkelrolle.

Vi skal gjenreise miljøpolitikken, og dette vil være viktige initiativ i det globale bidraget.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at de talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Erna Solberg (H) [14:25:53]: La meg først få si at jeg støtter sistnevnte taler i at det kunne vært interessant om vi kunne bidra til en klimastudie i forhold til konsekvensene i Himalaya. Men det var ikke derfor jeg tok ordet.

Jeg tok ordet fordi statsråden i replikkordsvekslingen med undertegnede om giverlandsgruppen knyttet til de palestinske selvstyreområdene fikk kort tid. Jeg har forståelse for at ett minutt er kort tid å redegjøre for det. Jeg vil gi ham sjansen igjen hvis han har mer på hjertet. Jeg skulle ønske at det ble sørget for at det ble holdt en dialog med Stortinget om utviklingen i et område hvor det nå er stor sprengkraft. Vi bevilger mye penger, og Stortinget har en særskilt interesse av å være godt informert om det blir et samordnet syn på situasjonen mellom landene, eller om det blir en oppsplitting av hvem som kommer til å bidra og på hvilken måte, og ikke minst hvordan vi kan sikre at vi får den gjennomsiktigheten i beslutningsprosesser og i bruken av penger som er nødvendig.

En ting er den politiske situasjonen knyttet til at Hamas har vunnet valget og sannsynligvis overtar regjeringsmakten. Det andre er det faktum at alle er innforstått med at bruken av våre penger på dette området ikke har vært fullgod, fordi det er et område hvor pengene – også de norske skattebetalernes penger – har vært brukt til prosjekter som ikke har gitt fullt ut god nytte, og til dels fordi systemet har hatt liten åpenhet og etterrettelighet om hvordan pengene skal brukes fremover.

I en situasjon hvor det er politisk viktig å sørge for at det blir en utvikling i konflikten mellom Palestina og Israel, men også i et større Midtøsten-perspektiv, er det vår holdning at vi ikke skal pålegge Regjeringen noe særlig budskap, annet enn det vi har gitt fra talerstolen i dag, når det gjelder forholdet til den nye regjeringen til Hamas. Jeg synes også at statsråden har kvittert ut for at vi når det

gjelder hovedlinjene, er enige i disse spørsmålene. Men det krever nær tilknytning og informasjon til Stortinget fremover om utviklingen. Ikke minst fordi dette er store pengebeløp, som vi bidrar med for å støtte utviklingen i de palestinske områdene, og som forhåpentligvis vil bidra til fred, forsoning og etter hvert også en økonomisk utvikling som gir en bedre situasjon for dem som bor i området, både på israelsk og palestinsk side.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [14:28:44]: Det har kommet en rekke viktige innlegg etter at jeg holdt mitt siste innlegg. Jeg kan ikke kommentere alle i detalj.

La meg først si at jeg har merket meg gode forslag fra bl.a. representanten Svein Roald Hansen om et europaforum. Det synes jeg fortjener å bli studert nærmere. Også fra representanten Sørensen var det gode forslag, om oppfølging på klimasiden. Jeg nevnte det på slutten av min redegjørelse, og jeg tror det er et arbeid vi må gå mye dypere inn i. Det er et arbeid som miljøvernministeren, utviklingsministeren og jeg har tenkt å sette oss ned og se på sammen.

Det bringer meg over til innleggene fra representantene Sjøli og Hildeng – og også fra representanten Knutsen om helse i nord. Det interessante med det var at man satte helse i en utenrikspolitisk sammenheng som jeg ønsker velkommen, og som er et område som jeg har tenkt å komme bredere tilbake til ved en senere anledning.

Jeg synes det er veldig positivt at man her i Stortinget har laget et nettverk av representanter som fokuserer på tematikken rundt resolusjon 1325, reproduktiv og seksuell helse. Dette er et kjernespor i utviklingsarbeid. Jeg har arbeidet mye med det i tidligere kapasiteter, og det er et område som utviklingsministeren og jeg også er opptatt av. Jeg kan forsikre om at støtten til Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria vil videreføres. Dette henger også sammen med vaksineinitiativet, som jo er en mulighet til å komme med innspill overfor mødre. Gjennom disse forskjellige helseprogrammene er det veldig viktig at man nå skaper møteplasser der én dimensjon kan legges oppå den andre. Dette blir stikkordsmessig.

Erfaring fra den norske primærhelsetjenesten er viktig å ta med seg i dette arbeidet. Vi har i flere afrikanske land gjort verdifullt arbeid på bistandssiden ved å støtte utvikling av primærhelsetjenesten – nettopp det som skal til for å nå kvinner som er i nød.

Nå skal jeg være varsom med å gi Stortinget råd, men la meg komme med ett lite forslag. Jeg tror ikke at Stortingets utenrikskomite i nyere tid har besøkt Genève, hvor vi legger igjen mye av våre midler til humanitære og sosiale programmer som har vært knyttet opp til bl.a. dette. Det gjelder Verdens Helseorganisasjon, men det gjelder også Høykommissæren for flyktninger. Mange kvinner opplever de mest brutale overgrep, som bl.a. er dekket av det man her tok opp.

Jeg vil også si veldig tydelig at den linjen som Bush-administrasjonen har med å kutte støtte til denne type tiltak, er helt feil. Vi går imot det, og vi vil gjøre det vi kan for å støtte den type utviklingsprogrammer.

Så kan jeg berolige representanten Lønning med at jeg har hatt flere samtaler med min danske kollega, og statsministeren med sin danske kollega. Vi har en løpende kriseberedskap, som det høver seg mellom nordiske folk når det er vanskelige tider. Jeg har altså ikke hatt grunn til å adressere Danmark spesielt, fordi vår ambassade der er trygg. Jeg har heller ikke hørt at de har adressert oss spesielt, for de kan være ganske trygge på oss. Vi står ved hverandre i en slik situasjon. Det har ingenting med selv- godhet å gjøre. Det har med nordisk samarbeid å gjøre og å fokusere på de utfordringene som reiser seg.

Så hilser jeg også velkommen alle gode innspill på nordområdene. Vi tar med oss forslagene i det videre arbeid.

Inge Lønning (H) [14:32:13]: Jeg har heller ikke trodd at Danmarks ambassade i Oslo var i akutt fare, eller at den norske i København var i noen akutt fare, men jeg fant grunn til å påpeke at det er bemerkelsesverdig at i alle de uttalelser som er falt i de dramatiske dagene, har hensynet til vårt naboland i sør ikke vært nevnt med ett eneste ord. Det er et gammelt romersk ordtak som sier at når det brenner i veggen til naboen, angår det deg. Det er formodentlig et understatement. Jeg vil også tro at når naboenes flagg brennes, angår det deg, særlig når ditt eget flagg brennes på samme bål.

Det er gledelig at det har vært en kontakt mellom den danske og den norske regjering, og at det nå også er sagt fra Stortingets talerstol at det kanskje har en viss betydning. Men akkurat i et Ibsen-år må det være tillatt å minne om at hvis det ikke hadde vært på grunn av det iøynefallende fravær av solidaritet og samhold mellom de nordiske land, hadde hverken «Brand» eller «Peer Gynt» blitt til. Det er kanskje også verdt å minne om at poenget i «Peer Gynt» – som de fleste mennesker på kloden har fått med seg, det er kanskje bare her i hjemlandet at det ennå ikke helt har gått opp for oss – er at det er en helt avgjørende forskjell mellom å være seg selv og å være seg selv nok.

Jon Lilletun (KrF) [14:34:09]: Eg synest det var interessant at representanten Lønning tok opp det med Danmark, for det er rett det han seier, at det har vore nokså fråverande i dei innlegga vi har hatt her i dag, at eit naboland er i ein endå vanskelegare situasjon enn oss. Samstundes trur eg at det vert grunn til i etterkant, når dette truleg glir over, å sjå på korfor forholda internt og dermed òg eksternt har utvikla seg forskjellig i desse to landa. Med den investeringa som er gjord gjennom ganske mange år i Noreg når det gjeld bygging av tillit og dialog, ser det ut til at dei norske muslimane er vortne støttespelarar for myndigheitene, medan ein i Danmark på grunn av mangel på dialog har endt opp motsett. Det kan godt hende at det er fleire forhold som ligg under her, men eg synest det ville vere interessant i ettertid å sjå på det, for det er opplagt at Danmark har hatt ein atskilleg meir oppheta og polarisert debatt. Og så ser vi då to forskjellige konsekvensar av det. Det er for enkelt med den kjennskapen vi har, å konkludere bastant her, men slik er observasjonen så langt.

Men elles har representanten Lønning rett i at dette ikkje har vore særleg til stades i debatten i dag.

Så til det som representanten Erna Solberg tok opp, og som utanriksministeren ikkje fekk tid til å svare på i sitt innlegg, dette med gjevarlandsgruppa. Vi har høyrte Kvar-tetten, og det er kanskje aller tydelegast uttalt av forbundskanslar Merkel, vi har høyrte president Mubarak via hans talsmann, og vi har høyrte Abbas uttrykkje seg veldig presist når det gjeld kva som er venta av Hamas på sikt dersom ein skal halde fram med overføringar og tilskot. Det er klart at det er av interesse for denne salen å høyre korleis utanriksministeren ser på det, ut frå den viktige posisjonen han har som leiår i gjevarlandsgruppa.

Eg er einig i at sidene 15 og 16 i manuset til utgreiinga hans tek vare på ein heilskap i synet på utviklinga i Midt-austen. Og slik eg les det, er òg dei to punkta som ligg i forslaget frå Framstegspartiet, dekte i dei to sidene. Det er den klare føresetnaden som eg legg til grunn ligg der. Men det ligg meir i desse to sidene, og det er viktig. Eg har lyst til å be Framstegspartiet konkret om å gjere forslaget om til eit oversendingsforslag, ut frå at desse punkta er dekte her.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [14:37:40]: Det var en annen representant for partiet Høyre som tok mye av min tid, så jeg beklager at jeg ikke kom tilbake til representanten Erna Solberg. Å gi en litt mer detaljert orientering om giverlandsarbeidet til Stortinget på egnet måte er et godt forslag. Det ser jeg fram til å gjøre.

La meg også si at hovedlinjene våre er trukket opp i den redegjørelsen vi har gitt, hvor jeg har ønsket å uttrykke meg på to måter: Jeg tror det er galt av verdenssamfunnet nå å uttale seg på en måte som driver partene inn i ultimative posisjoner, hvor de posisjonerer seg slik at det ikke er noe manøvreringsrom. Det har framkommet fra flere hold. Jeg merker meg også at man fra hold som er veldig tydelige på enkeltpunkter, understreker betydningen av at man nå områr seg. Samtidig har jeg sagt hva som er Norges hovedposisjon, som vi kommer til å forholde oss til, nemlig hva demokratisk valgte regjeringer har som sin kurs. Der ligger det et klart signal om hovedretningen.

Nå har vi samtaler direkte og indirekte med en lang rekke av disse partene, og jeg ønsker å komme tilbake og orientere om den strategien på et passende tidspunkt og på en passende måte. Kwartettens utsending, Wolfensohn, er nå i regionen. Han forsøker i disse dager å få til en første innsamling av ressurser som kan sikre at president Abbas' myndigheter kan betale ut lønn til palestinske tjenestemenn og tjenestekvinner i ukene som kommer. Norge har til hensikt å stille opp i det spleiselaget, innenfor de budsjetttrammer vi allerede har bestemt. Vi ønsker å være tidlig ute, men dette er jo bare en akutt situasjon. Det store spørsmålet blir jo hvilken innstilling man skal ha til den regjeringen som måtte komme, og hvilket program den regjeringen måtte ha. Her er det så mange usikkerhetspunkter at jeg tror i alle fall ikke vi skal komplisere det ytterligere.

Men jeg takker for invitasjonen, og vi skal komme tilbake til det på en passende måte.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se nedenfor)

S a k n r . 3

Innstilling fra utenrikskomiteen om Noregs deltaking i Europarådet i 2003 og 2004 (Innst. S. nr. 66 (2005-2006), jf. St.meld. nr. 38 (2004-2005))

Vidar Bjørnstad (A) [14:40:22] (ordfører for saken): Jeg har ikke tenkt å dra opp en lengre debatt – med en relativt kort og enstemmig innstilling fra komiteen. Jeg synes allikevel at innstillingen om Europarådets virksomhet fortjener å bli omtalt av saksordfører fra talerstolen, særlig på bakgrunn av de siste dagers alvorlige hendelser i Midtøsten og i andre land, hvor det blir lagt vekt på behovet for dialog og forsvar for menneskerettigheter og ytringsfrihet.

Europarådet er nettopp et slikt dialogforum, selv om det ikke har noen direkte sammenheng med de aktuelle hendelser. Men det er et dialogforum på det europeiske kontinent. Det er en organisasjon med 46 medlemsstater, med til sammen 800 mill. innbyggere. Vi tar kanskje av og til for gitt nettverk som eksisterer, men som ikke alltid skaper de store overskrifter.

Komiteen understreker hvor viktig Europarådet er for å skape dialog og samarbeid i Europa og nettopp sette søkelys på grunnleggende verdier, menneskerettigheter og rettsstatens prinsipper. Europarådet bidrar til å befeste demokratisk stabilitet ved å støtte politiske, lovgivende og konstitusjonelle reformer.

Europarådets styrke ligger i å utvikle standarder på rettsstats- og demokratiområdet. Dette er grunnleggende bidrag til forebygging av konflikter og sikring av menneskerettighetene. Selv om det primære ansvaret for å ivareta menneskerettighetene i utgangspunktet ligger hos medlemslandene selv, bidrar Europarådet på det forebyggen- de området gjennom demokratiutvikling, med demokratisk deltakelse og godt styresett.

Fra komiteens side – for ikke å si fra norsk side – er vi opptatt av å ha et virkningsfullt europaråd, som innebærer åpenhet, effektivitet og ressurser. Det må sikres gode samarbeidsforhold til den øvrige europeiske arkitekturen, som Den europeiske union og OSSE.

Komiteen legger vekt på at vi må tilstrebe en felles standard for menneskerettighetene i Europa basert på Den europeiske menneskerettighetskonvensjon, og vi har merket oss forslaget til forfatningstraktat i EU og utsiktene til at EU blir part i konvensjonen.

Det er nødvendig med reformer for å styrke og effektivisere arbeidet i Europarådet, og særlig for å sikre framtiden for Den europeiske menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg. Domstolen må ha kapasitet til å følge opp saker om brudd på menneskerettighetene, redusere de store restansene og korte ned saksbehandlingstiden. Det har å gjøre med troverdigheten til vern om menneskerettighetene.

Mitt lille bidrag i denne saken er å understreke det viktige instrument vi har på det europeiske kontinent for vern

av menneskerettigheter, demokrati og rettsstatsprinsipper. Norge må fortsatt ta aktivt del i dette arbeidet.

Med litt omformulering tror jeg dette er helt i tråd med den enstemmige komiteinnstillingen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se side 1302)

S a k n r . 4

Innstilling fra utenrikskomiteen om samtykke til godkjenning av endringer av 20. mai 2004 i Den internasjonale konvensjon om sikkerhet for menneskeliv til sjøs av 1. november 1974 og Den internasjonale konvensjon om ettersøking og redning til sjøs av 27. april 1979 (Innst. S. nr. 77 (2005-2006), jf. St.prp. nr. 27 (2005-2006))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 1302)

S a k n r . 5

Innstilling fra utenrikskomiteen om samtykke til ratifikasjon av FNs konvensjon av 2. desember 2004 om immunitet for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet (Innst. S. nr. 78 (2005-2006), jf. St.prp. nr. 33 (2005-2006))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 1302)

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Stortinget skal nå votere i sakene nr. 1–5.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstilt:

Som personlig varamedlem i Norges Banks representantskap for Terje Onstad velges Herdis Meihack Engen, Kristiansand, med funksjonstid til 31. desember 2007.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten har Morten Høglund satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen stille følgende minimumskrav for et samarbeid med fremtidige palestinske regjeringer:

1. At man anerkjenner staten Israel
2. At man tar avstand fra og aktivt bekjemper vold og terror»

Morten Høglund har bedt om ordet til stemmeforklaring.

Morten Høglund (FrP) [14:52:36]: I løpet av debatten er vi blitt oppfordret til å gjøre om dette til et oversendelsesforslag. Jeg vil bare kort få lov til å kommentere det.

Vi har dessverre ikke tenkt å imøtekomme den henstillingen. Vi synes ikke at det verken i redegjørelsen eller i løpet av debatten har kommet frem ting som gjør at dette forslaget ikke bør voteres over.

Jon Lilletun (KrF) [14:53:08]: Det var eg som utfordra representanten Morten Høglund og Framstegspartiet til å gjere om forslaget til oversendingsforslag. Då det ikkje skjer, vil eg oppfordre Kristeleg Folkeparti si gruppe til å stemme imot – ikkje fordi vi er ueinige i dei to punkta, men fordi eg meiner at dette ligg innbakt både i vårt innlegg her i dag og i utanriksministeren si utgreiing. Han har sagt at han vil kome tilbake når det gjeld strategien for gjevarlandsarbeidet, der Noreg har leiarskapen. Då synest vi at det er vanleg praksis at Regjeringa utformar utanrikspolitikken, og at det er det vi vil følgje.

Samtidig gjev eg uttrykk for at vi er einige i det som er det substansielle i dei to forslaga, men det er berre ein del av ein heilskap. Vi ynskjer heile heilskapen.

Presidenten: Det voteres da over forslaget fra Morten Høglund på vegne av Fremskrittspartiet.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 85 mot 23 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.54.19)

Presidenten: Presidenten foreslår at utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse i Stortingets møte 8. februar 2006 vedlegges protokollen.

– Det anses vedtatt.

V o t e r i n g i s a k n r . 3

Komiteen hadde innstilt:

St.meld. nr. 38 (2004-2005) – om Noregs deltaking i Europarådet i 2003 og 2004 – leggjast ved protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

V o t e r i n g i s a k n r . 4

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker til godkjenning av endringer av 20. mai 2004 i Den internasjonale konvensjon om sikkerhet for menneskeliv til sjøs av 1. november 1974 og Den

internasjonale konvensjon om ettersøking og redning til sjøs av 27. april 1979.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

V o t e r i n g i s a k n r . 5

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker til ratifikasjon av FNs konvensjon av 2. desember 2004 om immunitet for stater og deres eiendom overfor fremmede staters domsmyndighet.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

S a k n r . 6

Referat

1. (122) Forslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Sonja Sjøli, Inge Lønning og Martin Engeset om endringer i regelverket for pleiepenger for å sikre like rettigheter for begge foreldre ved omsorg for for tidlig fødte og syke barn (Dokument nr. 8:20 (2005-2006))
Enst.: Sendes arbeids- og sosialkomiteen.
2. (123) Forslag fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Børge Brende, Line Henriette Holten Hjemdal og Gunnar Kvasheim om et felles norsk/svensk marked for grønne sertifikater for fornybar elektrisitet (Dokument nr. 8:21 (2005-2006))
3. (124) Forslag fra stortingsrepresentantene Tord Lien, Ketil Solvik-Olsen, Robert Eriksson og Per Roar Bredvold om å inkludere enkelte av grenseflokkene i bestandsmålet for ulv (Dokument nr. 8:22 (2005-2006))
Enst.: Nr. 2 og 3 sendes energi- og miljøkomiteen.
4. (125) Forslag fra stortingsrepresentantene Svein Flåtten, Jan Tore Sanner, Peter Skovholt Gitmark og Gunnar Gundersen om at det ved klager på lignings-takster for annen fast eiendom, legges til grunn den samme behandling som nå gjelder for boliger og fritidsboliger (Dokument nr. 8:19 (2005-2006))
Enst.: Sendes finanskomiteen.
5. (126) Forslag fra stortingsrepresentantene Kari Lise Holmberg og Bent Høie om iverksettelse av strengere underholdsbidrag ved familiejenforening (Dokument nr. 8:24 (2005-2006))
6. (127) Forslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen og Åge Starheim om å utrede og gjennomføre tiltak mot tvangsekteskap (Dokument nr. 8:25 (2005-2006))
Enst.: Nr. 5 og 6 sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.

7. (128) Forslag fra stortingsrepresentantene Øyvind Korsberg, Hans Frode Kielland Asmyhr og Kåre Fostervold om utarbeidelse av en reiselivsmelding (Dokument nr. 8:23 (2005-2006))
Enst.: Sendes næringskomiteen.
8. (129) Forslag fra stortingsrepresentantene Torbjørn Hansen, Trond Helleland, Petter Løvik, Øyvind Hal-
leraker og Jan Tore Sanner om å pålegge flyselskape-
ne å offentliggjøre kanselleringsinformasjon og and-
re tiltak som kan bedre konkurranseforholdene og
passasjerrettighetene i norsk luftfart (Dokument
nr. 8:18 (2005-2006))
Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonsko-
miteen.

Møtet hevet kl. 14.55.
